

Doelgericht begroten in de sport

Gender Budget Analyse
bij zes gemeenten

Colofon

Datum: 15 juni 2006
Project: 55.1013
Opdrachtgever: ministerie van SZW/directie Emancipatiebeleid
Marktplan: mevrouw drs. E.M. Schins-Derksen, drs. ing. R.F. de Vries, drs.
Adviseurs: J.W. van Eck, mevrouw drs. L.M. Willems, E-Quality (www.e-quality.nl)
Status: eindrapport

Inhoudsopgave

Blz.

Voorwoord

1.	Inleiding	2
1.1	Aanleiding analyse sportbegrotingen	
1.2	Doel	
1.3	Werkwijze	
1.4	Leeswijzer	
2.	Pilot Almere	6
2.1	Sportbeleid	
2.2	Sportbegroting	
2.3	Wie gebruiken de accommodaties?	
2.3.1	Profiel gebruikers buitensport	
2.3.2	Profiel gebruikers binnensport	
2.3.3	Profiel gebruikers zwembaden	
2.3.4	Bijdrage per gebruiker en per bezoek vergeleken naar binnen-, buiten- en zwemsport	
2.4	Etniciteit	
2.5	Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling	
2.6	Conclusies	
3.	Pilot Heerhugowaard	17
3.1	Sportbeleid	
3.2	Middelen sportbegroting	
3.3	Wie gebruiken de accommodaties?	
3.3.1	Profiel gebruikers buitensport	
3.3.2	Profiel gebruikers binnensport	
3.3.3	Profiel gebruikers zwembad	
3.3.4	Bijdrage per gebruiker en per bezoek vergeleken naar binnen-, buiten- en zwemsport	
3.4	Etniciteit	
3.5	Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling	
3.6	Gehandicapten	
3.7	Conclusies	
4.	Pilot Alkmaar	30
4.1	Sportbeleid	
4.2	Middelen sportbegroting	
4.3	Wie gebruiken de accommodaties?	
4.3.1	Profiel gebruikers buitensport	
4.3.2	Profiel gebruikers binnensport	

4.3.3	Profiel gebruikers zwembad	
4.3.4	Profiel gebruikers ijsbaan	
4.3.5	Bijdrage per gebruiker en per bezoek vergeleken naar binnen-, buiten- en zwemsport	
4.4	Etniciteit	
4.5	Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling	
4.6	Conclusies	
5.	Pilot Groningen	43
5.1	Inleiding	
5.2	Sportbeleid	
5.3	Middelen sportbegroting	
5.4	Wie gebruiken de accommodaties?	
5.4.1	Profiel gebruikers buitensport	
5.4.2	Profiel gebruikers binnensport	
5.4.3	Profiel gebruikers zwembad	
5.4.4	Gebruik overige sportvoorzieningen	
5.5	Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling	
5.6	Gehandicapten	
5.7	Wijze van sportbeoefening	
5.8	Conclusies	
6.	Pilot Tiel	65
6.1	Sportbeleid	
6.2	Middelen sportbegroting	
6.3	Wie gebruiken de accommodaties?	
6.3.1	Profiel gebruikers buitensport	
6.3.2	Profiel gebruikers binnensport	
6.3.3	Profiel zwembadgebruikers	
6.3.4	Bijdrage per gebruiker en per bezoek vergeleken naar binnen-, buiten- en zwemsport	
6.4	Etniciteit	
6.5	Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling	
6.6	Conclusies	
7.	Pilot Tilburg	77
7.1	Inleiding	
7.1.1	Aanleiding	
7.1.2	Vraagstelling	
7.1.3	Aanpak en methode	
7.1.4	Afbakening onderzoek	
7.2	Beleidskader van de gemeente Tilburg	
7.2.1	Sportnota	
7.2.2	Sport als maatschappelijk instrument	
7.2.3	Stimuleren van de sportdeelname	
7.2.4	Ongebonden sporters	
7.2.5	Instandhouding verenigingsstructuur	

- 7.2.6 Sportinfrastructuur
- 7.2.7 Integratie- en participatiebeleid Tilburg
- 7.2.8 Emancipatiebeleid Tilburg
- 7.2.9 Bevolkingssamenstelling Tilburg
- 7.3 Sportstimulering en Buurtsport
 - 7.3.1 Verdeling Subsidies voor Sportstimulering
 - 7.3.2 Buurtsport
- 7.4 Accommodaties
 - 7.4.1 Binnensport
 - 7.4.2 Buitensport
 - 7.4.3 Zwembaden
 - 7.4.4 IJssportcentrum
- 7.5 Topsport
 - 7.5.1 Topsportbeleid Tilburg
 - 7.5.2 Verdeling subsidie
- 7.6 Conclusies en Aanbevelingen
 - 7.6.1 Beantwoording eerste deelvraag
 - 7.6.2 Beantwoording tweede deelvraag
 - 7.6.3 Beantwoording derde deelvraag
 - 7.6.4 Financieringsstructuur
 - 7.6.5 Diversiteitsbeleid verenigingen
 - 7.6.6 Input voor beleidsvorming
 - 7.6.7 Gegevensverzameling sportdeelname
 - 7.6.8 Sportdeelname meisjes en vrouwen
 - 7.6.9 Geraadpleegde literatuur pilot Tilburg

8. Algemene conclusies en aanbevelingen

100

- 8.1 Achtergrond project
- 8.2 Doel onderzoek
- 8.3 Pilotgemeenten
- 8.4 Methode van onderzoek
- 8.5 Sportbegrotingen via budgetanalyse niet vergelijken
- 8.6 Verschillen in gebruik en gebruikers van sportaccommodaties
- 8.7 Terugkoppeling naar beleidsdoelen
- 8.8 Toepasbaarheid van het instrument budget-analyse
- 8.9 Inhoudelijke aanbevelingen voor versterken positie doelgroepen
- 8.10 Aanvullende conclusies en aanbevelingen pilot Tilburg

Bijlagen

- 1 Begrippenlijst
- 2. Enquête onder verenigingen
- 3. Enquête variant Groningen

Voorwoord

Het onderzoek budgetanalyse is bijna een jaar geleden gestart. Qua looptijd heeft het project wat langer geduurd dan voorzien, maar kwaliteit en tijd zijn soms lastig verenigbaar. Wat zeker een rol heeft gespeeld is dat het om een innovatief project gaat. Nog niet eerder was op deze schaal een budgetanalyse uitgevoerd bij zes gemeenten met daarbij het ontwikkelen van een model of instrument, zodat een budgetanalyse breder kan worden toegepast. De onderzoekers zijn de leden van de klankbordgroep zeer erkentelijk voor hun bijdrage aan het onderzoek en project. De klankbordgroep heeft op een aantal terreinen een bijdrage geleverd zoals bij de ontwikkeling van het concept/instrument, de analyse (bediscussiëren uitkomsten), de toepassingsmogelijkheden en het becommentariëren van conceptteksten. Verder willen we de zes betrokken gemeenten hartelijk danken voor hun inzet. Voor het wel slagen van de pilots was veel informatie nodig die belangeloos ter beschikking is gesteld. En natuurlijk hebben ook de pilotgemeenten inhoudelijk de onderzoekers geadviseerd. Tot slot danken de onderzoekers mevrouw Nuria Ringe en Carlien Scheele van de Directie Coördinatie Emancipatiezaken van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Marktplan: Eke Schins-Derksen, Rob de Vries, Jan van Eck, Lucienne Willems
E-Quality: Alexandra van Selm, Shantie Jagmohansingh, Guiselaine Capella

Samenstelling klankbordgroep

Algemene Rekenkamer	mevrouw N.A.E. Pinkse
Rekenkamer Rotterdam	de heer R. Mul
Erasmus Universiteit en ministerie van Verkeer en Waterstaat	de heer A. Bestebreur
NISB (Nederlands Instituut voor Sporten en Bewegen)	mevrouw M. Hampsink
NOC*NSF	mevrouw L. Vloet
ministerie SZW (opdrachtgever)	mevrouw N. Ringe
	mevrouw C. Scheele

Namens betrokken pilotgemeenten

gemeente Almere	de heer J. Verburg
gemeente Groningen	de heer J. Zwart
gemeente Heerhugowaard	mevrouw L. Willems
gemeente Tiel	mevrouw I. Koedam
gemeente Alkmaar	mevrouw G. de Boer en de heer B. Glim
gemeente Tilburg	de heer J. Bertens en mevrouw L. Godschalx

1. Inleiding

1.1 Aanleiding analyse sportbegrotingen

Het emancipatiebeleid van de Rijksoverheid is gestoeld op twee poten. De eerste poot betreft specifiek beleid gericht op het verkleinen van de achterstanden van verschillende groepen in de samenleving. De tweede poot van het emancipatiebeleid richt zich op gender mainstreaming. Kort gezegd betekent dit het integreren van gender perspectief binnen de reguliere beleidsvorming. Doel van gender mainstreaming is het verhogen van de kwaliteit en effectiviteit van het overheidsbeleid.

Rondom gender mainstreaming zijn in de afgelopen jaren verschillende instrumenten ontwikkeld. De ex-ante evaluatie van beleid door middel van de Emancipatie Effect Rapportage (EER) is het belangrijkste en ook bekendste instrument. De overheid is bezig het instrumentarium uit te breiden, zodat reguliere bestedingen vanuit een gender perspectief kunnen worden geanalyseerd¹. Doel van een dergelijke analyse is transparantie over overheidsbestedingen en of deze adequaat worden besteed aan zowel vrouwen als mannen. Een dergelijke analyse c.q. instrument wordt ook wel 'Gender Budget Analyse (GBA)'² genoemd. Een eerste aanzet voor de ontwikkeling van een GBA-instrument is gegeven door de 'Werkgroep financieel overzicht emancipatiegelden' door de uitvoering van drie pilots (2001 en 2002) bij de ministeries van Financiën, Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM).

Het instrument voor Gender Budget Analyse op Rijksniveau betreft een vragenlijst, waarin wordt gekeken naar beleidsinzet, differentiatie naar vrouwen en mannen, relatie van beleid met algemene doelstellingen van emancipatiebeleid, belemmeringen die samenhangen met beleid en het mogelijk ondervangen van negatieve effecten door verschuiving van middelen. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wilde door middel van dit onderzoek investeren in de verdere ontwikkeling van dit instrument richting gemeentelijke bestedingen. Aan Marktplan is gevraagd het instrument op Rijksniveau te verfijnen richting gemeentelijke bestedingen en het verfijnde instrument toe te passen op de sportbegroting van zes pilotgemeenten. Reden van de keuze voor sport is dat dit beleidsterrein op het eerste gezicht gender neutraal lijkt te zijn.

Tijdens het onderzoek heeft Marktplan in samenwerking met E-Quality een stappenplan gehanteerd, waarin de vragenlijst van Rijksniveau is verwerkt. Doelstelling bij de opzet van het stappenplan was het opzetten van een praktische werkwijze die gemeenten in de toekomst stimuleren om met het instrument aan de slag te gaan. De invulling van dit stappenplan is in een apart rapport (*Instrument voor doelgericht begroten, methode voor het uitvoeren van een Gender Budget Analyse*) weergegeven. Dit rapport geeft een verslag van de resultaten van de zes pilots³ bij gemeenten (Heerhugowaard, Alkmaar, Almere, Tilburg, Tiel en Groningen). Marktplan en E-Quality hebben in samenwerking de methode en aanpak van het onderzoek ontwikkeld. Marktplan heeft vervolgens de pilots in Heerhugowaard, Alkmaar, Almere, Tiel en Groningen uitgevoerd en E-Quality heeft de pilot in Tilburg uitgevoerd.

¹ Zie ook: kabinetsstandpunt Gender mainstreaming (ministerie van SZW/DCE 2001).

² Er zijn verschillende vormen van Gender Budget Analyse. Voor de pilots is gekozen voor de vorm 'genderspecifieke analyse van het gebruik van overheidsbestedingen door doelgroepen (gender-disaggregated public expenditure incidence analysis). Voor een beschrijving van de verschillende vormen van Gender Budget Analyse zie 'Wie profiteert (m/v)? Literatuuronderzoek ten behoeve van gemeentelijke pilots Gender Budget Analyse in de sport', E-Quality en Marktplan, mei 2006.

³ In totaal zijn zes pilots uitgevoerd. Alkmaar en Heerhugowaard zijn eerst in regionaal samenwerkingsperspectief meegenomen. De verschillen waren echter dusdanig, dat twee rapporten noodzakelijk bleken.

1.2 Doel

Doel van het pilotonderzoek is drieledig:

1. het ontwikkelen van een Gender Budget Analyse instrument op gemeentelijk niveau, zodat in de toekomst rekening gehouden wordt met eventuele sekse en/of etniciteitsverschillen;
2. het beantwoorden van de vraag of de gemeentelijke bestedingen op sportgebied adequaat ten goede komen aan zowel mannen als vrouwen en het doen van beleidsaanbevelingen;
3. overdragen van de kennis en expertise richting andere gemeenten, zodat meerdere gemeenten gebruik kunnen maken van het instrument.

Bij de uitwerking van het project is de invalshoek gender verbreed tot gender in combinatie met leeftijd en etniciteit.

1.3 Werkwijze

Het beantwoorden van de drie vragen vergde een werkwijze, niet alleen gericht op de pilotgemeenten, maar ook gericht op veralgemenisering en uitdragen van de resultaten van de zes pilots. Vandaar dat een fasering in het onderzoek is gevolgd.

Fase I: Voorbereiden pilot

1. Literatuuronderzoek (internationaal literatuuronderzoek naar vergelijkbare onderzoeken in Nederland en het buitenland, van welke ervaringen dit onderzoek zou kunnen leren).
2. Werving pilots (benaderen van zes gemeenten voor deelname aan het onderzoek en per gemeente maken van afspraken betreffende scope onderzoek en Plan van Aanpak).
3. Aanpassen instrument voor gemeentelijke toepassing (vragenlijst opstellen, stappenplan bespreken en kengetallen inventariseren die gebruikt kunnen worden).
4. Samenstellen klankbordgroep, het benaderen van deelnemers voor een landelijke klankbordgroep die meedenken over het instrument en de toepasbaarheid hiervan voor gemeenten (inclusief verbreding en eventuele landelijke toepassingen).

Fase II: Uitvoeren pilots bij zes gemeenten

Bij het uitvoeren van de pilots heeft een analyse plaatsgevonden van de totale sportbegrotingen, namelijk accommodatiegelden (85% van de begroting) en sportstimuleringsprojecten (5-10% van de begroting). De werkwijze verliep in het algemeen volgens vijf stappen:

1. inventariseren sportbeleid, emancipatiebeleid, sportbudgetten en beschikbare gegevens;
2. gesprek sportambtenaar en emancipatiemedewerker gemeente;
3. gebruikersenquête onder gebruikers sportaccommodaties en gesprekken met begeleiders sportstimuleringsprogramma's;
4. Gender Budget Analyse op verzamelde gegevens en rapportage resultaten;
5. gesprek met betreffende gemeente over resultaten en mogelijke consequenties voor beleid.

Fase III: Instrumentontwikkeling

Op basis van de gehanteerde aanpak en de opgedane ervaring bij de zes pilots is een instrument ontwikkeld voor gemeentelijke toepassing.

Dit instrument valt in drie varianten uiteen, namelijk de start variant, de midden variant en de maximale variant. De start variant is gericht op het prikkelen van gemeenten om met een Gender Budget Analyse aan de slag te gaan, bij de midden variant wordt aangesloten bij bestaande enquêtes van gemeenten (deze geven een duidelijker beeld van de gemeente bestedingen). Voor de pilot in Groningen is deze middenvariant ingezet. De maximale variant biedt de mogelijkheid specifiek per doelgroep, accommodatie en gemeente uitspraken te doen over de bestedingen naar doelgroep⁴. Bij Heerhugowaard, Alkmaar, Almere, Tiel en Tilburg is de maximale variant toegepast. Deze opzet is drie maal besproken in een klankbordgroep met daarin vertegenwoordigers van een universiteit, de Algemene Rekenkamer, de Rekenkamer van Rotterdam, sportorganisaties en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Tijdens deze bijeenkomsten heeft het instrument ter discussie gestaan, heeft verbreding van het instrument richting andere beleidsterreinen plaatsgevonden en zijn mogelijkheden voor verspreiding van het instrument besproken.

Fase IV: Resultaten en vervolgtraject

Ter bevordering van het toepassen van een GBA analyse met behulp van het ontwikkelde instrument is in overleg met klankbordgroepleden een werkplan opgesteld. Dit plan omvat onder andere:

- artikelen over het instrument in bladen voor specifiek de sportsector, in Binnenlands Bestuur en aandacht voor het onderzoek in de digitale nieuwsbrief van DCE;
- plaatsen van het instrument op de websites van verschillende partijen: rekenkamer, emancipatieweb, sport.nl en website NISB;
- presentaties over het instrument bij managementteams van de verschillende klankbordgroepleden en in een gastcollege bij de Erasmus Universiteit;
- presentatie van het onderzoek in een bijeenkomst over gender mainstreaming van E-Quality;
- inzet van het instrument bij een project in de sport met betrekking op allochtone vrouwen;
- persoonlijke benadering van deelnemers van lokale rekenkamers door deelname diverse rekenkamers in de klankbordgroep.

Marktplan en E-quality voeren gezamenlijk bovenstaande activiteiten uit in nauw overleg met de opdrachtgever, Directie Coördinatie Emancipatiezaken van het Ministerie van Sociale Zaken.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport richt zich in hoofdzaak op de resultaten van de uitgevoerde pilots. Gezien de omvang van het rapport is het geven van een leeswijzer van belang:

Resultaten pilotgemeenten

De resultaten zijn per pilot in een afzonderlijk hoofdstuk weergegeven. Bij elke pilot is aangegeven op welke wijze de analyse heeft plaatsgevonden en is aangegeven in hoeverre de bestedingen aan man/vrouw, leeftijdscategorie en (waar mogelijk) etniciteit worden uitgegeven. Waar mogelijk zijn kruisanalyses gemaakt, zodat het mogelijk wordt om de groep vrouwen bijvoorbeeld naar leeftijd of etniciteit te verbijzonderen.

Bij het lezen van de resultaten is het van belang rekening te houden met de onvergelykbaarheid van de zes pilot gemeenten wat betreft de omvang van de sportbegroting. De wijze van financiering bepaalt hoe de kosten terugkomen in de gemeentebegroting en op welke plaats. Het is dus niet relevant de pilots onderling te vergelijken naar de hoogte van de bestedingen.

⁴ Zie voor uitgebreide beschrijving rapport: instrument voor doelgericht begroten, methode voor het uitvoeren van een Gender Budget Analyse.

Algemene conclusies en aanbevelingen

Op basis van de uitkomsten zijn algemene conclusies te trekken over de gemeentelijke resultaten, de toepasbaarheid van het instrument, terugkoppeling naar beleidsdoelen en toekomstmogelijkheden richting gebruik, verbreding van het instrument en oplosbaarheid van belemmeringen of knelpunten die in de loop van het onderzoek voorbij kwamen.

Deze algemene conclusies en aanbevelingen zijn in het gekleurde deel van het rapport te vinden (hoofdstuk 8). De conclusies en aanbevelingen worden vooraf gegaan door een korte inleiding betreffende de aanpak van het onderzoek, zodat het stuk gescheiden te lezen is. Hierdoor wordt het voor de lezer gemakkelijk om een algemeen beeld van de aanpak te krijgen en de generale conclusies en aanbevelingen snel tot zich te nemen.

2. Pilot Almere

2.1 Sportbeleid

In 2001 is het huidige sportbeleid door de gemeenteraad van Almere vastgesteld. De looptijd van het laatste sportbeleidsplan is de periode 2002-2005. Op dit moment ontwikkelt de gemeente Almere een nieuw sportbeleid voor de komende jaren.

De hoofddoelstelling van het Almeerse sportbeleid is het stimuleren van de deelname aan sport- en bewegingsactiviteiten en het scheppen en bevorderen van mogelijkheden voor het beoefenen van die activiteiten. Deze doelstelling is vertaald in een aantal subdoelstellingen:

- mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van recreatie-, wedstrijd- en topsport en daarmee bijdragen aan de passieve sportbeleving;
- nastreven van evenwicht in het beleid voor breedtesport en topsport;
- stimuleren van sportdeelname van alle Almeerders, met specifieke aandacht voor achterstandsgroepen;
- voorwaarden scheppen voor gezonde, goed functionerende en (financieel) zelfstandige sportverenigingen;
- zorgdragen voor een gevarieerd en kwalitatief goed aanbod van binnen-, buiten- en watersportvoorzieningen, verspreid over de stadsdelen en aansluitend op de vraag van de inwoners;
- stimuleren van sportevenementen;
- voorwaarden scheppen voor realisatie van bovenlokale (topsport)voorzieningen;
- optimaal exploiteren van (gemeentelijke) sportaccommodaties.

2.2 Sportbegroting

De sportbegroting van Almere is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- binnensportaccommodaties;
- buitensportaccommodaties;
- zwembaden;
- sportstimulering en evenementen;
- topsport;
- sportloket (verenigingsondersteuning).

De sportbegroting bedraagt € 3.537.500 op jaarbasis. Dit is het nettobedrag, dus de totale uitgaven min de inkomsten, zoals huuropbrengsten accommodaties. Het grootste deel van dit bedrag wordt besteed aan beheer, onderhoud en exploitatie van sportaccommodaties, namelijk € 2.721.200. Dit is 77% van de totale sportbegroting. Het budget voor sportstimulering, ondersteuning, sponsoring en topsport bedraagt € 816.300 (23%).

Tabel 2.1 Bedrag per inwoner

Totaal netto bedrag sportbegroting	€ 3.537.500
Aantal inwoners (2005)	175.008
Bedrag per inwoner	€ 20

Het sportbudget dat niet direct accommodatie-gerelateerd is, bedraagt dus ruim € 816.000. Hiermee worden door de gemeente Almere diverse sportstimuleringsactiviteiten, verenigingsondersteuning en evenementen gefinancierd. Ook topsportondersteuning neemt een belangrijke plaats in dit budget. Almere kent overigens geen algemene subsidieregeling voor sportverenigingen, waarbij op basis van aantallen (jeugd)leden subsidie wordt toegekend (zoals in veel andere gemeenten wel het geval is).

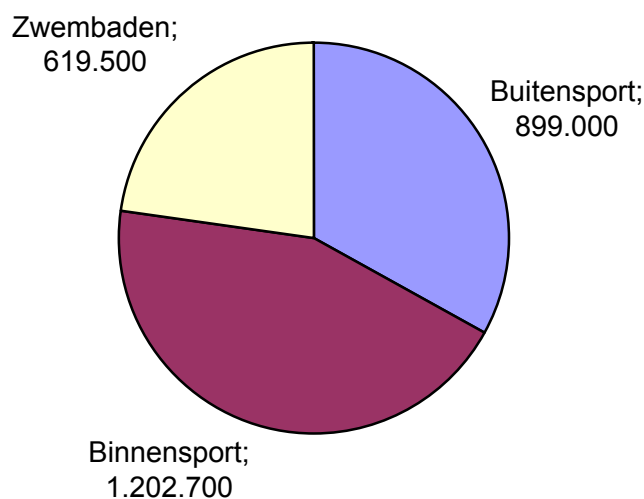
Hoewel een aantal van de gelden uit het “sportstimuleringsbudget” toe te schrijven is aan specifieke sportverenigingen, is verreweg het grootste deel van deze middelen in het kader van dit onderzoek niet te herleiden naar aantallen gebruikers of het profiel van gebruikers. Wel kan gesteld worden dat Almere veel investeert (conform eigen vastgesteld beleid) in jeugdsport, bijvoorbeeld via een BOS-impulsproject (€ 257.000) of ondersteuning van een scholientriatlon (€ 25.000). Ook is een ruim budget aanwezig voor diverse sportevenementen (bijvoorbeeld de Almeerse sportverkiezingen, de Almeerse Triatlon en Holland Cup), waarmee grote groepen deelnemers en bezoekers worden bereikt.

In dit onderzoek richten wij ons dan ook op het sportaccommodatiebudget van Almere, dat ruim driekwart van de totale sportbegroting beslaat.

2.3 Wie gebruiken de accommodaties?

De gemeente Almere beschikt over 3 zwembaden, 6 sporthallen en 22 gymnastieklokalen. De gymnastieklokalen worden beheerd en verhuurd door de afdeling sport. De kapitaallasten en groot onderhoud van deze lokalen vallen echter niet onder de sportbegroting. Daarnaast zijn er zes gemeentelijke sportparken. In deze analyse verdelen we de gemeentelijke sportvoorzieningen in drie typen: binnensportaccommodaties, buitensportaccommodaties en zwembaden. Deze verdeling toegepast op de middelen van de sport(accommodatie)-begroting geeft het volgende beeld:

Afbeelding 2.1 Verdeling sportbudget

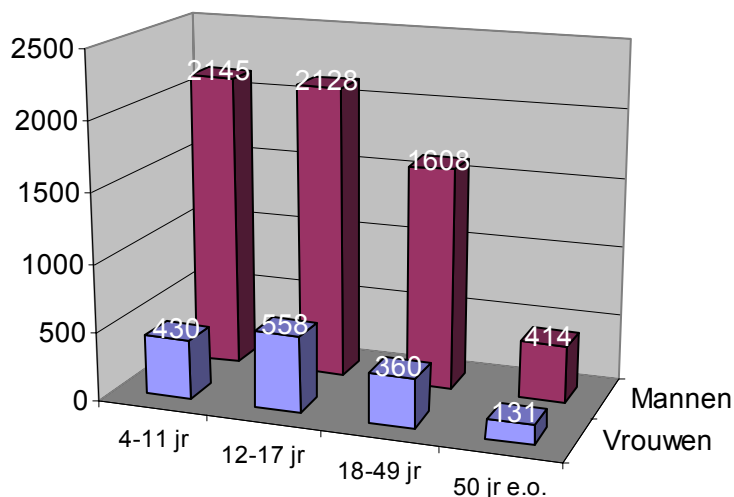

2.3.1 Profiel gebruikers buitensport

De buitensportverenigingen die gebruik maken van gemeentelijke accommodaties beoefenen de volgende sporten: voetbal, hockey, honk- en softbal, handboogschieten, rugby, American football, jeu de boules en atletiek.

Handbal en korfbal kennen een zaal- en een buitenseizoen. Gezien de (langere) duur en de hogere kosten van het zaalseizoen, beschouwen we deze sporten in ons onderzoek als binnensporten.

Afbeelding 2.2 Aantal leden buitensportverenigingen

De gemeentelijke buitensportaccommodaties worden vooral gebruikt door mannen. Van alle gebruikers is 81% man; slechts 19% van de buitensporters (die gebruik maken van gemeentelijke voorzieningen) is vrouw. In totaal vertegenwoordigen de buitensportverenigingen ongeveer 7.800 leden (actieve en niet-actieve sporters). De verdeling naar leeftijd laat zien dat zowel de groep kinderen tot 12 jaar (pupillen) als de groep jongeren van 12 tot 18 jaar (juniores) beide 34% van het totale aantal leden van buitensportverenigingen uitmaken. Een kwart van de gebruikers behoort tot de groep volwassenen van 18 tot 50 jaar (seniores); 7% van de buitensporters is ouder dan 50 jaar.

In Almere zijn ook diverse buitensportverenigingen die geen gebruik maken van gemeentelijke sportaccommodaties. Men sport in de openbare ruimte (windsurfen, fietstoerclub, duiken) of heeft een eigen accommodatie waar de gemeente geen (financiële) bemoeienis mee heeft in de vorm van beheer, onderhoud of huur. Vaak zijn deze buitensportvoorzieningen "geprivatiseerd": de opstallen en speelvelden zijn door de gemeente in eigendom en beheer overdragen aan de verenigingen.

Voor de tennisverenigingen op de geprivatiseerde tennisparken vertegenwoordigen een groot aantal leden. De acht Almeerse tennisverenigingen hebben samen bijna 3.500 leden. De verhouding tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke tennissers is vrij gelijk verdeeld: 55% man en 45% vrouw. Ten opzichte van overige buitensporten is het aantal kinderen/jongeren in de tennissport relatief klein (14% jongen/20% meisje).

Wanneer we het gemeentelijke jaarbudget voor buitensportaccommodaties omslaan op basis van leeftijd en geslacht van de leden van buitensportverenigingen, zien we de volgende verdeling:

Tabel 2.2 Verdeling budget naar gebruikers buitensport

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50 jaar en ouder	Totaal
Man	€ 248.052	€ 246.086	€ 185.952	€ 47.876	€ 727.966
Vrouw	€ 49.726	€ 64.528	€ 41.631	€ 15.149	€ 171.034
Totaal	€ 297.778	€ 310.614	€ 227.583	€ 63.025	€ 899.000

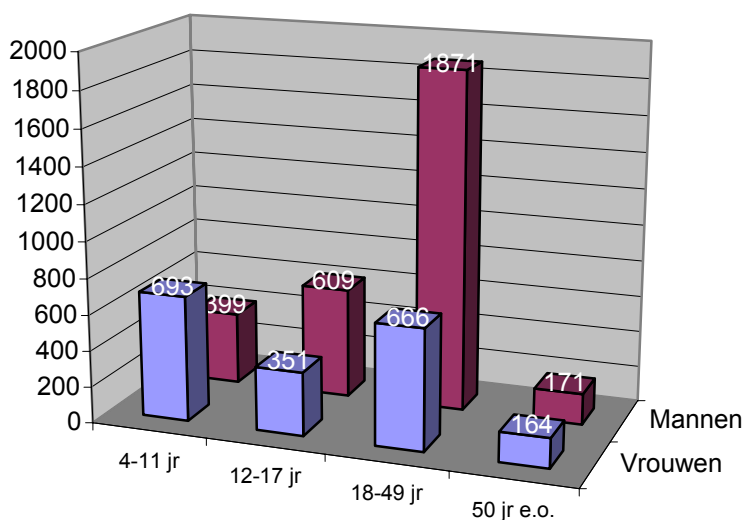
Voetbal is de meest populaire verenigingssport in Almere. De vijf voetbalverenigingen hebben samen ongeveer 5.300 leden. Voetbal is (traditioneel) een mannensport; maar liefst 92% van alle voetballer is man; 8% vrouw. Het aantal vrouwelijke voetballers in Almere blijft ook achter bij het landelijke gemiddelde van 14%.

De enige andere buitensportvereniging die in omvang vergelijkbaar is met de voetbalverenigingen is de hockeyvereniging. Deze club heeft in relatief korte tijd een zeer sterke groei doorgemaakt en heeft nu bijna 1.200 leden. Deze groei past in het landelijke beeld van de gestegen populariteit van de hockeysport. Hockey wordt (meer dan voetbal) door vrouwen beoefend. Dit blijkt ook uit de verdeling man-vrouw bij de Almeerse hockeyvereniging: 52% man en 48% vrouw.

2.3.2 Profiel gebruikers binnensport

De Almeerse binnensportverenigingen die gebruik maken van gemeentelijke accommodaties beoefenen de volgende takken van sport: basketbal, badminton, volleybal, recreatiesport/sportinstuiven, tafeltennis, gymnastiek/turnen, korfbal, handbal, schieten en zaalvoetbal. Bij deze verenigingen zijn bijna 5.000 leden aangesloten (4.924).

Afbeelding 2.3 Aantal leden binnensportverenigingen

In verhouding tot de buitensport is het gebruik van binnensportaccommodaties door mannen en vrouwen minder extreem verdeeld, maar toch vormen mannen verreweg het grootste deel van de gebruikers (62% man en 38% vrouw).

Daar waar bij de buitensport de grootste groep gebruikers jongens tussen 4 en 12 jaar is (28%), is deze groep als binnensportgebruiker klein, namelijk 8%. De grootste groep gebruikers is mannen tussen 18 en 50 jaar (38%). Evenals bij de buitensport is de groep meisjes tussen 12 en 18 jaar klein (7%). De groep vrouwen van 18 tot 50 jaar is in de binnensport sterker vertegenwoordigd (14% ten opzichte van 5% van deze groep in de buitensport).

Omgeslagen op basis van leeftijd en geslacht van de leden van binnensportverenigingen, is het totale budget voor binnensportaccommodaties als volgt verdeeld:

Tabel 2.3 Verdeling budget naar gebruikers binnensport

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50 jaar e.o.	Totaal
Man	€ 97.457	€ 148.750	€ 456.997	€ 41.767	€ 744.971
Vrouw	€ 169.267	€ 85.733	€ 162.672	€ 40.057	€ 457.729
Totaal	€ 266.724	€ 234.483	€ 619.669	€ 81.825	€ 1.202.700

De grootste vereniging die gebruik maakt van de gemeentelijke zalen is Stichting Recreatief Zaalvoetbal Almere (SRZA). Deze stichting organiseert alle zaalvoetbalcompetities in Almere en vertegenwoordigt ongeveer 1.440 leden. Evenals bij het veldvoetbal zijn dit vooral mannen (91%).

Wanneer we SRZA niet meenemen in de totale verdeling man/vrouw bij de Almeerse binnensportverenigingen, zien een verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke gebruikers die vrijwel gelijk is (50%).

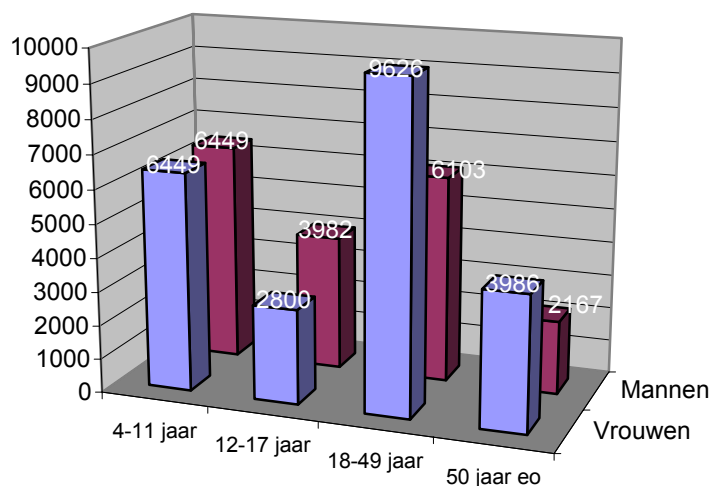
Recreatie Sport Almere (RSA) organiseert sportactiviteiten die vooral door vrouwen worden bezocht (87%). Van deze groep is ongeveer de helft ouder van 50 jaar.

Verreweg de grootste groep leden van Turnvereniging Turning Spirit Almere bestaat uit meisjes tussen 4 en 12 jaar. Deze groep is 63% van alle vrouwelijke binnensporters in die leeftijdscategorie.

2.3.3 Profiel gebruikers zwembaden

De gebruikers van de Almeerse zwembaden bestaan in tegenstelling tot de gemeentelijke buiten- en binnensportaccommodaties, vooral uit “niet-verenigingsleden”; sterker nog, het aantal leden van zwemverenigingen is slechts een zeer klein deel van het totale aantal bezoekers (personen) van de baden, namelijk 2%. Echter, wanneer we kijken naar het aantal bezoeken, is het verenigingsgebruik 14% van het totaal.

Afbeelding 2.4 Gebruikers zwembaden

In Almere maken ongeveer 44.000 personen gebruik van de drie zwembaden (423.000 bezoeken). Gerelateerd aan de totale bevolking van 6-79 jaar is dit 28%. Landelijk ligt het zwembezoek van de bevolking op 33%. De groep vrouwelijke zwembadgebruikers is het grootst: 55% ten opzichte van 45% mannen. De groep vrouwen in de leeftijd van 18-49 jaar vormen de grootste groep gebruikers. De verdeling tussen jongens en meisjes is ongeveer gelijk.

Tabel 2.4 Verdeling budget naar gebruikers zwembad

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50 jaar e.o.	Totaal
Man	€ 96.128	€ 59.351	€ 90.965	€ 32.303	€ 278.747
Vrouw	€ 96.128	€ 41.731	€ 143.485	€ 59.409	€ 340.753
Totaal	€ 192.255	€ 101.082	€ 234.450	€ 91.713	€ 619.500

2.3.4 Bijdrage per gebruiker en per bezoek vergeleken naar binnen-, buiten- en zwemsport

In de voorgaande paragrafen is het sportaccommodatiebudget uitgesplitst in de drie typen voorzieningen. Maar hoe verhoudt de gemeentelijke bijdrage per gebruiker en per bezoek zich tot elkaar? Zwembaden zijn dure voorzieningen (qua investering en exploitatie), echter wordt er door een grote groep mensen gebruik van gemaakt. De kosten per gebruiker zijn dan relatief laag.

Tabel 2.5 Bijdrage gemeente per gebruiker

	Bijdrage/jaar	Gebruikers (personen)	Bijdrage/gebruiker	Indicatie aantal bezoeken/jaar	Indicatie bijdrage per bezoek
Buitensport	€ 899.000	7.774	€ 116	50	€ 2,30
Binnensport	€ 1.202.700	4.924	€ 244	50	€ 4,90
Zwembad	€ 619.500	43.907	€ 14	9,6	€ 1,47
Totaal	€ 2.721.200	56.605	€ 48		

Voor de binnen- en buitensportaccommodaties is uitgegaan van een gemiddeld bezoek per (vaste) gebruiker van 50 keer per jaar (wedstrijden en trainingen). Het gemiddelde aantal zwembadbezoeken per persoon ligt lager (tien keer). Uit de indicatie van de bijdrage per bezoek blijkt dat dit bedrag voor de zwembaden het laagst is. Hierbij moet worden opgemerkt dat het bedrag op de Almeerse sportbegroting voor drie zwembaden laag is (€ 619.500). Dit heeft te maken met de manier waarop investeringslasten voor accommodaties worden gefinancierd en/of afgeboekt. Dit bepaalt in veel gevallen de omvang van (kapitaal)lasten op de jaarlijkse sportbegroting. In vergelijking: in Heerhugowaard staan de jaar-kosten voor het enige (nieuwe) zwembad voor ongeveer € 1.300.000 in de boeken. Dit maakt een goede vergelijking tussen sportbegrotingen en kosten per bezoek erg lastig.

2.4 Etniciteit

Uit cijfers van het CBS blijkt dat Almere in 2005 59.286 inwoners van allochtone afkomst heeft (inwoners, waarvan ten minste één ouder in het buitenland is geboren). Dit is bijna 34% van de totale bevolking. Landelijk is de verhouding autochtone-allochtone inwoners 81%-19%. Uit de telefonische enquête onder de Almeerse sportverenigingen bleek dat etniciteit van leden moeilijk te achterhalen is. De meeste verenigingsbestuurders geven aan dat dit niet wordt geregistreerd in het ledenbestand; er bestaat bij hen geen duidelijk beeld over herkomst of geboorteland van leden of ouders van jeugdleden.

In de analyse van het Almeerse sportbudget hebben we gebruik gemaakt van SCP cijfers over de verdeling tussen autochtone en allochtone sporters per tak van sport. Omdat de landelijke verdeling (81% autochtoon–19% allochtoon) wel afwijkt van de Almeerse situatie, hebben we bij een aantal sporten een wegingsfactor toegepast (gebaseerd op sportdeelname AVO 2003 en Almeerse bevolkingscijfers).

In de tabellen 2.6, 2.7 en 2.8 is het sportaccommodatiebudget verdeeld naar leeftijd, geslacht en etniciteit.

Tabel 2.6 Verdeling budget buitensport naar etniciteit en leeftijd

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 176.402	€ 71.649	€ 248.052
Man 12-17	€ 205.027	€ 41.059	€ 246.086
Man 18-49	€ 164.119	€ 21.833	€ 185.952
Man 50+	€ 44.854	€ 3.022	€ 47.876
Vrouw 4-11	€ 43.334	€ 6.392	€ 49.726
Vrouw 12-17	€ 56.967	€ 7.561	€ 64.528
Vrouw 18-49	€ 39.568	€ 2.063	€ 41.631
Vrouw 50+	€ 12.035	€ 3.114	€ 15.149
Totaal	€ 742.305	€ 156.695	€ 899.000

Tabel 2.7 Verdeling budget binnensport naar etniciteit en leeftijd

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 77.716	€ 19.761	€ 97.477
Man 12-17	€ 111.724	€ 37.056	€ 148.780
Man 18-49	€ 356.539	€ 100.551	€ 457.090
Man 50+	€ 36.624	€ 5.151	€ 41.776
Vrouw 4-11	€ 152.897	€ 16.404	€ 169.301
Vrouw 12-17	€ 70.695	€ 15.055	€ 85.750
Vrouw 18-49	€ 146.398	€ 16.307	€ 162.705
Vrouw 50+	€ 36.759	€ 3.063	€ 39.821
Totaal	€ 989.353	€ 213.347	€ 1.202.700

Tabel 2.8 Verdeling budget zwemsport naar etniciteit en leeftijd

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 86.461	€ 9.666	€ 96.128
Man 12-17	€ 52.179	€ 7.172	€ 59.351
Man 18-49	€ 83.437	€ 7.528	€ 90.965
Man 50+	€ 30.178	€ 2.125	€ 32.303
Vrouw 4-11	€ 87.270	€ 8.857	€ 96.128
Vrouw 12-17	€ 38.558	€ 3.173	€ 41.731
Vrouw 18-49	€ 132.605	€ 10.880	€ 143.485
Vrouw 50+	€ 55.174	€ 4.235	€ 59.409
Totaal	€ 565.863	€ 53.637	€ 619.500

Bij de buitensport komt 83% van het budget ten goede aan autochtone gebruikers en 17% aan allochtone gebruikers. Voor de binnensport is 82% autochtoon en 18% allochtoon. Voor het zwembadgebruik ligt deze verhouding op 91% autochtoon en 9% allochtoon. In totaal bestaat 34% van de Almeerse bevolking uit allochtone inwoners. In verhouding profiteren zij minder van de gemeentelijke uitgaven voor sportvoorzieningen. Dit kan vooral worden verklaard uit het feit dat de sportdeelname van allochtone inwoners (ook landelijk) achterblijft bij sportdeelname van autochtone Nederlanders.

2.5 Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

In de vorige paragraaf is ingegaan op de werkelijke gemeentelijke uitgaven verdeeld naar buitensport, binnensport en zwembaden. In tabel 2.9 is de verdeling van het totale sportaccommodatiebudget weergegeven.

Tabel 2.9 Werkelijke verdeling van het sport(accommodatie)budget naar leeftijd en etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Werkelijke uitgaven
Man 4-11	€ 340.580	€ 101.076	€ 441.656
Man 12-17	€ 368.931	€ 85.287	€ 454.217
Man 18-49	€ 604.094	€ 129.912	€ 734.006
Man 50+	€ 111.656	€ 10.298	€ 121.955
Vrouw 4-11	€ 283.501	€ 31.654	€ 315.155
Vrouw 12-17	€ 166.221	€ 25.789	€ 192.010
Vrouw 18-49	€ 318.571	€ 29.251	€ 347.821
Vrouw 50+	€ 103.968	€ 10.412	€ 114.380
Totaal	€ 2.297.521	€ 423.679	€ 2.721.200

Wanneer we het sportaccommodatiebudget zouden verdelen op basis van de Almeerse bevolkingssamenstelling ontstaat het volgende beeld:

Tabel 2.10 Uitgaven naar leeftijd en etniciteit als men zich zou baseren op de bevolkingssamenstelling

	Autochtoon	Allochtoon	Uitgaven op basis van bevolkingsverdeling
Man 4-11	€ 111.822	€ 73.745	€ 185.567
Man 12-17	€ 84.699	€ 48.257	€ 132.956
Man 18-49	€ 476.159	€ 257.113	€ 733.272
Man 50+	€ 237.230	€ 59.943	€ 297.173
Vrouw 4-11	€ 105.071	€ 70.486	€ 175.557
Vrouw 12-17	€ 79.953	€ 46.102	€ 126.056
Vrouw 18-49	€ 479.933	€ 285.830	€ 765.763
Vrouw 50+	€ 241.769	€ 63.086	€ 304.855
Totaal	€ 1.816.637	€ 904.563	€ 2.721.200

De verschillen tussen de werkelijke uitgaven en budgetverdeling op basis van bevolkingssamenstelling zijn weergegeven in tabel 2.11, uitgesplitst naar leeftijd, geslacht en etniciteit. Een positieve waarde wil zeggen dat er meer geld wordt uitgegeven ten opzichte van de bevolkingssamenstelling; een negatieve waarde betekent dat er minder geld aan die groep wordt uitgegeven, dan op basis van bevolkingssamenstelling zou mogen worden verwacht. Wel willen we benadrukken dat de gemeente Almere in haar sportbeleid sport en bewegen voor alle Almeerders nastreeft. Sport en sportvoorzieningen staan dan ook open voor alle inwoners, maar het werkelijke gebruik wijkt wel af van de bevolkingssamenstelling (omdat met name de sportdeelname verschilt per groep).

Tabel 2.11 Verschil tussen de werkelijke uitgaven en de uitgaven als men zich zou baseren op de Bevolkingssamenstelling

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 228.757	€ 27.332	€ 256.089
Man 12-17	€ 284.231	€ 37.029	€ 321.261
Man 18-49	€ 127.935	-€ 127.201	€ 734
Man 50+	-€ 125.573	-€ 49.645	-€ 175.219
Vrouw 4-11	€ 178.430	-€ 38.832	€ 139.598
Vrouw 12-17	€ 86.267	-€ 20.313	€ 65.954
Vrouw 18-49	-€ 161.363	-€ 256.579	-€ 417.942
Vrouw 50+	-€ 137.802	-€ 52.674	-€ 190.476
Totaal	€ 480.884	-€ 480.884	€ 0

2.6 Conclusies

Gebruik

De buitensportverenigingen op de gemeentelijke sportparken vertegenwoordigen samen ongeveer 7.800 leden. De buitensportaccommodaties worden vooral gebruikt door mannen (81%); 19% van de gebruikers is vrouw. Deze verhouding wordt met name bepaald door de omvang van het aantal voetballers waarvan 92% man is. Bij de andere grote buitensport, hockey, is de verdeling meer gelijk: 52% man en 48% vrouw.

Het aantal leden van de binnensportverenigingen (inclusief handbal en korfbal) dat gebruik maakt van gemeentelijke voorzieningen, is 5.000. Bij de binnensportaccommodaties is de verdeling tussen mannen en vrouwen 62% om 38%. Deze verhouding wordt in sterke mate beïnvloed door de grote zaalvoetbalcompetitie (1440 leden) in de gemeentelijke zalen, waar aan overwegend mannen meedoen. Wanneer we deze groep buiten beschouwing laten, blijkt de verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke zaalsporters vrijwel gelijk.

Het aantal personen dat gebruik maakt van de drie zwembaden is ongeveer 44.000 (423.000 bezoeken). Het gebruik per hoofd van de bevolking blijft enigszins achter bij het landelijke gemiddelde. De groep vrouwelijke zwembadgebruikers is het grootst: 55% ten opzichte van 45% mannen. De groep vrouwen in de leeftijd van 18-49 jaar is de grootste groep gebruikers. De verdeling tussen jongens en meisjes is ongeveer gelijk.

Verdeling budget naar groepen en kosten per gebruiker/per gebruik

Uit de doorberekening van het gebruik van de gemeentelijke accommodaties naar de verdeling van het totale accommodatiebudget blijkt dat 64% van het budget ten goede komt aan mannelijke gebruikers en 36% aan vrouwelijke gebruikers.

Wanneer we kijken naar leeftijd komen de accommodatiemiddelen vooral ten goede aan kinderen tussen 4 en 12 jaar (28%), tieners (23%) en de groep volwassenen tussen 18 en 50 jaar (40%). Dit kan worden verklaard vanuit de relatief hoge sportdeelname onder de jongste jeugd. Het deel dat ten goede komt aan de groep 18 tot 50 jarigen is logisch omdat deze leeftijdsgroep bijna 52% van de totale bevolking betreft.

Tabel 2.12 Bijdrage gemeente per gebruiker

	Bijdrage/jaar	Gebruikers (personen)	Bijdrage/gebruiker	Indicatie aantal bezoeken/jaar	Indicatie bijdrage per bezoek
Buitensport	€ 899.000	7.774	€ 116	50	€ 2,30
Binnensport	€ 1.202.700	4.924	€ 244	50	€ 4,90
Zwembad	€ 619.500	43.907	€ 14	9,6	€ 1,47
Totaal	€ 2.721.200	56.605	€ 48		

Zwembaden zijn dure voorzieningen; door het grote gebruik (zowel in aantal bezoeken als het individuele bezoekers) zijn de kosten per bezoek relatief laag. Hierbij moet worden opgemerkt dat het totaalbedrag voor de drie zwembaden op de Almeerse sportbegroting (in vergelijking met andere gemeenten) laag is. Omdat vrouwen meer gebruik maken van een zwembad dan mannen en in andere gemeenten het zwembad een groter bedrag inneemt op de sportbegroting⁵, zien we in de andere pilots dat het verschil in verdeling van het sportbudget tussen mannen en vrouwen daar kleiner is (ongeveer 55% naar mannen en 45% naar vrouwen).

Ten overvloede merken we op dat bijvoorbeeld € 1,5 per bezoek niet betekent dat een kaartje dan ook € 1,5 moet kosten. De bedragen die hier genoemd staan zijn de uitgaven die de gemeente doet. Voor de exploitatie van het zwembad is de gemeentelijke bijdrage een inkomstenpost. Naast bijvoorbeeld entreegelden, reclame of horeca-inkomsten.

Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

Uitgangspunt van het gemeentelijke sportbeleid is om sport en bewegen te stimuleren bij alle Almeerders en om sportvoorzieningen zo toegankelijk mogelijk te maken. Er is daarbij bijzondere aandacht voor achterstandsgroepen. Het is geen gemeentelijk uitgangspunt om het sportbudget te verdelen op basis van de bevolkingssamenstelling, maar wanneer we dit verdelingsprincipe afzetten tegen de huidige, werkelijke uitgaven per bevolkingsgroep, komen de volgende verschillen naar voren:

- er is sprake van “onderbedeling” van de meeste volwassen sporters van 18 en ouder (autochtone en allochtone vrouwen en mannen). Alleen volwassen autochtone mannen tussen 18 en 50 jaar zijn “overbedeeld”;
- gebruik van allochtone vrouwen van sportvoorzieningen (en dus benutting van sportbudget) blijkt in alle leeftijdscategorieën achter;
- de sportmiddelen komen (afgezet tegen de bevolkingssamenstelling) vooral ten goede aan autochtone jongens tussen 4 en 18 jaar en autochtone meisjes van 4 tot 12 jaar.

Aanbevelingen

Voor aanbevelingen verwijzen we naar het laatste hoofdstuk, omdat ze generiek zijn en gelden voor alle pilots.

⁵ Wanneer men de investeringskosten van de zwembaden deels buiten de sportbegroting financiert, dan leidt dat tot een lagere bijdrage op de sportbegroting aan de zwembaden. Maar men mag daar uit niet concluderen dat Almere minder geld uitgeeft aan zwembaden dan elders. Dat heeft een boekhoudkundige achtergrond.

3. Pilot Heerhugowaard

3.1 Sportbeleid

De gemeente wil alle inwoners van Heerhugowaard in de gelegenheid stellen tot actieve deelname aan sport (in verenigingsverband) en recreatie. Het fysiek bewegen is voor de gemeente belangrijk, omdat het bijdraagt aan een goede gezondheid. In het sportbeleid is er speciale aandacht voor mensen met een beperking, omdat zij een grotere achterstand in sportdeelname hebben.

Het belangrijkste instrumentarium voor de gemeente is het aanbieden en exploiteren van sportaccommodaties. De gemeente verstrekt ook subsidies voor sportstimuleringsactiviteiten, maar het budget is een fractie van de middelen die besteed worden aan de accommodaties. De sportaccommodaties kosten de gemeente per saldo geld. In feite is het een indirecte vorm van subsidiëring.

Wat betreft het emancipatiebeleid wil de gemeente participatie stimuleren. Dus het bieden van mogelijkheden om deel te nemen aan het maatschappelijke verkeer en gebruik te maken van voorzieningen. Een tweede doelstelling van het emancipatiebeleid is het vergroten van kansen op studie, werk en een zinvolle tijdsbesteding. Ondersteuning van het emancipatiebeleid gebeurt via de algemene welzijnssubsidie.

3.2 Middelen sportbegroting

Op jaarbasis geeft Heerhugowaard € 2,6 miljoen uit aan sport.

Tabel 3.1 Begroting 2005

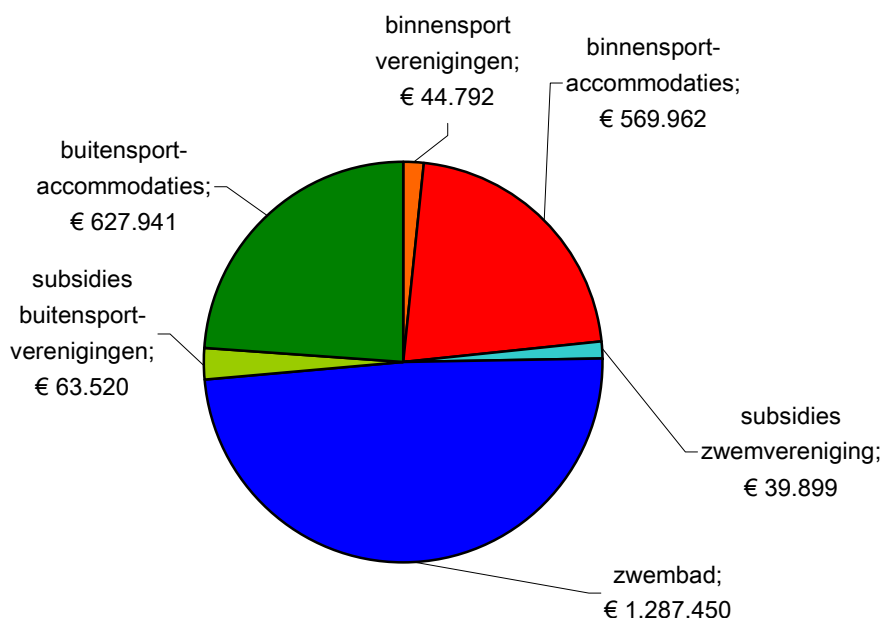
Totaal netto uitgaven (kosten min baten zoals pacht en huur)	€ 2.63 miljoen
Aantal inwoners per 1 januari 2005	48.627
Bedrag per inwoner	€ 54 per inwoner

De gemeente beschikt over een nieuw zwembad Waardegolf met een sporthal. Elders in Heerhugowaard staan drie andere sporthallen en tien gemeentelijke gymnastieklokalen. De exploitatie van het zwembad en de sporthallen zijn ondergebracht in een stichting. De gemeente geeft deze stichting een exploitatiebijdrage om het zwembad en de sporthallen te exploiteren. Vanaf 2006 zal de stichting ook de gymnastieklokalen exploiteren. Naast zwembad en binnensportaccommodaties heeft Heerhugowaard vijf sportparken.

Verdeling budget

Heerhugowaard heeft drie typen sportaccommodaties: de buitensportcomplexen, de binnensportaccommodaties en het zwembad. Per onderdeel is bekeken wat het kost en wie er gebruik van maken.

Afbeelding 3.1 Verdeling sportbudget (begroting 2005)

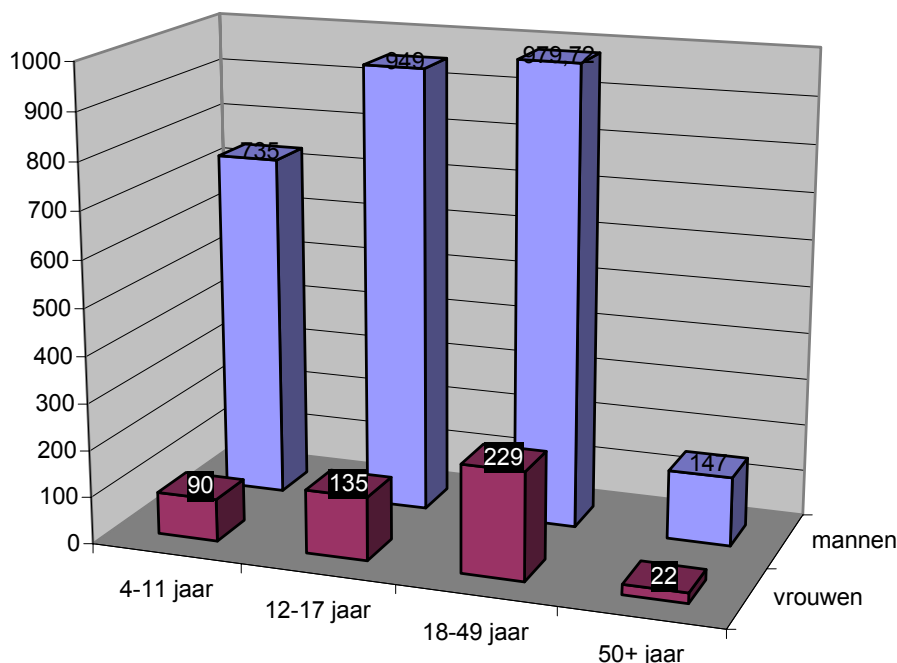
3.3 Wie gebruiken de accommodaties?

Via een enquête onder verenigingen en aangevuld met informatie van verenigingswebsites is de samenstelling van de gebruikers geïnventariseerd. Bij 38 van de 41 gebruikersgroepen is de samenstelling (naar geslacht/leeftijd) in beeld gebracht. De non-respons (drie gebruikers) betreft kleine verenigingen. We mogen stellen dat de uitkomsten nagenoeg een compleet beeld geven van het gebruik.

3.3.1 Profiel gebruikers buitensport

De buitensport in Heerhugowaard omvat voetbal, hockey, atletiek, honk- en softbal en boogschieten. Handbal en korfbal spelen zowel in de zaal als op het veld, maar de zaalperiode duurt langer en de kosten zijn voor spelen in de zaal ook hoger dan spelen op het veld. Daarom behandelen we korfbal en handbal bij de binnensport. De tennis en de jeu de boules accommodaties zijn geprivatiseerd. Dat wil zeggen dat de verenigingen hun accommodatie (banen, tennishal, jeu de bouleshal) zelf exploiteren zonder bijdrage uit de sportbegroting. Vooral de tennisvereniging is erg groot. Met ruim 1700 leden behoort het tot de grootste sportverenigingen van Nederland. Zonder tennis en jeu de boules zijn bij de buitensportverenigingen bijna 3.300 leden aangesloten. De verdeling naar geslacht en leeftijd is weergegeven in afbeelding 3.2.

Afbeelding 3.2 Aantal leden buitensportverenigingen

Het eerste dat opvalt, is de sterke vertegenwoordiging van mannen. Van de leden bij buitensportverenigingen (exclusief tennis en jeu de boules) is 86% man en slechts 14% vrouw. Verder is opvallend dat de buitensport wordt beoefend door kinderen, jeugdigen en senioren. Van de circa 3.000 leden is een kwart tot 12 jaar, eenderde is 12-17 jaar en 37% (circa 1.200 leden) is 18-49 jaar. Opvallend omdat de sportdeelname landelijk lineair afneemt naarmate de leeftijd stijgt. Landelijk is een bekend probleem dat oudere jeugd (vanaf 14/15 jaar) afhaakt als verenigingslid, omdat ze sporten in verenigingsverband moeilijk kunnen combineren met bijbanen en het verenigingssporten hun niet meer boeit. In Heerhugowaard speelt die ontwikkeling (gelukkig) minder. Het aandeel ouderen (50+) in de buitensport is gering. Dat komt mede doordat de hier genoemde buitensporten vooral in competitieverband sporten.

Voetbal is in Heerhugowaard de populairste verenigingssport. De vijf verenigingen hebben bijna 2.300 leden. Het aandeel vrouwen onder de voetballers is in Heerhugowaard nog beperkt (7%). Landelijk is dat aandeel 14%.

De atletiekvereniging HERA heeft bijna 400 leden en behoort daarmee tot de grotere atletiekverenigingen. Atletiek is een tak van sport die tot op hoge leeftijd wordt beoefend en dat zien we ook terug in de ledensamenstelling.

Het bedrag dat de gemeente jaarlijks besteedt aan buitensport slaan we om op basis van de ledensamenstelling⁶.

⁶ Per sportpark en tussen de sporten en sporters zijn verschillen in kosten, maar het voert te ver om die Eindrapport

Tabel 3.2 Verdeling budget naar gebruikers buitensport

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 154.629	€ 199.651	€ 206.114	€ 30.926	€ 591.320
Vrouw	€ 18.934	€ 28.401	€ 48.177	€ 4.628	€ 100.141
Totaal	€ 173.564	€ 228.052	€ 254.291	€ 35.554	€ 691.461

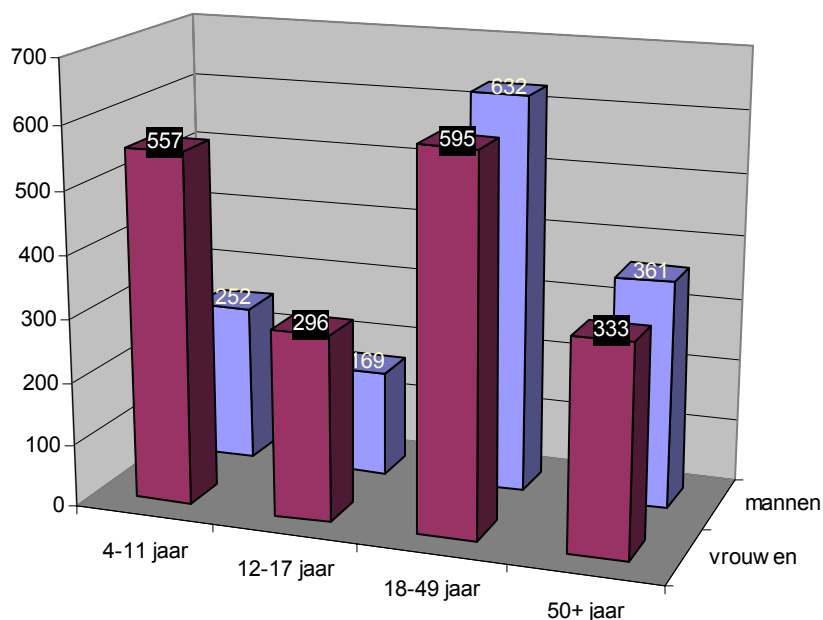
Tot slot nog een opmerking over de twee verenigingen waarover de kosten niet zijn verdeeld (tennis en jeu de boules). De verdeling man/vrouw bij deze verenigingen is veel meer in evenwicht. Verder is de groep oudere sporters beter vertegenwoordigd bij deze verenigingen. Omdat de sportdeelname zo sterk afneemt naarmate de leeftijd stijgt, is het wel plezierig dat tennis en jeu de boules populair zijn onder senioren.

3.3.2 Profiel gebruikers binnensport

De binnensport in Heerhugowaard omvat gymnastiek, volleybal, basketbal, bowls, kracht- en verdedigingssporten (judo, karate-do, Indonesische vechtsport), badminton, tafeltennis, futsal, sport voor minder validen of chronisch zieken en handbal en korfbal⁷. Bij de binnensportverenigingen zijn bijna 3.200 leden aangesloten (3.193).

De verdeling naar geslacht en leeftijd is weergegeven in afbeelding 3.3.

Afbeelding 3.3 Aantal leden binnensportverenigingen

verschillen te verdisconteren.

⁷ Een tafeltennisvereniging is buiten beschouwing gelaten, omdat zij een eigen clubgebouw bezitten.

Wat opvalt, is dat waar de buitensport vooral door mannen/jongens wordt beoefend, dat beeld bij de binnensport niet opgaat. De binnensport telt meer vrouwelijke deelnemers dan mannen (56% vrouw en 44% man). Verder is dit opvallend bij de oudere jeugd (12-17 jaar). Bij de buitensport is die groep nog iets groter dan de leeftijdsgroep 4-11 jaar, maar bij binnensport is de groep oudere jeugd duidelijk kleiner. Een derde verschil met de buitensport is dat bij de binnensport de categorie 50+ met bijna 700 leden veel groter is dan bij de buitensport (ruim 150 leden 50+).

Het bedrag dat de gemeente jaarlijks besteedt aan binnensport slaan we om op basis van de ledensamenstelling.

Tabel 3.3 Verdeling budget naar gebruikers binnensport

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 48.488	€ 32.518	€ 121.604	€ 69.460	€ 272.070
Vrouw	€ 107.173	€ 56.954	€ 114.485	€ 64.073	€ 342.684
Totaal	€ 155.661	€ 89.471	€ 236.089	€ 133.533	€ 614.754

Handbal is een tak van sport die heel veel door vrouwen en meisjes wordt beoefend. Tweederde van de leden van het Nationaal Handbal Verbond is vrouw. Heerhugowaard heeft drie handbalverenigingen. Samen hebben zij ruim 630 leden en dat is aanzienlijk meer dan men zou verwachten op grond van het landelijke animocijfer voor handbal (3,5 lid per 1000 inwoners; bij 48.000 inwoners komt dat neer op 170 leden). In Heerhugowaard wordt handbal door praktisch alleen vrouwen beoefend: 7% is man tegenover 93% vrouw.

Minder verrassend is het grote aandeel vrouwen/meisjes onder de gymnastiekverenigingen: in Heerhugowaard is 87% vrouw. Dat wijkt nauwelijks af van de situatie landelijk (83% is vrouw).

Volleybal wordt landelijk door iets meer vrouwen/meisjes dan mannen/jongens beoefend. Van de leden van de NeVoBo is 41% man tegenover 59% vrouw. In Heerhugowaard is dat beeld gelijk (45% man en 55% vrouw).

Korfbal is een sport die door mannen en vrouwen in gelijke mate worden beoefend want dat ligt nu eenmaal besloten in de spelregels (vier deelnemers en vier deelneemsters per team). Er bestaat ook vrouwenkorfbal, maar dat is duidelijk een minderheid. In Heerhugowaard wordt korfbal gemengd gespeeld.

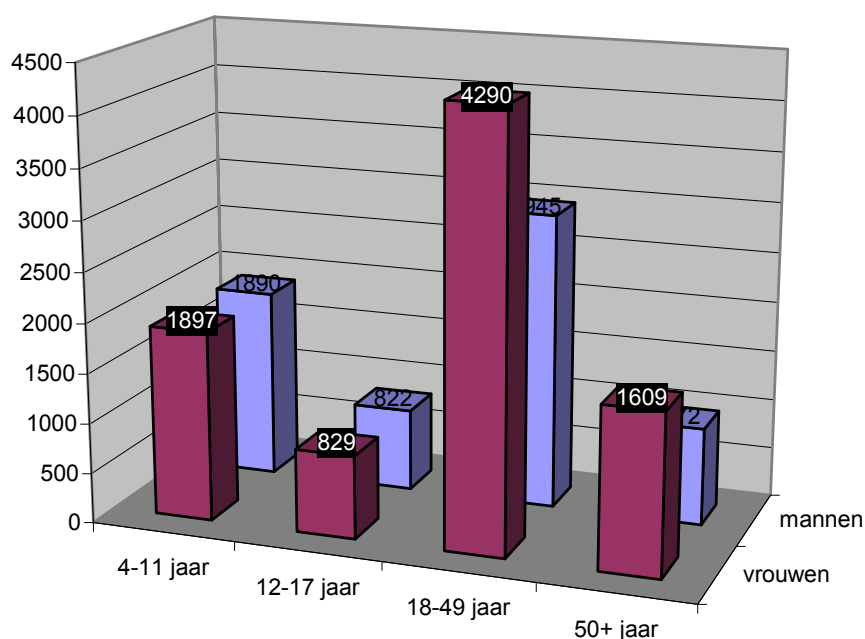
Basketbal spreekt jongens/mannen meer aan dan vrouwen/meisjes en Futsal (zaalvoetbal) is heel duidelijk een typische mannensport.

Naar leeftijd valt op dat gymnastiek een zeer sterke vertegenwoordiging kent van de jongste jeugd (4-12 jaar, maar ook nog jonger). Afhankelijk van de vereniging kan gymnastiek ook een grote schare oudere dames binden. In Heerhugowaard is dat bij een vereniging ook het geval.

3.3.3 Profiel gebruikers zwembad

De binnen- en buitensportaccommodaties hebben in de regel vaste gebruikers (verenigingsleden). Bij het zwembad hebben we te maken met verenigingsleden en niet-verenigingsleden. Deze laatste categorie bestaat uit verschillende groepen, zoals recreatieve gebruikers, zwemlesbezoekers, ouder/kindzwemmen, doelgroepzwemmen, schoolzwemmen en overige bezoekers. Van de verenigingen die het zwembad benutten was de verdeling naar geslacht en leeftijd bekend. Het profiel van de niet-verenigings gebruikers is vastgesteld op basis van landelijke kengetallen (SCP-AVO). Dat levert het volgende beeld:

Afbeelding 3.4 Gebruikers zwembad (verenigingsleden en niet-leden zoals recreanten)

Op jaarbasis heeft het zwembad 223.000 bezoekers (opgave Waardegolf). Wanneer we dat vertalen naar personen, dan zullen naar schatting ruim 15.000 mensen gebruik maken van het zwembad. Gerelateerd aan de bevolking van 6-79 jaar is dat 35%. Landelijk blijkt dat 33% van de bevolking gebruik maakt van een zwembad. Zwemmen is landelijk de meest beoefende sport (samen met fitness) en dat geldt ook in Heerhugowaard.

Tabel 3.4 Verdeling budget naar gebruikers zwembad

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 164.487	€ 71.494	€ 256.251	€ 84.577	€ 576.809
Vrouw	€ 165.067	€ 72.161	€ 373.315	€ 139.997	€ 750.540
Totaal	€ 329.553	€ 143.655	€ 629.566	€ 224.575	€ 1.327.349

3.3.4 Bijdrage per gebruiker en per bezoek vergeleken naar binnen-, buiten- en zwemsport

Een zwembad is ten opzichte van binnensport en buitensportaccommodaties een dure voorziening. Wat wel blijkt is dat het tegelijk een voorziening is, die een zeer breed deel van de bevolking bedient. Veel groter dan bij binnen- of buitensport. Als we de gemeentelijke bijdrage relateren naar gebruiker (kolom kosten/gebruiker), dan is een zwembad (verrassend) voordelig.

Tabel 3.5 Bijdrage gemeente (kosten) per gebruiker

	Kosten/jaar	Gebruikers (personen)	Kosten/gebruiker	Indicatie aantal bezoeken/jaar	Indicatie kosten per bezoek
Binnensport	€ 614.754	3193	€ 193	50	€ 4
Buitensport	€ 691.461	3287	€ 210	50	€ 4
Zwembad	€ 1.327.349	15255	€ 87	14,6	€ 6
Totaal	€ 2.633.564	21735	€ 121		

De praktijk is dat een sporter die lid is van een buitensportvereniging, ten minste vijftien tot twintig keer de accommodatie benut voor competitiedoeleinden (thuiswedstrijden) en een nog groter aantal keer voor trainingen. In totaal (training en competitie) zal dat al snel 50 keer per jaar zijn. Een recreant die het zwembad bezoekt zal gemiddeld nooit die intensiteit halen. Er zijn mensen die een of twee keer per week zwemmen, maar gemiddeld ligt dat veel lager (vijftien keer per jaar). Als we ook de intensiteit meewegen, dan is de gemeentelijke bijdrage per gebruik bij binnensport en buitensport ongeveer even hoog. De bijdrage per bezoek aan het zwembad is duidelijk hoger (50%), maar deze tak van sport kost ook duidelijk meer.

Ten overvloedige merken we op dat € 6 per bezoek niet betekent dat een kaartje dan ook € 6 moet kosten. De bedragen die hier genoemd staan zijn de uitgaven die de gemeente doet. Voor de exploitatie van het zwembad is de gemeentelijke bijdrage een inkomstenpost. Naast bijvoorbeeld entreegelden, reclame of horeca-inkomsten.

3.4 Etniciteit

Volgens het CBS telt Heerhugowaard in 2005, 7.786 allochtone inwoners (16% van de bevolking). Dat wil zeggen inwoners waarvan ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Van deze groep behoren 3.939 personen tot de categorie "niet westerse allochtonen". Ten opzichte van de totale bevolking is dat 8%. In de enquête is gevraagd hoeveel allochtone leden men heeft. Voor een verenigingssecretaris is die vraag lastig te beantwoorden, want er is geen afbakening gegeven van de definitie en dat zou ook niet uit hebben gemaakt omdat een secretaris niet weet wat het geboorteland is van de afzonderlijke leden en de ouders. De informatie uit de enquête over etniciteit is gezien het grote aantal ontbrekende antwoorden (missing values) niet gebruikt.

De verdeling autochtoon versus allochtoon is in Nederland 81% om 19%. In Heerhugowaard wijkt die verhouding daar niet veel van af (84% om 16%, bron: CBS 2005). Landelijk heeft het SCP informatie over de verdeling allochtone en autochtone sporters per tak van sport (atletiek, voetbal, et cetera). Omdat het aandeel allochtonen in Heerhugowaard niet veel afwijkt van de landelijke verdeling, hebben we de gegevens van het SCP gebruikt om de verdeling geslacht/leeftijd zoals die hiervoor is gepresenteerd, te verbijzonderen naar etniciteit. Dat levert de volgende budgetverdeling op.

Tabel 3.6 Buitensport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 138.646	€ 15.983	€ 154.629
Man 12-17	€ 177.624	€ 22.026	€ 199.651
Man 18-49	€ 185.094	€ 21.020	€ 206.114
Man 50+	€ 30.034	€ 892	€ 30.926
Vrouw 4-11	€ 17.544	€ 1.390	€ 18.934
Vrouw 12-17	€ 25.227	€ 3.174	€ 28.401
Vrouw 18-49	€ 45.998	€ 2.179	€ 48.177
Vrouw 50+	€ 3.350	€ 1.279	€ 4.628
Totaal	€ 623.518	€ 67.943	€ 691.461

Tabel 3.7 Binnensport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 41.433	€ 7.055	€ 48.488
Man 12-17	€ 27.575	€ 4.942	€ 32.518
Man 18-49	€ 110.276	€ 11.328	€ 121.604
Man 50+	€ 62.200	€ 7.260	€ 69.460
Vrouw 4-11	€ 100.198	€ 6.975	€ 107.173
Vrouw 12-17	€ 51.903	€ 5.050	€ 56.954
Vrouw 18-49	€ 105.949	€ 8.535	€ 114.485
Vrouw 50+	€ 58.795	€ 5.278	€ 64.073
Totaal	€ 558.329	€ 56.425	€ 614.754

Bij zowel de buitensport, de binnensport en de zwemsport wordt circa 10% van het budget besteed aan allochtonen en 90% aan autochtone sporters. Kijken we naar de bevolkings-samenstelling, dan behoort 16% tot de allochtone bevolking. Allochtonen profiteren minder van de gemeentelijke uitgaven aan sport dan autochtonen en dat komt doordat de sport-deelname onder deze groep lager ligt (is ook een landelijk beeld).

Tabel 3.8 Zwemsport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 147.946	€ 16.541	€ 164.487
Man 12-17	€ 62.855	€ 8.639	€ 71.494
Man 18-49	€ 235.044	€ 21.207	€ 256.251
Man 50+	€ 79.013	€ 5.564	€ 84.577
Vrouw 4-11	€ 149.857	€ 15.209	€ 165.067
Vrouw 12-17	€ 66.673	€ 5.488	€ 72.161
Vrouw 18-49	€ 345.007	€ 28.308	€ 373.315
Vrouw 50+	€ 130.018	€ 9.979	€ 139.997
Totaal	€ 1.216.414	€ 110.935	€ 1.327.349

3.5 Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

In deze paragraaf bekijken we hoe de verdeling zou zijn, wanneer iedere inwoner even veel zou krijgen. Voor de volledigheid merken we op dat de vergelijking met de bevolkingssamenstelling, uitsluitend bedoeld is om inzicht te krijgen in de mate waarin de verdeling van het budget zich verhoudt tot de bevolkingssamenstelling. Het uitgangspunt “iedere burger een gelijk bedrag” is niet het beleid van de gemeente. De gemeente wil iedere burger de gelegenheid geven tot sportparticipatie.

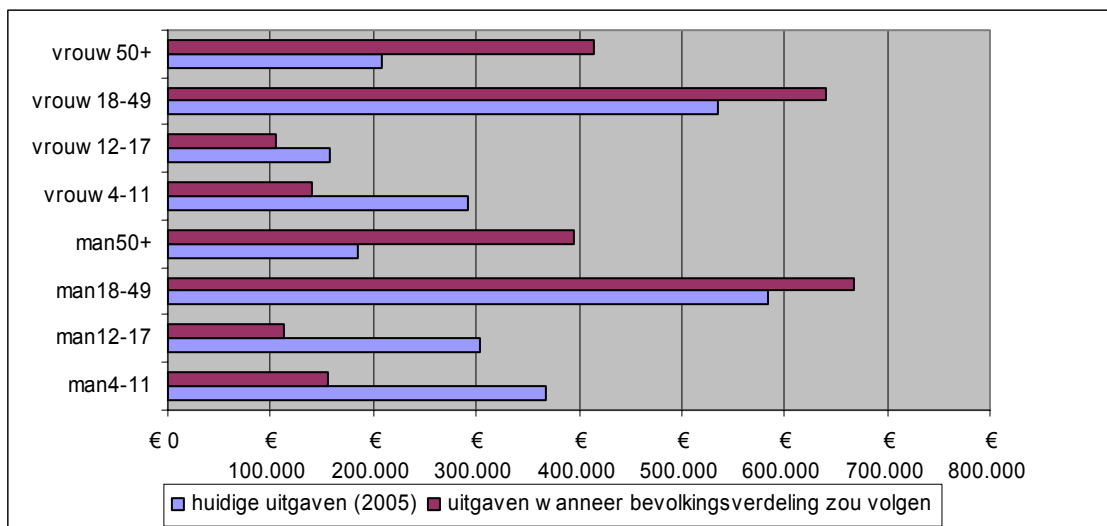
In tabel 3.9 is de verdeling van het huidige totale sportbudget uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en etniciteit. In de (vijfde) kolom is afgebeeld het budget als men dat zou verdelen volgens de werkelijke bevolkingssamenstelling. In feite streeft het beleid ernaar, alle inwoners in de gelegenheid te stellen aan sport deel te nemen. Iedereen heeft in beginsel ook die mogelijkheid, maar de uiteindelijke verdeling van het budget (het gebruik) wijkt wel af van de bevolkingssamenstelling.

Tabel 3.9 Totale sportbudget naar etniciteit en verdeling vergeleken met bevolkingssamenstelling

	Autochtoon	Allochtoon	Huidige uitgaven (2005)	Budget indien naar rato bevolking	Bevolking (aantal inwoners)
Man 4-11	€ 328.025	€ 39.579	€ 367.604	€ 156.394	2.695
Man 12-17	€ 268.055	€ 35.607	€ 303.662	€ 112.464	1.938
Man 18-49	€ 530.414	€ 53.555	€ 583.969	€ 668.169	11.514
Man 50+	€ 171.247	€ 13.716	€ 184.964	€ 395.772	6.820
Vrouw 4-11	€ 267.600	€ 23.574	€ 291.174	€ 140.145	2.415
Vrouw 12-17	€ 143.804	€ 13.712	€ 157.516	€ 105.674	1.821
Vrouw 18-49	€ 496.954	€ 39.023	€ 535.977	€ 641.069	11.047
Vrouw 50+	€ 192.162	€ 16.537	€ 208.699	€ 413.877	7.132
Totaal	€ 2.398.261	€ 235.303	€ 2.633.564	€ 2.633.564	45.382

In afbeelding 3.5 is dat voor wat betreft geslacht en leeftijd nog eens weergegeven. Er gaat minder geld naar ouderen en veel geld naar jongeren.

Afbeelding 3.5 Verdeling sportbudget afgezet tegen verdeling conform de bevolkingssamenstelling

Als je de bevolkingssamenstelling als uitgangspunt zou nemen voor de budgetverdeling en je vergelijkt dat met de werkelijke verdeling, dan zijn er groepen die “overbedeeld” worden en die “onderbedeeld” worden. Tabel 3.10 laat dat verschil zien voor etniciteit, geslacht en leeftijd. Een positieve waarde wil zeggen dat er meer geld wordt uitgegeven ten opzichte van de bevolkingssamenstelling. Een negatieve waarde is te weinig geld.

Bijvoorbeeld: als men uitgaat van iedere inwoner een gelijk bedrag aan sport, dan besteedt de gemeente aan de groep autochtone mannen € 175.256 teveel (cursief in de tabel).

Tabel 3.10 Verschil tussen de werkelijke uitgave en de uitgaven als men die zou baseren op de bevolkingssamenstelling

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 199.451	€ 11.759	€ 211.210
Man 12-17	€ 176.795	€ 14.403	€ 191.198
Man 18-49	-€ 19.292	-€ 64.910	-€ 84.201
Man 50+	-€ 181.698	-€ 29.111	-€ 210.808
Mannen	€ 175.256	-€ 67.859	€ 107.400
Vrouw 4-11	€ 154.474	-€ 3.445	€ 151.029
Vrouw 12-17	€ 59.299	-€ 7.457	€ 51.841
Vrouw 18-49	-€ 27.160	-€ 77.933	-€ 105.092
Vrouw 50+	-€ 174.130	-€ 31.049	-€ 205.179
Vrouwen	€ 12.483	-€ 119.885	-€ 107.400
Totaal	€ 187.739	-€ 187.744	€ 0

Wanneer men het uitgangspunt zou hanteren: iedere inwoner een gelijk bedrag aan sport, dan krijgen vooral vrouwen (18+) en mannen van 50+ te weinig en jonge mannen teveel.

3.6 Gehandicapten

In de enquête onder verenigingen is gevraagd hoeveel leden men heeft met een handicap en/of chronische aandoening⁸. De uitkomsten zijn weergegeven in tabel 3.11.

Tabel 3.11 Sporters met een handicap en/of chronische aandoening

	Totaal gehandicapten/ chronisch zieken bij verenigingen	Waarvan sportend bij reguliere vereniging	Waarvan sportend bij gehandicapte of aangepaste vereniging
Buitensport	5	5	0
Binnensport	176	22	154
Zwemsport	111	1	110

Het totale aantal in de enquête opgegeven gehandicapten en/of chronisch zieken is 264. In de praktijk zou dat aantal wat hoger kunnen liggen, want het is de vraag of degene die de enquête invult het aantal chronisch zieken en gehandicapten exact in beeld heeft. In die zin is er sprake van een indicatie en tegelijk een zogenaamde "onderwaarde". Overigens is landelijk zeer weinig bekend over de sportdeelname onder gehandicapten. Algemeen erkent men dat de sportdeelname onder gehandicapten fors lager ligt dan onder sporters zonder beperkingen, maar een exact verschil is niet bekend. Uit een studie in Amsterdam (Sportmonitor 2003) is wel een indicatie van het verschil te krijgen. Van de Amsterdammers zonder beperking van 12 jaar en ouder sport 18% ten minste één keer per week. Onder de groep met een beperking is dat precies de helft (9%).

In tabel 3.11 valt op dat de sporters met een beperking of chronische aandoening vooral in een aangepaste of speciale vereniging sporten en niet via een reguliere vereniging. Landelijk is de beleidskeuze gemaakt: gewoon als het kan en anders als het moet. Met andere woorden: stimuleren dat mensen met een beperking sporten binnen gewone verenigingen. Tegelijk ervaart men landelijk ook dat dit streven niet gemakkelijk is te realiseren. Uit de enquêtes, maar ook uit de websites van de reguliere vereniging bleek dat er geen of nauwelijks sprake is van G-teams (gehandicaptenteams) bij voetbalverenigingen of andere sporten. In die zin mag Heerhugowaard zich gelukkig prijzen dat het een aantal actieve verenigingen heeft, speciaal voor sporters met een beperking en/of chronische aandoening. Het gaat hier om de rolstoeldansvereniging Revas, de vereniging Hulp voor minder validen (HVMV) die vooral zwemmen voor mensen met een verstandelijke beperking organiseert en de Hartpatiënten sportclub.

Wanneer we de vertaalslag maken naar budget, dan blijkt dat de gemeentelijke uitgaven voor buitensport eigenlijk uitsluitend ten goede komen aan valide sporters. Bij de binnensport komt 6% van het budget ten goede aan sporters met een beperking of chronische aandoening en bij het zwembad (verenigingsleden) is dat 14%.

⁸ In de enquête is deze groep als volgt nader toegelicht: *Onder gehandicapten worden hier verstaan mensen met een lichamelijke handicap (al dan niet rolstoelgebonden), een verstandelijke handicap of een zintuiglijke handicap (blind, slechtziend, doof of slechthorend). Bij chronische aandoeningen gaat het onder meer om diabetes, epilepsie, astma en (ex)hartpatiënten.*

3.7 Conclusies

Beleid en omvang sportbudget

Als we kijken naar het sportbeleid van de gemeente, dan wil de gemeente iedereen in de gelegenheid stellen tot sportdeelname. De gemeente Heerhugowaard geeft € 2,6 miljoen uit aan sport.

Gebruik

De buitensport in Heerhugowaard omvat voetbal, hockey, atletiek, honk- en softbal en boogschieten⁹. Zonder tennis en jeu de boules (geprivatiseerd) zijn bij de buitensportverenigingen 3.300 leden aangesloten. Veruit het grootste deel van de buitensportleden (exclusief tennis en jeu de boules) is man (86%). Verder valt op dat kinderen, jeugd en senioren redelijk in de buitensport zijn vertegenwoordigd, behoudens 50+'ers.

De binnensport in Heerhugowaard omvat gymnastiek, volleybal, basketbal, bowls, vecht- en verdedigingssporten (judo, karate-do, Indonesische vechtsport), badminton, tafeltennis, futsal, sport voor minder validen of chronisch zieken en handbal en korfbal¹⁰. Bij de binnensportverenigingen zijn bijna 3.200 leden aangesloten. De binnensport¹¹ telt meer vrouwelijke deelnemers dan mannen (56% vrouw en 44% man). De groep oudere jeugd (12-17 jaar) is bij de binnensport groter dan bij de buitensport en de binnensport trekt relatief een groter deel ouderen (50+).

Naar schatting maken ruim 15.000 mensen gebruik van het zwembad. Het zwembad is populair onder brede groepen van de bevolking. Vrouwen maken meer gebruik van het zwembad dan mannen.

Verdeling budget naar groepen

Het spreekt voor zich dat de verdeling van het sportbudget afgeleid is van het gebruik. Wanneer we de uitgaven relateren aan het gebruik, dan gaat 55% naar mannen en 45% naar vrouwen. De (landelijke) sportdeelname is weliswaar onder mannen en vrouwen bijna gelijk (mannen 1% hoger), maar vrouwen sporten meer via de sportschool en minder via verenigingen. Dat verklaart waarom een groter gemeentelijk sportbudget bij mannen terecht komt.

In Heerhugowaard zien we dat een groot deel van het sportbudget aan jongeren (4-17 jaar) wordt besteed en aan de groep 18-49 jaar. De uitgaven aan ouderen (50+) zijn veel kleiner. Dat is een landelijk beeld, want de sportdeelname onder jongeren is landelijk het hoogst en neemt af naarmate de leeftijd stijgt. Het is overigens ook een gegeven dat de helft van de Nederlandse volwassenen te weinig beweegt.

Kosten per gebruiker en per gebruik

Een zwembad is ten opzichte van binnensport- en buitensportaccommodaties een dure voorziening. Wat wel blijkt is dat het tegelijk een voorziening is, die een zeer breed deel van de bevolking bedient. Veel groter dan bij binnen- of buitensport. Als we de gemeentelijke bijdrage relateren naar gebruiker (kolom bijdrage/gebruiker), dan is een zwembad (verrassend) voordelig.

⁹ Handbal en korfbal wordt zowel in de zaal als op het veld gespeeld, maar de zaalperiode duurt langer en de kosten zijn voor spelen in de zaal ook hoger dan spelen op het veld. Daarom behandelen we korfbal en handbal bij de binnensport.

¹⁰ Een tafeltennisvereniging is buiten beschouwing gelaten, omdat zij een eigen clubgebouw bezit.

¹¹ We bedoelen hier binnensport die vanuit de gemeentebegroting worden gesteund.

Tabel 3.12 Bijdrage gemeente (kosten) per gebruiker

	Bijdrage/jaar	Gebruikers (personen)	Bijdrage/gebruiker	Indicatie aantal bezoeken/jaar	Indicatie bijdrage per bezoek
Binnensport	€ 614.754	3.193	€ 193	50	€ 4
Buitensport	€ 691.461	3.287	€ 210	50	€ 4
Zwembad	€ 1.327.349	15.255	€ 87	14,6	€ 6
Totaal	€ 2.633.564	21.735	€ 121		

Omdat het aantal maal dat een sporter gebruikt maakt van een accommodatie bij binnen- en buitensport veel hoger is dan gemiddeld bij zwemsport, is de gemeentelijke bijdrage per bezoek bij de binnen- en buitensport lager dan bij het zwembadbezoek.

Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

Als men de bevolkingssamenstelling als uitgangspunt zou nemen voor de budgetverdeling en vergelijkt dat met de werkelijke verdeling, dan zijn er groepen die “overbedeeld” worden en die “onderbedeeld” worden.

- Vooral vrouwen (18+) ontvangen te weinig. Dat geldt voor autochtone en allochtone vrouwen.
- Autochtone meisjes (4-17 jaar) ontvangen teveel.
- Jonge autochtone mannen (4-17 jaar) ontvangen teveel.
- Autochtone en allochtone mannen van 18 jaar en ouder (maar vooral 50+) ontvangen te weinig.

Het beleid van de gemeente is om iedere inwoner in de gelegenheid te stellen tot sportieve deelname, niet om het gemeentelijke budget naar rato (van de bevolkingssamenstelling) te verdelen. De budgetanalyse geeft wel inzicht in welke groepen meer of minder gebruik maken van de gemeentelijke middelen en dat inzicht is bruikbaar om in de toekomst gericht gemeentelijke middelen in te zetten.

Wat betreft gehandicapten en chronisch zieken hebben we geen beeld hoe groot deze groep is in de bevolking van Heerhugowaard. Uit andere studies weten we wel dat de sportdeelname onder gehandicapten ruim achterblijft bij de sportdeelname van valide personen. Op grond daarvan mag men concluderen dat deze groep veel minder gebruik van de sportbegroting maakt dan men zou verwachten op grond van het aandeel in de bevolking.

Aanbevelingen

Voor aanbevelingen verwijzen we naar het laatste hoofdstuk, omdat ze generiek zijn en gelden voor alle pilots.

4. Pilot Alkmaar

4.1 Sportbeleid

De Beleidsvisie Sport 2002-2006 vormt het beleidskader voor de sport in Alkmaar. De gemeente streeft naar het actief stimuleren van sport en beweging bij alle Alkmaarders. Aan groepen met een bewegingsachterstand wil de gemeente extra aandacht besteden. Dat geldt voor jeugd, allochtonen, gehandicapten en senioren. De gemeente wil waar nodig ook de infrastructuur versterken: sportorganisaties, accommodaties, overlegvormen en vrijwilligers in de sport.

De jeugd is voor de gemeente de belangrijkste groep, vanuit de motivatie om beweegarmoede in volgende generaties te voorkomen. Zelfs wanneer de gemeente zich richt op bepaalde groepen zoals allochtonen, gehandicapten of vrouwen, dan krijgt de jeugd daarbinnen bijzondere aandacht.

Om uitvoering te geven aan het beleid heeft de gemeente 41 concrete beleidsvoornemens geformuleerd met betrekking tot sportstimulering en ondersteuning. Op het gebied van accommodaties hanteert de gemeente een separaat Masterplan Sportaccommodaties.

Onder de 41 actiepunten bevinden zich vele acties die zich richten op jeugd, allochtonen, gehandicapten en vrouwen. Naast deze groepen is het sportstimuleringsbeleid ook gericht op homo's en lesbiennes en 55+'ers. De gemeente ondersteunt naast breedtesport ook de topsport. Verder is vermeldenswaardig dat het beleid zich ook richt op sporten in ongeorganiseerd verband.

Het belangrijkste instrumentarium voor de gemeente is het aanbieden en exploiteren van sportaccommodaties. De gemeente verstrekt ook subsidies voor sportstimuleringsactiviteiten.

4.2 Middelen sportbegroting

Op jaarbasis geeft Alkmaar € 4,98 miljoen uit aan sport.

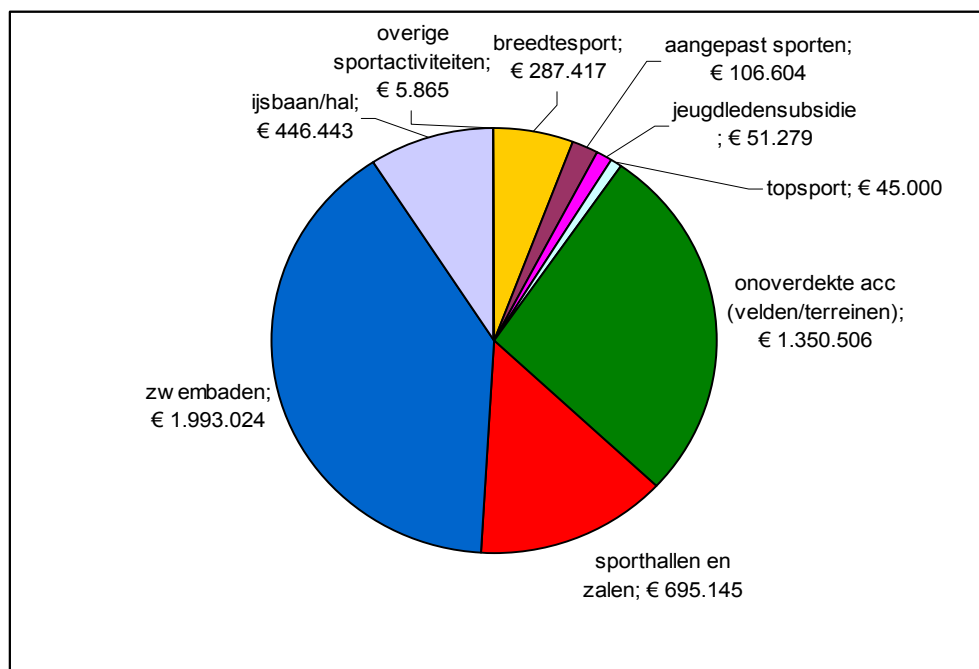
Tabel 4.1 Begroting 2005

Totaal netto uitgaven (kosten min baten zoals pacht en huur)	€ 4.98 miljoen
Aantal inwoners per 1 januari 2005	94.266
Bedrag per inwoner	€ 53 per inwoner

Verdeling budget

Wat betreft de sportaccommodaties heeft Alkmaar vier grote kostenposten: de onoverdekte sportaccommodaties, de sporthallen en -zalen, de zwembaden en de ijsbaan. De kosten voor sportaccommodaties beslaan 90% van het gemeentelijke sportbudget.

Afbeelding 4.1 Verdeling sportbudget (begroting 2005)

4.3 Wie gebruiken de accommodaties?

Via een enquête onder verenigingen en aangevuld met informatie van websites van verenigingen is de samenstelling van de gebruikers geïnventariseerd. Het gaat om:

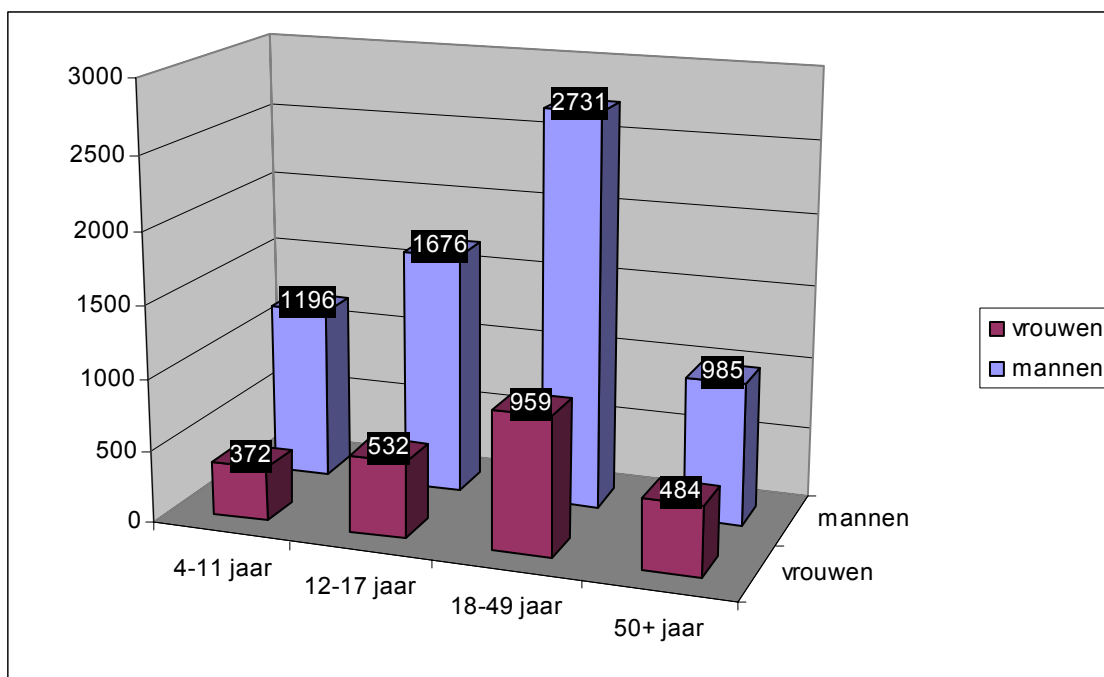
- 24 buitensportverenigingen;
- 44 binnensportverenigingen (inclusief futsalafdelingen van voetbalverenigingen);
- 4 schaatsverenigingen en recreanten;
- 6 zwem- en poloverenigingen en onderwatersport voorzover gebruik makend van het zwembad. Ook voor de zwemsport is het aantal recreanten bekend via de gemeente.

De non-respons (drie gebruikers) betreft kleine binnensportverenigingen. We mogen stellen dat de uitkomsten nagenoeg een compleet beeld geven van het gebruik. Verder zijn er 27 verenigingen die geen gemeentelijke accommodatie benutten. Zij beoefenen hun sport op de openbare weg of in de vrije ruimte, of zij huren een accommodatie van een private organisatie of zij bezitten zelf een accommodatie.

4.3.1 Profiel gebruikers buitensport

De buitensport in Alkmaar die gebruik maakt van een gemeentelijke accommodatie, omvat voetbal, hockey, atletiek, honk- en softbal, boogschieten, jeu de boules, American football, kaatsen, rugby en enkele tennisverenigingen die een gemeentelijke accommodatie gebruiken. Handbal en korfbal worden zowel in de zaal als op het veld gespeeld, maar de zaalperiode duurt langer en de kosten zijn voor spelen in de zaal ook hoger dan spelen op het veld. Daarom behandelen we korfbal en handbal bij de binnensport. De volledige buitensport in Alkmaar is breder dan hierboven vermeld, maar golf, paardensport, wielersport, wandelsport en skiën worden niet beoefend op gemeentelijke sportaccommodaties. Bij de buitensportverenigingen die gemeentelijke accommodaties gebruiken zijn bijna 9.000 leden aangesloten. De verdeling naar geslacht en leeftijd is weergegeven in afbeelding 4.2.

Afbeelding 4.2 Aantal leden buitensportverenigingen

Net als in Heerhugowaard valt ook hier de sterke vertegenwoordiging op van mannen. Van de leden bij buitensportverenigingen is 74% man en slechts 26% vrouw. Bij de tien voetbalverenigingen is het aantal mannen sterk in de meerderheid. Hockey, tennis en atletiek zijn buitensporten die meer sekseneutraal zijn. De leeftijdscategorie 18-49 jaar is de grootste gebruikersgroep en dat is op zich wel opvallend, omdat men op sportparken vooral jonge voetballers verwacht. Tennis, atletiek maar ook voetbal worden in Alkmaar vaak beoefend door senioren.

Voetbal is in Alkmaar de populairste verenigingssport. De tien verenigingen hebben circa 4.500 leden. Het aandeel vrouwen onder de voetballers ligt in Alkmaar iets onder het landelijk gemiddelde (10%). Landelijk is dat aandeel 14%.

Het bedrag dat de gemeente jaarlijks besteedt aan buitensport slaan we om op basis van de ledensamenstelling¹².

Tabel 4.2 Verdeling budget naar gebruikers buitensport

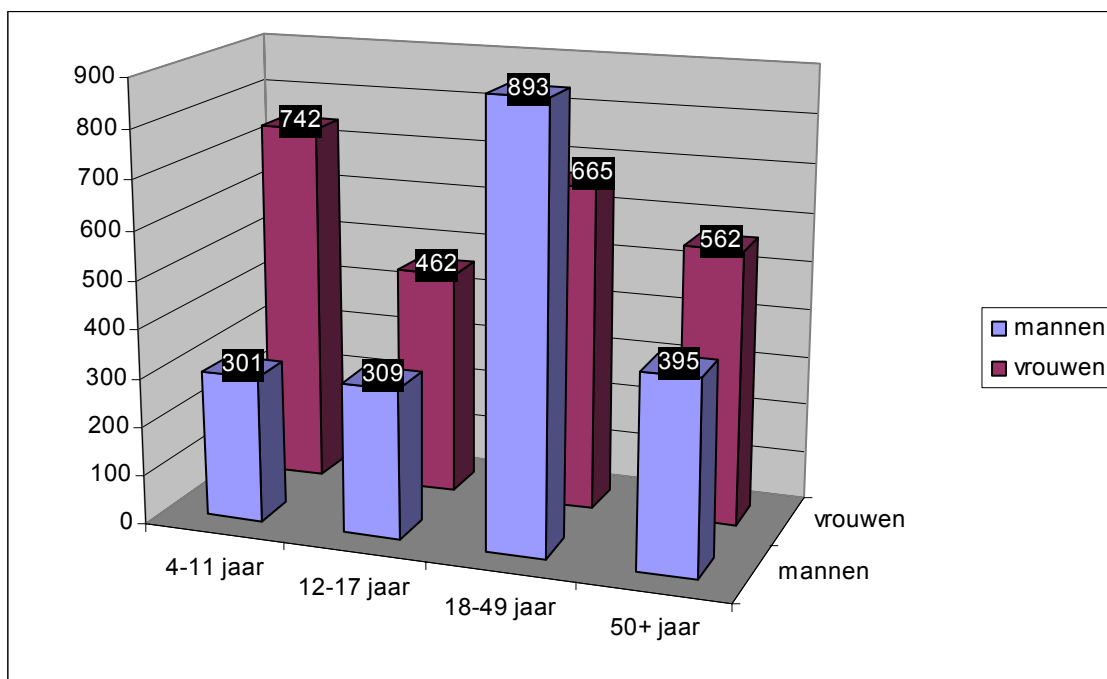
	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 180.792	€ 253.329	€ 412.794	€ 148.839	€ 995.754
Vrouw	€ 56.228	€ 80.412	€ 144.954	€ 73.157	€ 354.752
Totaal	€ 237.020	€ 333.742	€ 557.748	€ 221.996	€ 1.350.506

¹² Per sportpark en tussen de sporten en sporters zijn verschillen in kosten, maar het voert te ver om die verschillen te verdisconteren.

4.3.2 Profiel gebruikers binnensport

De binnensport in Alkmaar (die beoefend wordt in gemeentelijke accommodaties) omvat gymnastiek, volleybal, basketbal, bowls, koersbal, kracht- en verdedigingssporten (judo, karate-do, aikido), badminton, tafeltennis, futsal, handbal en korfbal¹³. Bij de binnensportverenigingen zijn 4.300 leden aangesloten. De verdeling naar geslacht en leeftijd is weergegeven in afbeelding 4.3.

Afbeelding 4.3 Aantal leden binnensportverenigingen

De binnensport telt meer vrouwelijke deelnemers dan mannen (56% vrouw en 44% man). De grootste groep gebruikers van de binnensport zijn mannen in de leeftijd van 18-49 jaar. Dat is niet toe te schrijven aan één specifieke tak van sport. Behoorlijk veel verenigingen hebben veel beoefenaars in deze leeftijdscategorie (onder andere zaalbalporten, verdedigingssporten en badminton). Meisjes van 4-11 jaar (gymnastiek) en vrouwen van 18-49 jaar komen qua aantal gebruikers op de tweede en derde plaats.

Het bedrag dat de gemeente jaarlijks besteedt aan buitensport slaan we om op basis van de ledensamenstelling.

Tabel 4.3 Verdeling budget naar gebruikers binnensport

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 48.285	€ 49.552	€ 143.486	€ 63.401	€ 304.724
Vrouw	€ 119.198	€ 74.162	€ 106.789	€ 90.273	€ 390.421
Totaal	€ 167.482	€ 123.714	€ 250.275	€ 153.674	€ 695.145

¹³ Een tafeltennisvereniging is buiten beschouwing gelaten, omdat zij een eigen clubgebouw bezit. Denksporten, kegelen, schermen, squash en worstelen zijn niet meegenomen in de analyse omdat ze in Alkmaar niet in gemeentelijke accommodaties plaatsvinden.

Typierend voor de binnensport in Alkmaar is de kleinschaligheid van de verenigingen. Alkmaar heeft veel kleinere binnensportverenigingen of gebruikersgroepen (zoals een futsalafdeling van een voetbalvereniging). Er is één grote gymnastiek- en turnvereniging met bijna 900 leden en de circa 40 andere verenigingen en groepen hebben enkele tientallen tot circa 200 leden.

Handbal is een tak van sport die heel veel door vrouwen en meisjes wordt beoefend. Tweederde van de leden van het Nationaal Handbal Verbond is vrouw. In Alkmaar is dat vergelijkbaar (35% is man tegenover 65% vrouw). Alkmaar heeft echter maar twee (kleinere) handbalverenigingen. Samen hebben zij ruim 200 leden.

Gymnastiek en turnen zijn het meest populair onder vrouwen/meisjes. Totaal heeft Alkmaar tussen de 1400 en 1500 beoefenaars van gymnastiek en turnen (inclusief beoefenaars van de ouderenorganisatie SKWO). Van de 1400 tot 1500 leden is 83% vrouw/meisje. Dat komt overeen met de situatie op landelijk niveau (ook 83% vrouw).

Volleybal wordt landelijk door iets meer vrouwen/meisjes dan mannen/jongens beoefend. Van de leden van de NeVoBo is 41% man tegenover 59% vrouw. In Alkmaar is dat beeld redelijk vergelijkbaar (46% man en 54% vrouw). Bijna 600 mensen beoefenen volleybal in georganiseerd verband in Alkmaar.

Badminton is een populaire verenigingssport in Alkmaar met ruim 900 beoefenaars, evenredig verdeeld naar mannen en vrouwen.

Korfbal is een sport die door mannen en vrouwen in gelijke mate worden beoefend want dat ligt nu eenmaal besloten in de spelregels (vier deelnemers en vier deelneemsters per team). Er bestaat ook vrouwenkorfbal, maar dat is duidelijk een minderheid. In Alkmaar (twee verenigingen met circa 250 leden) wordt korfbal gemengd gespeeld.

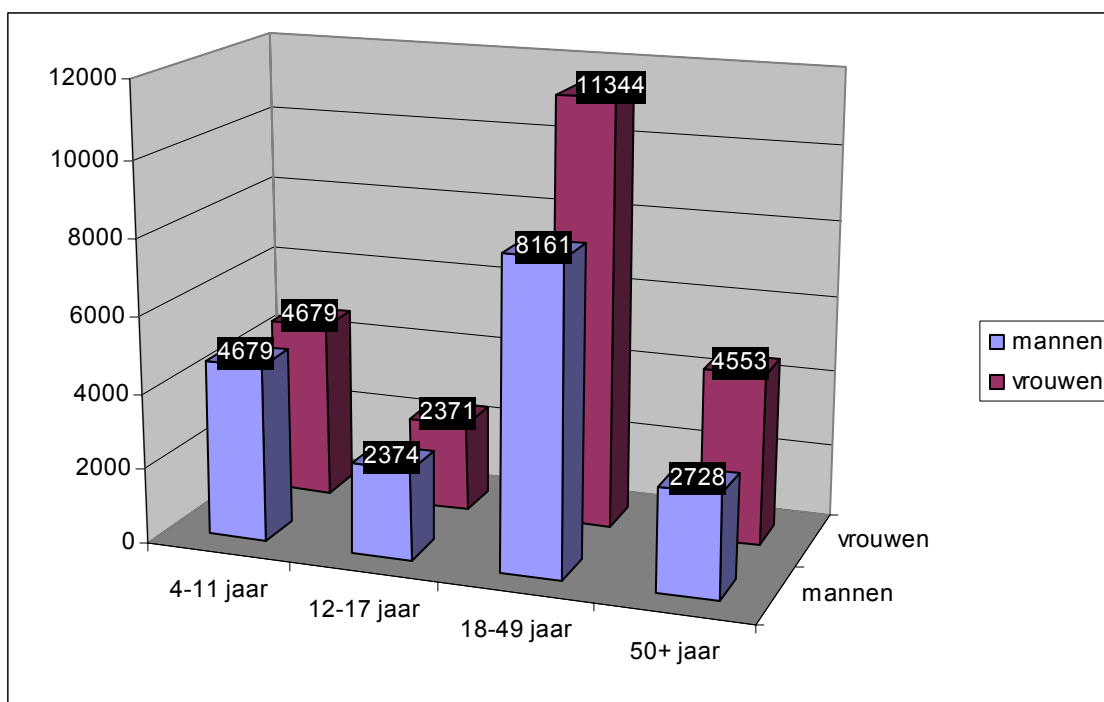
Basketbal (bijna 250 leden) spreekt jongens/mannen meer aan dan vrouwen/meisjes en Futsal (zaalvoetbal, 250 beoefenaars) is heel duidelijk een typische mannensport.

Naar leeftijd valt op dat gymnastiek een zeer sterke vertegenwoordiging kent van de jongste jeugd (4-12 jaar, maar ook nog jonger). Verschillende badmintonverenigingen zijn seniorenverenigingen en verwijzen jeugd naar andere verenigingen.

4.3.3 Profiel gebruikers zwembad

Alkmaar heeft twee gemeentelijke zwembaden: het combibad De Hoornse Vaart en het overdekte zwembad De Hout. De binnen- en buitensportaccommodaties hebben in de regel vaste gebruikers (verenigingsleden). Bij het zwembad hebben we te maken met verenigingsleden en niet-verenigingsleden. Deze laatste categorie bestaat uit verschillende groepen, zoals recreatieve gebruikers, zwemlesbezoekers, schoolzwemmen en overige bezoekers. Van de verenigingen die het zwembad benutten was de verdeling naar geslacht en leeftijd bekend. Het profiel van de niet-verenigingsgebruikers is vastgesteld op basis van kengetallen (verdeling op basis van landelijke AVO-gegevens). Dat levert het volgende beeld.

Afbeelding 4.4 Gebruikers zwembad (verenigingsleden en niet leden zoals recreanten)

De twee zwembaden trekken jaarlijks samen 425.000 bezoeken. Naar schatting maken 40.000 mensen gebruik van het zwembad. Gerelateerd aan de bevolking van 6-79 jaar is dat 48% en dus erg hoog. Daaruit blijkt dat de zwemaccommodaties in Alkmaar een duidelijke regiofunctie vervullen. Opvallend is de grote groep van 18-49 jaar die gebruik maakt van de twee zwembaden.

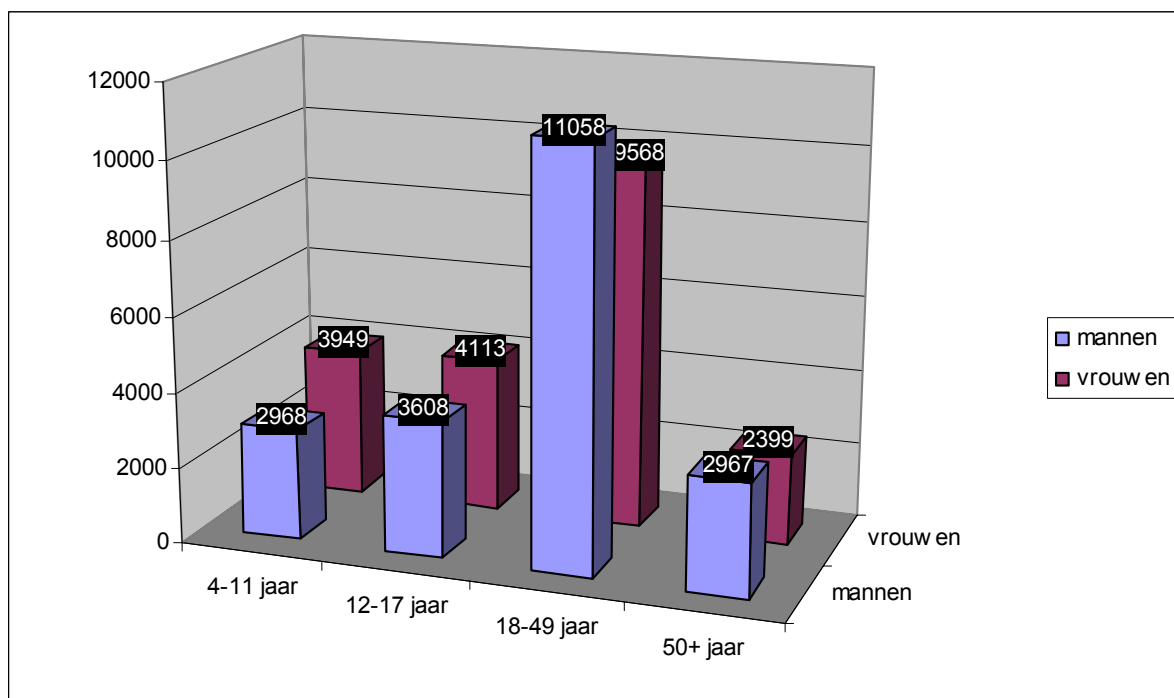
Tabel 4.4 Verdeling budget naar gebruikers zwembad

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 228.048	€ 115.694	€ 397.781	€ 132.960	€ 874.483
Vrouw	€ 228.075	€ 115.584	€ 552.953	€ 221.929	€ 1.118.541
Totaal	€ 456.123	€ 231.279	€ 950.733	€ 354.889	€ 1.993.024

4.3.4 Profiel gebruikers ijsbaan

Alkmaar heeft een 400 meter ijsbaan en binnenhal. Gebruikers zijn verenigingen en recreanten (naast KNSB-gebruik voor wedstrijden). Het profiel van de gebruikers is vastgesteld op basis van kengetallen (AVO-gegevens). Dat levert het volgende beeld.

Afbeelding 4.5 Gebruikers ijsbaan (verenigingsleden en niet leden zoals recreanten)

De ijsbaan trekt jaarlijks ruim 210.000 bezoeken. Naar schatting maken 40.000 mensen gebruik van de ijsbaan. De ijsbaan in Alkmaar heeft een grote regiofunctie. Schaatsen is zeer populair in Noord-Holland. Een deel van de bezoekers komt uit Noord-Kennemerland, een deel uit west Friesland (ten oosten van Alkmaar) en een deel uit de kop van Noord-Holland (ten noorden van Alkmaar). Op basis van kengetallen (SCP-AVO) is het budget voor de ijsbaan verdeeld (zie tabel 4.5).

Tabel 4.5 Verdeling budget naar gebruikers ijsbaan

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 32.615	€ 39.642	€ 121.508	€ 32.605	€ 226.370
Vrouw	€ 43.395	€ 45.188	€ 105.126	€ 26.364	€ 220.073
Totaal	€ 76.009	€ 84.831	€ 226.634	€ 58.969	€ 446.443

4.3.5 Bijdrage per gebruiker en per bezoek vergeleken naar binnen-, buiten- en zwemsport

Een zwembad is ten opzichte van binnensport en buitensportaccommodaties een dure voorziening. Wat wel blijkt is dat het tegelijk een voorziening is, die een zeer breed deel van de bevolking bedient. Veel groter dan bij binnen- of buitensport. Als we de uitgaven relateren naar gebruiker (kolom kosten/gebruiker), dan is een zwembad (verrassend) voordelig.

Tabel 4.6 Bijdrage gemeente (kosten) per gebruiker en per bezoek

	Bijdrage/jaar	Gebruikers (personen)	Bijdrage/gebruiker	Indicatie aantal bezoeken/jaar	Indicatie bijdrage per bezoek
Binnensport	€ 695.145	4.329	€ 161	50	€ 3
Buitensport	€ 1.350.506	8.935	€ 151	50	€ 3
Zwembad	€ 1.993.024	40.666	€ 49	10,5	€ 5
IJsbaan	€ 446.443	40.631	€ 11	5,2	€ 2

De praktijk is echter dat een sporter die lid is van een buitensportvereniging, ten minste vijftien tot twintig keer de accommodatie benut voor competitiedoeleinden (thuiswedstrijden) en een nog groter aantal keer voor trainingen. In totaal (training en competitie) zal dat al snel 50 keer per jaar zijn. Een recreant die het zwembad bezoekt zal gemiddeld nooit die intensiteit halen. Er zijn mensen die één of twee keer per week zwemmen, maar gemiddeld ligt dat veel lager. Als we ook de intensiteit meewegen, dan is de gemeentelijke bijdrage per bezoek tussen binnensport en buitensport vergelijkbaar (€ 3 per bezoek). Bij de zwemsport zijn de kosten per bezoek duidelijk hoger (€ 5 ten opzichte van € 3). De bijdrage van de gemeente aan de ijsbaan per bezoeker is naar verhouding het goedkoopst (€ 2). Ten overvloede merken we op dat € 2 per bezoek niet betekent dat een kaartje dan ook € 2 moet kosten. De bedragen die hier genoemd staan zijn de uitgaven die de gemeente doet. Voor de exploitatie van de ijsbaan is de gemeentelijke bijdrage een inkomstenpost. Naast bijvoorbeeld entreegelden, reclame of horeca-inkomsten.

4.4 Etniciteit

Volgens het CBS telt Alkmaar in 2005, 19340 allochtone inwoners (21,6% van de bevolking). Dat wil zeggen inwoners waarvan ten minste één ouder in het buitenland is geboren. In de enquête is gevraagd hoeveel allochtone leden men heeft. Deze informatie is gezien het grote aantal ontbrekende antwoorden (missing values) niet gebruikt. Voor een verenigingssecretaris is die vraag lastig te beantwoorden, want er is geen afbakening gegeven van de definitie en dat zou ook niet uit hebben gemaakt omdat een secretaris niet weet wat het geboorteland is van de afzonderlijke leden en de ouders.

De verdeling autochtoon versus allochtoon is in Nederland 81% om 19%. In Alkmaar wijkt die verhouding daar niet veel van af (78,4% om 21,6%, bron CBS 2005). Landelijk heeft het SCP informatie over de verdeling allochtone en autochtone sporters per tak van sport (atletiek, voetbal, et cetera). Omdat het aandeel allochtonen in Alkmaar niet veel afwijkt van de landelijke verdeling, hebben we de gegevens van het SCP gebruikt om de verdeling geslacht/leeftijd zoals die hiervoor is gepresenteerd, te verbijzonderen naar etniciteit. Dat levert de volgende budgetverdeling op.

Tabel 4.7 Buitensport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 160.887	€ 19.905	€ 180.792
Man 12-17	€ 222.688	€ 30.641	€ 253.329
Man 18-49	€ 368.983	€ 43.811	€ 412.794
Man 50+	€ 138.185	€ 10.653	€ 148.839
Vrouw 4-11	€ 50.506	€ 5.722	€ 56.228
Vrouw 12-17	€ 71.123	€ 9.289	€ 80.412
Vrouw 18-49	€ 136.099	€ 8.855	€ 144.954
Vrouw 50+	€ 64.807	€ 8.350	€ 73.157
Totaal	€ 1.213.279	€ 137.227	€ 1.350.506

Tabel 4.8 Binnensport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 41.238	€ 7.046	€ 48.285
Man 12-17	€ 41.825	€ 7.727	€ 49.552
Man 18-49	€ 129.473	€ 14.013	€ 143.486
Man 50+	€ 54.358	€ 9.044	€ 63.401
Vrouw 4-11	€ 107.387	€ 11.811	€ 119.198
Vrouw 12-17	€ 67.722	€ 6.439	€ 74.162
Vrouw 18-49	€ 98.375	€ 8.414	€ 106.789
Vrouw 50+	€ 84.194	€ 6.079	€ 90.273
Totaal	€ 624.571	€ 70.574	€ 695.145

Bij zowel de buitensport, de binnensport en de zwemsport wordt circa 10% van het budget besteed aan allochtonen en 90% aan autochtone sporters. Kijken we naar de bevolkings-samenstelling, dan behoort circa 20% tot de allochtone bevolking. Allochtonen profiteren minder van de gemeentelijke uitgaven aan sport dan autochtonen. Bij schaatsen (tabel 4.10) is het verschil nog groter.

Tabel 4.9 Zwemsport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 205.116	€ 22.932	€ 228.048
Man 12-17	€ 101.715	€ 13.980	€ 115.694
Man 18-49	€ 364.861	€ 32.920	€ 397.781
Man 50+	€ 124.213	€ 8.747	€ 132.960
Vrouw 4-11	€ 207.060	€ 21.015	€ 228.075
Vrouw 12-17	€ 106.795	€ 8.790	€ 115.584
Vrouw 18-49	€ 511.023	€ 41.930	€ 552.953
Vrouw 50+	€ 206.109	€ 15.820	€ 221.929
Totaal	€ 1.826.890	€ 166.134	€ 1.993.024

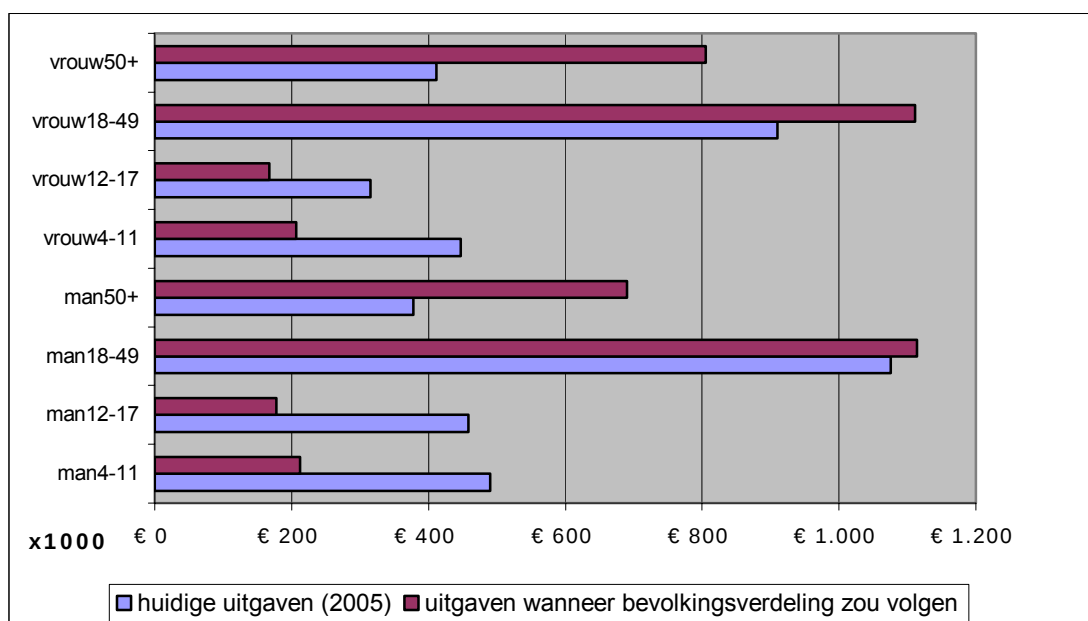
Tabel 4.10 Schaatsport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 31.407	€ 1.208	€ 32.615
Man 12-17	€ 36.593	€ 3.049	€ 39.643
Man 18-49	€ 118.424	€ 3.084	€ 121.508
Man 50+	€ 30.760	€ 1.846	€ 32.605
Vrouw 4-11	€ 42.189	€ 1.205	€ 43.395
Vrouw 12-17	€ 44.578	€ 611	€ 45.189
Vrouw 18-49	€ 96.469	€ 8.657	€ 105.126
Vrouw 50+	€ 24.525	€ 1.839	€ 26.364
Totaal	€ 424.945	€ 21.500	€ 446.444

4.5 Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

In deze paragraaf bekijken hoe de verdeling zou zijn, wanneer iedere inwoner even veel zou krijgen. Voor de volledigheid merken we op dat de vergelijking met de bevolkingssamenstelling, uitsluitend bedoeld is om inzicht te krijgen in de mate waarin de verdeling van het budget zich verhoudt tot de bevolkingssamenstelling. Het uitgangspunt “iedere burger een gelijk bedrag” is niet het beleid van de gemeente. In afbeelding 4.6 is dat voor wat betreft geslacht en leeftijd nog eens weergegeven. Er gaat minder geld naar ouderen en veel geld naar jongeren.

Afbeelding 4.6 Verdeling sportbudget afgezet tegen verdeling conform de bevolkingssamenstelling

Als je de bevolkingssamenstelling als uitgangspunt zou nemen voor de budgetverdeling en je vergelijkt dat met de werkelijke verdeling, dan zijn er groepen die “overbedeeld” worden en die “onderbedeeld” worden.

Tabel 4.11 laat dat verschil zien voor etniciteit, geslacht en leeftijd. Een positieve waarde wil zeggen dat er meer geld wordt uitgegeven in verhouding tot de bevolkingssamenstelling. Een negatieve waarde is minder geld. Als voorbeeld: als men uitgaat van iedere inwoner een gelijk bedrag aan sport, dan besteedt de gemeente aan de groep autochtone mannen € 458.345 teveel (cursief in de tabel).

Tabel 4.11 Verschil tussen de werkelijke uitgave en de uitgaven als men die zou baseren op de bevolkingssamenstelling

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 285.923	-€ 8.654	€ 277.269
Man 12-17	€ 275.229	€ 5.323	€ 280.552
Man 18-49	€ 135.332	-€ 174.017	-€ 38.685
Man 50+	-€ 238.139	-€ 74.620	-€ 312.759
Mannen	€ 458.345	-€ 251.968	€ 206.377
Vrouw 4-11	€ 257.878	-€ 17.302	€ 240.576
Vrouw 12-17	€ 169.617	-€ 21.736	€ 147.881
Vrouw 18-49	€ 4.907	-€ 206.039	-€ 201.132
Vrouw 50+	-€ 319.081	-€ 74.621	-€ 393.702
Vrouwen	€ 113.321	-€ 319.698	-€ 206.377
Totaal	€ 571.666	-€ 571.666	€ 0

Wanneer men het uitgangspunt zou hanteren: iedere burger een gelijk bedrag aan sport, dan krijgen vooral oudere (50+) autochtone mannen en vrouwen te weinig. Dat geldt ook voor allochtonen mannen en vrouwen van boven de 18 jaar. Daarentegen krijgen autochtone jongens en meisjes (met name tot 18 jaar) teveel.

4.6 Conclusies

Beleid en omvang sportbudget

De gemeente streeft naar het actief stimuleren van sport en beweging bij alle Alkmaarders. Aan groepen met een bewegingsachterstand wil de gemeente extra aandacht besteden. Dat geldt voor jeugd, allochtonen, gehandicapten en senioren. Jeugd krijgt binnen alle doelgroepen (allochtonen, gehandicapten) extra aandacht. De gemeente Alkmaar geeft € 4,98 miljoen uit aan sport.

Gebruik

De buitensport in Alkmaar die gebruik maakt van gemeentelijke accommodaties omvat voetbal, hockey, tennis (deels), atletiek, honk- en softbal, boogschieten, rugby, American football, jeu de boules en kaatsen.¹⁴ Bij de buitensportverenigingen zijn bijna 9.000 leden aangesloten. Driekwart van de buitensportleden is man (74%). De leeftijdscategorie 18-49 jaar is de grootste gebruikersgroep en dat is op zich wel opvallend, omdat men op sportparken vooral jonge voetballers verwacht. Tennis en atletiek maar ook voetbal wordt in Alkmaar vaak beoefend door senioren.

¹⁴ Handbal en korfbal worden zowel in de zaal als op het veld gespeeld, maar de zaalperiode duurt langer en de kosten zijn voor spelen in de zaal ook hoger dan spelen op het veld. Daarom behandelen we korfbal en handbal bij de binnensport.

De binnensport die gebruik maakt van gemeentelijke accommodaties omvat gymnastiek, volleybal, basketbal, bowls, kracht- en verdedigingssporten (judo, karate-do, aikido), badminton, tafeltennis (deels), futsal, handbal en korfbal¹⁵. Bij de binnensportverenigingen zijn circa 4.300 leden aangesloten. De binnensport¹⁶ telt meer vrouwelijke deelnemers dan mannen (56% vrouw en 44% man). De grootste groep gebruikers van de binnensport zijn mannen in de leeftijd van 18-49 jaar. Dat is niet toe te schrijven aan één specifieke tak van sport. Behoorlijk veel verenigingen hebben veel beoefenaars in deze leeftijdscategorie (onder andere zaalbalporten, verdedigingssporten en badminton). Meisjes van 4-11 jaar (gymnastiek) en vrouwen van 18-49 jaar komen qua aantal gebruikers op de tweede en derde plaats. Typerend voor de binnensport in Alkmaar is dat veel verenigingen en gebruikersgroepen betrekkelijk klein van omvang zijn.

Naar schatting maken ruim 40.000 mensen gebruik van het zwembad (voor een deel ook inwoners van buiten de gemeente). Zij brengen in totaal 425.000 bezoeken aan de twee Alkmaarse zwembaden. Het zwembad is vooral populair onder volwassenen (18-49 jaar). Vrouwen maken meer gebruik van het zwembad dan mannen.

De ijsbaan trekt jaarlijks ruim 210.000 bezoeken. Naar schatting maken 40.000 mensen gebruik van de ijsbaan. De ijsbaan in Alkmaar heeft een grote regiofunctie. De ijsbaan is vooral populair onder volwassenen (18-49 jaar).

Verdeling budget naar groepen

De verdeling van het sportbudget is afgeleid van het gebruik. Wanneer we de uitgaven relateren aan het gebruik, dan gaat 54% naar mannen en 46% naar vrouwen. De (landelijke) sportdeelname is weliswaar onder mannen en vrouwen bijna gelijk (mannen 1% hoger), maar vrouwen sporten meer via de sportschool en minder via verenigingen. Dat verklaart waarom een groter gemeentelijk sportbudget bij mannen terecht komt.

In Alkmaar zien we dat het grootste deel van het sportbudget aan jongeren wordt besteed en aan de groep 18-49 jaar. De uitgaven aan ouderen (50+) zijn veel kleiner.

Kosten per gebruiker en per bezoek

Een zwembad is ten opzichte van binnensport en buitensportaccommodaties een dure voorziening. Wat wel blijkt is dat het tegelijk een voorziening is, die een zeer breed deel van de bevolking bedient. Veel groter dan bij binnen- of buitensport. Als we de gemeentelijke bijdrage relateren naar gebruiker (kolom bijdrage/gebruiker), dan is een zwembad (verrassend) voordelig.

Tabel 4.12 Bijdrage gemeente (kosten) per gebruiker en per bezoek

	Bijdrage/jaar	Gebruikers (personen)	Bijdrage/gebruiker	Indicatie aantal bezoeken/jaar	Indicatie bijdrage per bezoek
Binnensport	€ 695.145	4.329	€ 161	50	€ 3
Buitensport	€ 1.350.506	8.935	€ 151	50	€ 3
Zwembad	€ 1.993.024	40.666	€ 49	10,5	€ 5
Ijsbaan	€ 446.443	40.631	€ 11	5,2	€ 2

¹⁵ Een tafeltennisvereniging is buiten beschouwing gelaten, omdat zij een eigen clubgebouw bezitten.

¹⁶ We bedoelen hier binnensport die vanuit de gemeentebegroting worden gesteund.

Omdat het aantal maal dat een sporter gebruikt maakt van een accommodatie bij binnen- en buitensport, veel hoger is dan gemiddeld bij zwemsport, is de gemeentelijke bijdrage per bezoek bij de binnen- en buitensport toch iets lager dan voor het zwembadbezoek.

Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

Wanneer men het uitgangspunt zou hanteren: iedere burger een gelijk bedrag aan sport, dan krijgen vooral oudere (50+) autochtone mannen en vrouwen te weinig. Dat geldt ook voor allochtonen mannen en vrouwen van boven de 18 jaar. Daarentegen krijgen autochtone jongens en meisjes (met name tot 18 jaar) teveel.

Het beleid van de gemeente is om iedere inwoner in de gelegenheid te stellen tot sportieve deelname, niet om het gemeentelijke budget naar rato (van de bevolkingssamenstelling) te verdelen. De budgetanalyse geeft wel inzicht in welke groepen meer of minder gebruik maken van de gemeentelijke middelen en dat inzicht is bruikbaar om in de toekomst gericht gemeentelijke middelen in te zetten.

Aanbevelingen

Voor aanbevelingen verwijzen we naar het laatste hoofdstuk, omdat ze generiek zijn en gelden voor alle pilots.

5. Pilot Groningen

5.1 Inleiding

De methode van onderzoek van de pilot Groningen wijkt af van de andere pilots. Dat is een bewuste keuze geweest om de toepasbaarheid van verschillende varianten van het instrument (Gender) Budget Analyse uit te testen.

In Groningen is het gebruik van de sportvoorzieningen geïnventariseerd via een enquête onder de bevolking. Daarbij is een ruime steekproef aangehouden van 1000 personen. Het aantal personen daarbinnen, dat de afgelopen twaalf maanden gebruik heeft gemaakt van gemeentelijke sportaccommodaties bedraagt circa 700. In een enquête is het gebruikelijk om *niet* kinderen te benaderen. Deze groep is wel in de steekproef vertegenwoordigd via enquêtes met een van de ouders. De steekproef is representatief naar geslacht, leeftijd en etniciteit voor de bevolking van 6 jaar en ouder. Een exemplaar van de vragenlijst is in de bijlagen opgenomen.

De enquête is opgedeeld naar verschillende sportvoorzieningen. Per voorziening is gevraagd of men er het afgelopen jaar gebruik van heeft gemaakt en hoe vaak. De frequentie is vanzelfsprekend een inschatting. Het voordeel daarvan is wel dat, indien men veel gebruik maakt van een voorziening, ook zwaarder meetelt in de verdeling van het budget dan iemand die incidenteel daar gebruik van maakt. In de andere pilots heeft iedereen hetzelfde “gewicht” omdat de gebruiksintensiteit (op persoonsniveau) niet bekend is.

5.2 Sportbeleid

De gemeente Groningen wil goede randvoorwaarden scheppen voor persoonlijke sportbeleving. Die randvoorwaarden zijn: goede sportaccommodaties, maatwerk in ondersteuning van sporters en verregaande brede samenwerking op sportgebied waarbij het onderwijs (jeugd) centraal staat. De visie van de gemeente is dat de school de basis vormt voor een houding van levenslang actief bewegen. Naast het speerpunt onderwijs (en dus jeugd) hebben bepaalde groepen extra aandacht nodig. Dat zijn ouderen, minderheden en mensen met een beperking. Groningen ondersteunt zowel de breedtesport als topsport.

Op het gebied van accommodaties is Groningen bezig met een herstructurering die betrekking heeft op het vergroten van de efficiency en de kwaliteit.

5.3 Middelen sportbegroting

In 2004 besteedde Groningen netto € 11,8 miljoen aan sport.

Tabel 5.1 Rekening 2004

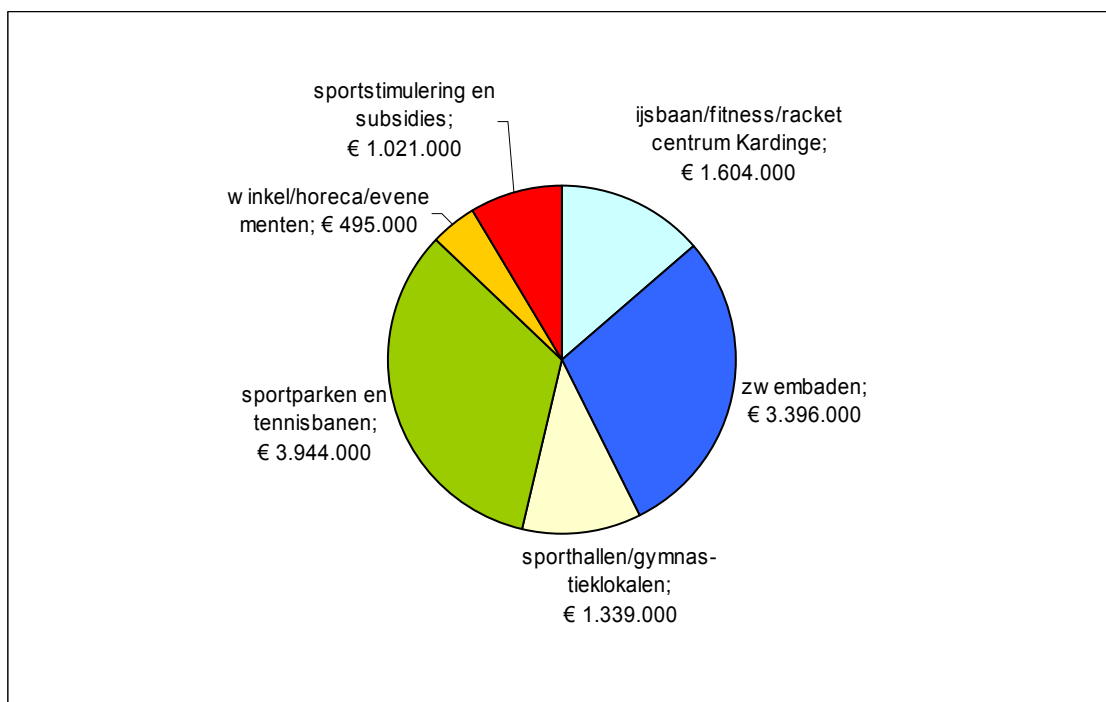
Totaal netto uitgaven (kosten min baten zoals pacht en huur)	€ 11,8 miljoen
Aantal inwoners per 1 januari 2005	180.604
Bedrag per inwoner	€ 65 per inwoner

Met ingang van 2005 heeft Groningen een andere begrotingsystematiek voor de sport doorgevoerd. De belangrijkste wijziging is dat de post interne verrekeningen niet meer als kostenpost voorkomen op de sportbegroting, waardoor het sportbudget daalt van € 11 miljoen naar circa € 4 miljoen. Voor de verdeling van het budget over groepen inwoners maakt deze wijziging geen verschil (absoluut wordt het budget lager, de relatieve verdeling tussen gebruikersgroepen blijft gelijk).

Verdeling budget

In afbeelding 5.1 is het budget verdeeld naar de verschillende kostenposten. Van de € 11,8 miljoen wordt veruit het grootste deel (91%) besteed aan accommodaties.

Afbeelding 5.1 Verdeling sportbudget (rekening 2004)

5.4 Wie gebruiken de accommodaties?

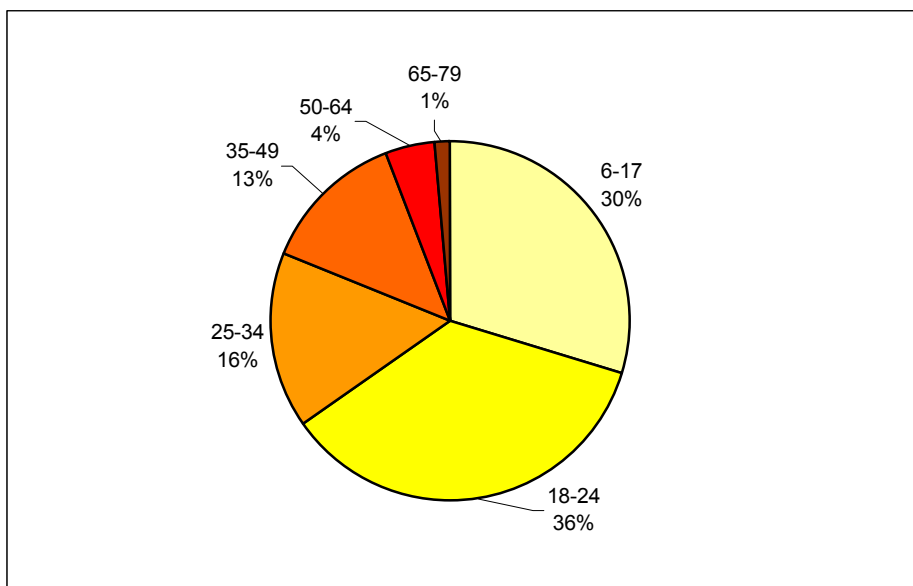
Via een enquête onder bewoners (6+ jaar) is de samenstelling van de gebruikers geïnventariseerd en de intensiteit van het gebruik vastgesteld.

5.4.1 Profiel gebruikers buitensport

Voor de buitensport heeft de gemeente sportparken met velden voor voetbal, hockey, korfbal, rugby, honk- en softbal en een wielervedbaan en atletiekbaan. Via de enquête is geïnventariseerd hoe vaak men van deze sportparken de afgelopen twaalf maanden gebruik heeft gemaakt. Wie gebruiken de gemeentelijke sportparken?

- Mannen/jongens vertegenwoordigen 81% van het gebruik van de gemeentelijke sportparken.
- Vrouwen/meisjes vertegenwoordigen 19% van het gebruik van de gemeentelijke sportparken.
- De sterke oververtegenwoordiging van mannen/jongens komen we in de andere pilots ook tegen (met name door voetbal).
- Allochtonen vertegenwoordigen 13% van het gebruik van de gemeentelijke sportparken.
- Autochtonen vertegenwoordigen 87% van het gebruik van de gemeentelijke sportparken.
- Allochtone meisjes/vrouwen gebruiken de gemeentelijke sportparken amper: deze groep vertegenwoordigt slechts 1% van het gebruik.
- Jongeren zijn een belangrijke groep gebruikers van de gemeentelijke sportparken, maar oudere jeugd (18-24 jaar) en sporters van middelbare leeftijd (25-34 jaar en 35-49 jaar) zijn ook sterk vertegenwoordigd.

Afbeelding 5.2 Verdeling gebruik sportparken naar leeftijd

Het bedrag dat de gemeente jaarlijks besteedt aan buitensport slaan we om op basis van het gebruikgegevens uit de enquête. In tabel 5.2 zijn de kosten voor de diverse tennisbanen niet meegenomen. Daarom zijn de kosten een fractie lager dan in afbeelding 5.1. Uit de tabel is te zien dat vooral allochtone vrouwen/meisjes nauwelijks gebruik maken van de sportparken.

Tabel 5.2 Verdeling budget naar gebruikers buitensport

	Bedrag naar geslacht/leeftijd en etniciteit		
	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtonen	€ 137.135	€ 50.358	€ 187.493
18-24 jaar allochtonen	€ 97.044	€ 0	€ 97.044
25-34 jaar allochtonen	€ 227.397	€ 0	€ 227.397
35-49 jaar allochtonen	€ 1.660	€ 0	€ 1.660
50-64 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
65-79 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
80+ allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal allochtonen	€ 463.235	€ 50.358	€ 513.594
6-17 jaar autochtoon	€ 799.162	€ 167.222	€ 966.383
18-24 jaar autochtoon	€ 962.172	€ 323.054	€ 1.285.225
25-34 jaar autochtoon	€ 310.309	€ 83.317	€ 393.626
35-49 jaar autochtoon	€ 389.432	€ 107.441	€ 496.874
50-64 jaar autochtoon	€ 157.163	€ 17.166	€ 174.329
65-79 jaar autochtoon	€ 57.106	€ 0	€ 57.106
80+ autochtoon	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal autochtoon	€ 2.675.343	€ 698.200	€ 3.373.543
6-17 jaar totaal	€ 936.296	€ 217.580	€ 1.153.877
18-24 jaar totaal	€ 1.059.215	€ 323.054	€ 1.382.269
25-34 jaar totaal	€ 537.706	€ 83.317	€ 621.023
35-49 jaar totaal	€ 391.092	€ 107.441	€ 498.533
50-64 jaar totaal	€ 157.163	€ 17.166	€ 174.329
65-79 jaar totaal	€ 57.106	€ 0	€ 57.106
80+ totaal	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 3.138.578	€ 748.559	€ 3.887.137

De vraag is in hoeverre bepaalde groepen inwoners in gelijke mate gebruik maken van de gemeentelijke sportparken. We hebben berekend wat de verdeling van het budget voor sportparken zou moeten zijn als de samenstelling van de bevolking als leidraad zou gelden en in hoeverre dat afwijkt van het gebruik nu (dus de verdeling volgens tabel 5.2). Tabel 5.3 laat het resultaat zien van deze vergelijking.

Tabel 5.3 Mate waarin de besteding voor sportparken afwijkt indien men bevolkingssamenstelling als verdeelsleutel zou hanteren

	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtoon	€ 88.070	€ 1.934	€ 90.004
18-24 jaar allochtoon	€ 29.921	-€ 68.165	-€ 38.244
25-34 jaar allochtoon	€ 136.768	-€ 78.320	€ 58.448
35-49 jaar allochtoon	-€ 85.286	-€ 74.133	-€ 159.419
50-64 jaar allochtoon	-€ 47.157	-€ 41.757	-€ 88.913
65-79 jaar allochtoon	-€ 12.767	-€ 19.220	-€ 31.987
80+ allochtoon	-€ 1.441	-€ 5.377	-€ 6.818
Totaal allochtoon	€ 108.108	-€ 285.037	-€ 176.929
6-17 jaar autochtoon	€ 647.633	€ 20.865	€ 668.498
18-24 jaar autochtoon	€ 658.287	-€ 16.991	€ 641.296
25-34 jaar autochtoon	-€ 27.178	-€ 210.834	-€ 238.012
35-49 jaar autochtoon	€ 47.255	-€ 224.165	-€ 176.910
50-64 jaar autochtoon	-€ 98.641	-€ 238.614	-€ 337.255
65-79 jaar autochtoon	-€ 74.274	-€ 170.871	-€ 245.145
80+ autochtoon	-€ 40.338	-€ 95.206	-€ 135.544
Totaal autochtoon	€ 1.112.745	-€ 935.816	€ 176.929
6-17 jaar totaal	€ 735.703	€ 22.799	€ 758.502
18-24 jaar totaal	€ 688.209	-€ 85.156	€ 603.052
25-34 jaar totaal	€ 109.590	-€ 289.154	-€ 179.564
35-49 jaar totaal	-€ 38.031	-€ 298.298	-€ 336.328
50-64 jaar totaal	-€ 145.797	-€ 280.371	-€ 426.168
65-79 jaar totaal	-€ 87.041	-€ 190.091	-€ 277.132
80+ totaal	-€ 41.780	-€ 100.582	-€ 142.362
Totaal	€ 1.220.853	-€ 1.220.853	€ 0

Het eerste dat op valt, is dat € 1,2 miljoen meer wordt uitgegeven aan mannen dan aan vrouwen. Aan allochtonen zou € 177.000 meer moeten worden besteed als men het geld naar rato van de bevolkingssamenstelling zou willen verdelen. Vooral de autochtone jeugd tot en met 24 jaar profiteert sterk van het budget. Ouderen gebruiken de sportparken relatief weinig en het budget dat zij benutten is veel kleiner dan hun aandeel in de bevolking.

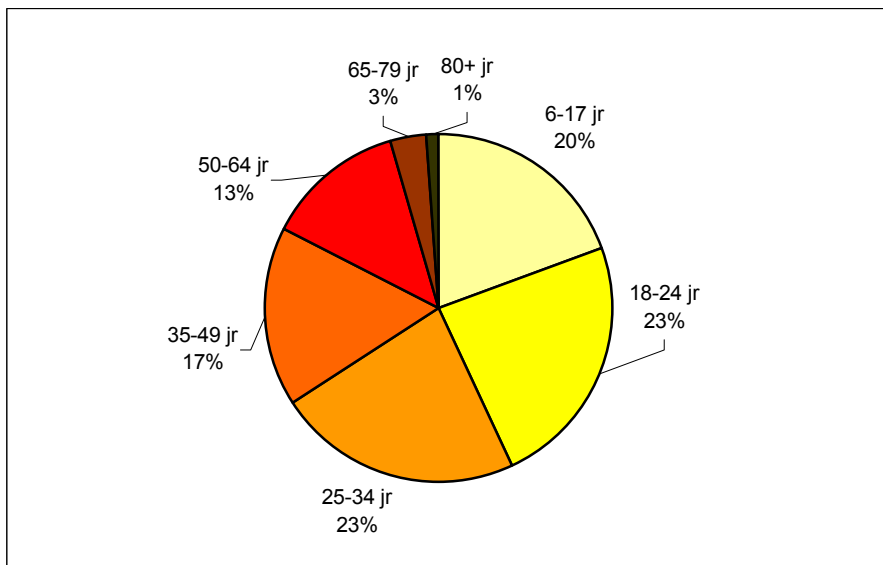
5.4.2 Profiel gebruikers binnensport

De binnensport heeft betrekking op de sporthallen en gymzalen. De voorzieningen bij sportcentrum Karding (onder andere racketsport en fitness) behandelen we in paragraaf 5.4.4. Het (netto) bedrag dat Groningen in 2004 aan binnensport (sporthallen en gymnastieklokalen) besteedde bedroeg € 1,3 miljoen.

- Mannen/jongens vertegenwoordigen 41% van het gebruik van de binnensportaccommodaties.
- Vrouwen/meisjes vertegenwoordigen 59% van het gebruik van de binnensportaccommodaties.

- Allochtonen vertegenwoordigen 7% van het gebruik van de sporthallen en gymlokalen. Dus nog minder dan bij de buitensport (daar lag dat op 13%). Autochtonen vertegenwoordigen 93% van het gebruik van de binnensportaccommodaties.
- Naar leeftijd valt op dat binnensportaccommodaties door zowel jong als oud(er) worden gebruikt. 17% van het gebruik is toe te rekenen aan de groep 50 jaar of ouder.

Afbeelding 5.3 Verdeling gebruik binnensport naar leeftijd

Tabel 5.4 Verdeling budget binnensport naar gebruikers binnensport

	Bedrag naar geslacht/leeftijd en etniciteit		
	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtonen	€ 2.525	€ 11.121	€ 13.646
18-24 jaar allochtonen	€ 4.243	€ 0	€ 4.243
25-34 jaar allochtonen	€ 0	€ 23.360	€ 23.360
35-49 jaar allochtonen	€ 9.676	€ 1.250	€ 10.927
50-64 jaar allochtonen	€ 25.868	€ 13.241	€ 39.109
65-79 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
80+ allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal allochtonen	€ 42.312	€ 48.972	€ 91.285
6-17 jaar autochtoon	€ 68.395	€ 179.203	€ 247.599
18-24 jaar autochtoon	€ 76.794	€ 234.292	€ 311.085
25-34 jaar autochtoon	€ 172.496	€ 110.896	€ 283.392
35-49 jaar autochtoon	€ 104.572	€ 106.311	€ 210.884
50-64 jaar autochtoon	€ 80.996	€ 54.647	€ 135.642
65-79 jaar autochtoon	€ 9.151	€ 36.981	€ 46.132
80+ autochtoon	€ 0	€ 13.049	€ 13.049
Totaal autochtoon	€ 512.404	€ 735.379	€ 1.247.782
6-17 jaar totaal	€ 70.920	€ 190.325	€ 261.245
18-24 jaar totaal	€ 81.037	€ 234.292	€ 315.329
25-34 jaar totaal	€ 172.496	€ 134.256	€ 306.751
35-49 jaar totaal	€ 114.249	€ 107.561	€ 221.810
50-64 jaar totaal	€ 106.863	€ 67.888	€ 174.751
65-79 jaar totaal	€ 9.151	€ 36.981	€ 46.132
80+ totaal	€ 0	€ 13.049	€ 13.049
Totaal	€ 554.716	€ 784.351	€ 1.339.067

Tabel 5.5 laat zien in hoeverre teveel of te weinig wordt besteed aan binnensport voor verschillende gebruikersgroepen, als de bevolkingssamenstelling als verdelingsgrondslag zou gelden.

Tabel 5.5 Mate waarin de besteding voor binnensport afwijkt indien men bevolkingssamenstelling als verdeelsleutel zou hanteren

	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtoon	-€ 14.377	-€ 5.560	-€ 19.937
18-24 jaar allochtoon	-€ 18.879	-€ 23.482	-€ 42.361
25-34 jaar allochtoon	-€ 31.221	-€ 3.621	-€ 34.841
35-49 jaar allochtoon	-€ 20.275	-€ 24.287	-€ 44.563
50-64 jaar allochtoon	€ 9.623	-€ 1.144	€ 8.479
65-79 jaar allochtoon	-€ 4.398	-€ 6.621	-€ 11.019
80+ allochtoon	-€ 497	-€ 1.852	-€ 2.349
Totaal allochtoon	-€ 80.024	-€ 66.567	-€ 146.591
6-17 jaar autochtoon	€ 16.196	€ 128.785	€ 144.981
18-24 jaar autochtoon	-€ 27.891	€ 117.151	€ 89.260
25-34 jaar autochtoon	€ 56.236	€ 9.565	€ 65.801
35-49 jaar autochtoon	-€ 13.303	-€ 7.923	-€ 21.226
50-64 jaar autochtoon	-€ 7.125	-€ 33.466	-€ 40.591
65-79 jaar autochtoon	-€ 36.108	-€ 21.882	-€ 57.990
80+ autochtoon	-€ 13.896	-€ 19.748	-€ 33.644
Totaal autochtoon	-€ 25.891	€ 172.482	€ 146.591
6-17 jaar totaal	€ 1.819	€ 123.225	€ 125.044
18-24 jaar totaal	-€ 46.770	€ 93.669	€ 46.899
25-34 jaar totaal	€ 25.015	€ 5.944	€ 30.960
35-49 jaar totaal	-€ 33.578	-€ 32.210	-€ 65.789
50-64 jaar totaal	€ 2.498	-€ 34.610	-€ 32.112
65-79 jaar totaal	-€ 40.506	-€ 28.503	-€ 69.009
80+ totaal	-€ 14.393	-€ 21.600	-€ 35.993
Totaal	-€ 105.915	€ 105.915	€ 0

De verdeling naar geslacht is redelijk in verhouding. Er wordt een kleine ton (€ 106.000) te weinig besteed aan mannen, ten gunste van de vrouwen.

Aan allochtonen wordt bijna € 150.000 te weinig besteed (en aan autochtonen een zelfde bedrag teveel).

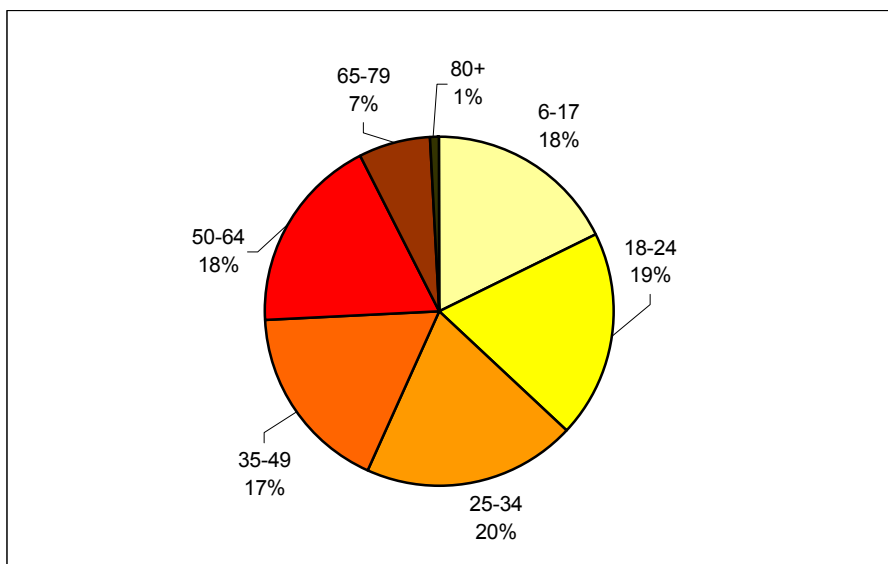
Vanaf 35 jaar zien we dat inwoners sporthallen en gymnastieklokalen relatief weinig gebruiken en dat het budget dat zij benutten veel kleiner is dan hun aandeel in de bevolking.

5.4.3 Profiel gebruikers zwembad

Groningen heeft vier zwembaden: Kardingse, het Helperbad, het Parrelbad en het buitenbad De Papiermolen. Via de enquête is geïnventariseerd hoe vaak men van deze zwembaden de afgelopen twaalf maanden gebruik heeft gemaakt.

- Mannen/jongens vertegenwoordigen 40% van het gebruik van de gemeentelijke zwembaden.
- Vrouwen/meisjes vertegenwoordigen 60% van het gebruik van de gemeentelijke zwembaden.
- Allochtonen vertegenwoordigen 16% van het gebruik van de gemeentelijke zwembaden.
- Autochtonen vertegenwoordigen 84% van het gebruik van de gemeentelijke zwembaden.
- De zwembaden bereiken qua leeftijd een breed publiek: zowel jong als oud maken gebruik van de zwembaden.

Afbeelding 5.4 Verdeling gebruik sportparken naar leeftijd

Tabel 5.6 Verdeling budget zwembaden naar gebruikers zwembaden

	Bedrag naar geslacht/leeftijd en etniciteit		
	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtonen	€ 18.917	€ 46.415	€ 65.333
18-24 jaar allochtonen	€ 48.672	€ 94.883	€ 143.555
25-34 jaar allochtonen	€ 59.996	€ 44.377	€ 104.374
35-49 jaar allochtonen	€ 45.110	€ 61.061	€ 106.171
50-64 jaar allochtonen	€ 88.252	€ 28.755	€ 117.008
65-79 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
80+ allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal allochtonen	€ 260.948	€ 275.492	€ 536.440
6-17 jaar autochtoon	€ 221.993	€ 313.424	€ 535.416
18-24 jaar autochtoon	€ 173.577	€ 334.153	€ 507.730
25-34 jaar autochtoon	€ 308.317	€ 263.210	€ 571.526
35-49 jaar autochtoon	€ 182.095	€ 300.186	€ 482.281
50-64 jaar autochtoon	€ 150.555	€ 359.604	€ 510.158
65-79 jaar autochtoon	€ 52.335	€ 169.320	€ 221.656
80+ autochtoon	€ 13.674	€ 17.118	€ 30.792
Totaal autochtoon	€ 1.102.545	€ 1.757.015	€ 2.859.560
6-17 jaar totaal	€ 240.910	€ 359.839	€ 600.749
18-24 jaar totaal	€ 222.248	€ 429.037	€ 651.285
25-34 jaar totaal	€ 368.313	€ 307.587	€ 675.900
35-49 jaar totaal	€ 227.205	€ 361.247	€ 588.453
50-64 jaar totaal	€ 238.807	€ 388.359	€ 627.166
65-79 jaar totaal	€ 52.335	€ 169.320	€ 221.656
80+ totaal	€ 13.674	€ 17.118	€ 30.792
Totaal	€ 1.363.493	€ 2.032.507	€ 3.396.000

Tabel 5.7 laat zien in hoeverre teveel of te weinig wordt besteed aan de zwembaden per gebruikersgroep wanneer de bevolkingssamenstelling als verdelingsgrondslag zou gelden.

Tabel 5.7 Mate waarin de besteding voor binnensport afwijkt indien men bevolkingssamenstelling als verdeelsleutel zou hanteren

	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtoon	-€ 23.948	€ 4.110	-€ 19.839
18-24 jaar allochtoon	-€ 9.970	€ 35.331	€ 25.361
25-34 jaar allochtoon	-€ 19.182	-€ 24.047	-€ 43.229
35-49 jaar allochtoon	-€ 30.850	-€ 3.705	-€ 34.555
50-64 jaar allochtoon	€ 47.054	-€ 7.725	€ 39.329
65-79 jaar allochtoon	-€ 11.154	-€ 16.791	-€ 27.945
80+ allochtoon	-€ 1.259	-€ 4.698	-€ 5.957
Totaal allochtoon	-€ 49.310	-€ 17.526	-€ 66.836
6-17 jaar autochtoon	€ 89.610	€ 185.559	€ 275.169
18-24 jaar autochtoon	-€ 91.912	€ 37.073	-€ 54.839
25-34 jaar autochtoon	€ 13.471	€ 6.224	€ 19.695
35-49 jaar autochtoon	-€ 116.848	€ 10.478	-€ 106.370
50-64 jaar autochtoon	-€ 72.928	€ 136.141	€ 63.213
65-79 jaar autochtoon	-€ 62.444	€ 20.039	-€ 42.406
80+ autochtoon	-€ 21.568	-€ 66.059	-€ 87.626
Totaal autochtoon	-€ 262.620	€ 329.455	€ 66.836
6-17 jaar totaal	€ 65.662	€ 189.668	€ 255.330
18-24 jaar totaal	-€ 101.882	€ 72.404	-€ 29.478
25-34 jaar totaal	-€ 5.711	-€ 17.823	-€ 23.534
35-49 jaar totaal	-€ 147.698	€ 6.773	-€ 140.925
50-64 jaar totaal	-€ 25.874	€ 128.415	€ 102.541
65-79 jaar totaal	-€ 73.599	€ 3.247	-€ 70.351
80+ totaal	-€ 22.827	-€ 70.756	-€ 93.583
Totaal	-€ 311.929	€ 311.929	€ 0

De verdeling naar geslacht is in het voordeel van de vrouwen: zij maken vaker gebruik van het zwembad.

Aan allochtonen wordt € 66.000 te weinig besteed (en aan autochtonen een zelfde bedrag teveel). Dat verschil valt mee: het zwembad is een sportvoorziening die betrekkelijk goed door allochtonen wordt gebruikt.

De zwembaden worden naar verhouding vaak door jeugd bezocht. De groep 6-17 jaar gebruikt meer van het budget en de groep 65 jaar en ouder benut minder van het budget (wanneer men de bevolkingsverdeling als verdeelsleutel zou hanteren).

5.4.4 Gebruik overige sportvoorzieningen

Er zijn drie andere sportvoorzieningen die we hier behandelen:

- de ijsbaan (en zomers skeelerbaan) op sportcentrum Karding;e;
- het fitnesscentrum op Karding;e;
- de squash- en tennisbanen op Karding;e.

Gebruik IJsbaan

Tabel 5.8 Verdeling budget ijsbaan naar gebruikers ijsbaan

	Bedrag naar geslacht/leeftijd en etniciteit		
	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtonen	€ 0	€ 69.123	€ 69.123
18-24 jaar allochtonen	€ 62.372	€ 10.989	€ 73.361
25-34 jaar allochtonen	€ 0	€ 2.228	€ 2.228
35-49 jaar allochtonen	€ 13.207	€ 0	€ 13.207
50-64 jaar allochtonen	€ 0	€ 5.198	€ 5.198
65-79 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
80+ allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal allochtonen	€ 75.579	€ 87.537	€ 163.116
6-17 jaar autochtoon	€ 237.075	€ 90.771	€ 327.846
18-24 jaar autochtoon	€ 68.408	€ 62.399	€ 130.806
25-34 jaar autochtoon	€ 89.237	€ 44.289	€ 133.526
35-49 jaar autochtoon	€ 53.047	€ 142.283	€ 195.331
50-64 jaar autochtoon	€ 83.001	€ 30.262	€ 113.263
65-79 jaar autochtoon	€ 6.513	€ 4.598	€ 11.111
80+ autochtoon	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal autochtoon	€ 537.282	€ 374.602	€ 911.884
6-17 jaar totaal	€ 237.075	€ 159.894	€ 396.969
18-24 jaar totaal	€ 130.780	€ 73.388	€ 204.168
25-34 jaar totaal	€ 89.237	€ 46.517	€ 135.754
35-49 jaar totaal	€ 66.254	€ 142.283	€ 208.537
50-64 jaar totaal	€ 83.001	€ 35.460	€ 118.461
65-79 jaar totaal	€ 6.513	€ 4.598	€ 11.111
80+ totaal	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 612.861	€ 462.139	€ 1.075.000

- Mannen/jongens vertegenwoordigen 57% van het gebruik (en dus budget) van de gemeentelijke ijsbaan.
- Vrouwen/meisjes vertegenwoordigen 43% van het gebruik (en dus budget) van de gemeentelijke ijsbaan.
- Allochtonen vertegenwoordigen 15% van het gebruik van de gemeentelijke ijsbaan.
- Autochtonen vertegenwoordigen 85% van het gebruik van de gemeentelijke ijsbaan.
- De ijsbaan trekt vooral jongeren, maar vrouwen tot 50 jaar en mannen tot 65 jaar maken ook veel gebruik van de voorziening.

Tabel 5.9 laat zien in hoeverre teveel of te weinig wordt besteed aan de ijsbaan per gebruikersgroep wanneer de bevolkingssamenstelling als verdelingsgrondslag zou gelden.

Tabel 5.9 Mate waarin de besteding voor de ijsbaan afwijkt indien men bevolkingssamenstelling als verdeelsleutel zou hanteren

	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtoon	-€ 13.569	€ 55.731	€ 42.162
18-24 jaar allochtoon	€ 43.809	-€ 7.862	€ 35.947
25-34 jaar allochtoon	-€ 25.064	-€ 19.432	-€ 44.496
35-49 jaar allochtoon	-€ 10.838	-€ 20.502	-€ 31.340
50-64 jaar allochtoon	-€ 13.041	-€ 6.350	-€ 19.392
65-79 jaar allochtoon	-€ 3.531	-€ 5.315	-€ 8.846
80+ allochtoon	-€ 399	-€ 1.487	-€ 1.886
Totaal allochtoon	-€ 22.633	-€ 5.217	-€ 27.850
6-17 jaar autochtoon	€ 195.170	€ 50.296	€ 245.465
18-24 jaar autochtoon	-€ 15.632	-€ 31.642	-€ 47.274
25-34 jaar autochtoon	-€ 4.096	-€ 37.059	-€ 41.155
35-49 jaar autochtoon	-€ 41.583	€ 50.576	€ 8.994
50-64 jaar autochtoon	€ 12.258	-€ 40.475	-€ 28.217
65-79 jaar autochtoon	-€ 29.820	-€ 42.657	-€ 72.477
80+ autochtoon	-€ 11.156	-€ 26.329	-€ 37.485
Totaal autochtoon	€ 105.141	-€ 77.290	€ 27.850
6-17 jaar totaal	€ 181.601	€ 106.027	€ 287.627
18-24 jaar totaal	€ 28.177	-€ 39.504	-€ 11.327
25-34 jaar totaal	-€ 29.160	-€ 56.491	-€ 85.651
35-49 jaar totaal	-€ 52.421	€ 30.075	-€ 22.346
50-64 jaar totaal	-€ 784	-€ 46.825	-€ 47.609
65-79 jaar totaal	-€ 33.351	-€ 47.973	-€ 81.323
80+ totaal	-€ 11.554	-€ 27.816	-€ 39.371
Totaal	€ 82.508	-€ 82.508	€ 0

De verdeling naar geslacht is in het voordeel van de mannen, zij het dat het verschil gering is (op een totaalbudget van circa € 1 miljoen).

Aan allochtonen wordt € 28.000 te weinig besteed (en aan autochtonen een zelfde bedrag teveel) wanneer men de bevolkingsverdeling als verdeelsleutel zou hanteren. Dat verschil valt ook mee.

De ijsbaan wordt naar verhouding vaak door jeugd bezocht. De groep 6-17 jaar gebruikt meer van het budget ten nadele van de ouderen (alle groepen).

Gebruik fitnesscentrum op Kardingse

Tabel 5.10 Verdeling budget fitness naar gebruikers fitness

	Bedrag naar geslacht/leeftijd en etniciteit		
	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
18-24 jaar allochtonen	€ 1.458	€ 71.933	€ 73.391
25-34 jaar allochtonen	€ 22.428	€ 10.620	€ 33.047
35-49 jaar allochtonen	€ 2.194	€ 0	€ 2.194
50-64 jaar allochtonen	€ 374	€ 0	€ 374
65-79 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
80+ allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal allochtonen	€ 26.454	€ 82.553	€ 109.007
6-17 jaar autochtoon	€ 14.756	€ 1.686	€ 16.441
18-24 jaar autochtoon	€ 22.773	€ 33.919	€ 56.691
25-34 jaar autochtoon	€ 11.377	€ 38.566	€ 49.943
35-49 jaar autochtoon	€ 7.472	€ 17.385	€ 24.857
50-64 jaar autochtoon	€ 3.622	€ 13.866	€ 17.488
65-79 jaar autochtoon	€ 171	€ 401	€ 572
80+ autochtoon	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal autochtoon	€ 60.170	€ 105.823	€ 165.993
6-17 jaar totaal	€ 14.756	€ 1.686	€ 16.441
18-24 jaar totaal	€ 24.231	€ 105.852	€ 130.083
25-34 jaar totaal	€ 33.805	€ 49.186	€ 82.990
35-49 jaar totaal	€ 9.667	€ 17.385	€ 27.052
50-64 jaar totaal	€ 3.996	€ 13.866	€ 17.862
65-79 jaar totaal	€ 171	€ 401	€ 572
80+ totaal	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 86.624	€ 188.376	€ 275.000

- Mannen/jongens vertegenwoordigen 31% van het gebruik (en dus budget) van het gemeentelijke fitnesscentrum.
- Vrouwen/meisjes vertegenwoordigen 69% van het gebruik (en dus budget) van het gemeentelijke fitnesscentrum.
- Allochtonen vertegenwoordigen 40% (!) van het gebruik van het gemeentelijke fitnesscentrum.
- Autochtonen vertegenwoordigen 60% van het gebruik van het gemeentelijke fitnesscentrum.
- Het fitnesscentrum Kardingse trekt vooral jongeren tot en met 34 jaar.

Tabel 5.11 laat zien in hoeverre teveel of te weinig wordt besteed aan fitness per gebruikersgroep wanneer de bevolkingssamenstelling als verdelingsgrondslag zou gelden.

Tabel 5.11 Mate waarin de besteding voor het fitnesscentrum afwijkt indien men de bevolkingssamenstelling als verdeelsleutel zou hanteren

	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtoon	-€ 3.471	-€ 3.426	-€ 6.897
18-24 jaar allochtoon	-€ 3.291	€ 67.111	€ 63.820
25-34 jaar allochtoon	€ 16.016	€ 5.079	€ 21.095
35-49 jaar allochtoon	-€ 3.957	-€ 5.245	-€ 9.201
50-64 jaar allochtoon	-€ 2.962	-€ 2.954	-€ 5.916
65-79 jaar allochtoon	-€ 903	-€ 1.360	-€ 2.263
80+ allochtoon	-€ 102	-€ 380	-€ 482
Totaal allochtoon	€ 1.330	€ 58.825	€ 60.155
6-17 jaar autochtoon	€ 4.036	-€ 8.669	-€ 4.633
18-24 jaar autochtoon	€ 1.274	€ 9.862	€ 11.136
25-34 jaar autochtoon	-€ 12.499	€ 17.756	€ 5.257
35-49 jaar autochtoon	-€ 16.736	-€ 6.075	-€ 22.810
50-64 jaar autochtoon	-€ 14.475	-€ 4.229	-€ 18.704
65-79 jaar autochtoon	-€ 9.124	-€ 11.687	-€ 20.811
80+ autochtoon	-€ 2.854	-€ 6.735	-€ 9.589
Totaal autochtoon	-€ 50.378	-€ 9.778	-€ 60.155
6-17 jaar totaal	€ 564	-€ 12.094	-€ 11.530
18-24 jaar totaal	-€ 2.016	€ 76.972	€ 74.956
25-34 jaar totaal	€ 3.517	€ 22.835	€ 26.352
35-49 jaar totaal	-€ 20.692	-€ 11.319	-€ 32.012
50-64 jaar totaal	-€ 17.437	-€ 7.183	-€ 24.620
65-79 jaar totaal	-€ 10.027	-€ 13.047	-€ 23.074
80+ totaal	-€ 2.956	-€ 7.116	-€ 10.072
Totaal	-€ 49.047	€ 49.047	€ 0

De verdeling naar geslacht is in het voordeel van de vrouwen, zij het dat het verschil niet zo groot is.

Aan allochtonen wordt € 60.000 teveel besteed (en aan autochtonen een zelfde bedrag te weinig) wanneer men de bevolkingsverdeling als verdeelsleutel zou hanteren. De fitnessvoorziening is de enige voorziening waarbij allochtonen relatief meer van het budget benutten dan autochtonen. Het is dus een uitstekende voorziening om deze doelgroep te bereiken.

Het fitnesscentrum wordt naar verhouding vaak door oudere jeugd en inwoners tot 34 jaar bezocht.

Gebruik squash- en tennisbanen op Kardinge

Tabel 5.12 Verdeling budget racketsport Kardinge naar gebruikers

	Bedrag naar geslacht/leeftijd en etniciteit		
	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
18-24 jaar allochtonen	€ 0	€ 856	€ 856
25-34 jaar allochtonen	€ 0	€ 8.155	€ 8.155
35-49 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
50-64 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
65-79 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
80+ allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal allochtonen	€ 0	€ 9.011	€ 9.011
6-17 jaar autochtoon	€ 23.199	€ 903	€ 24.102
18-24 jaar autochtoon	€ 40.645	€ 23.455	€ 64.100
25-34 jaar autochtoon	€ 70.457	€ 32.300	€ 102.757
35-49 jaar autochtoon	€ 17.573	€ 13.298	€ 30.871
50-64 jaar autochtoon	€ 1.268	€ 14.731	€ 15.999
65-79 jaar autochtoon	€ 0	€ 7.162	€ 7.162
80+ autochtoon	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal autochtoon	€ 153.141	€ 91.848	€ 244.989
6-17 jaar totaal	€ 23.199	€ 903	€ 24.102
18-24 jaar totaal	€ 40.645	€ 24.310	€ 64.955
25-34 jaar totaal	€ 70.457	€ 40.455	€ 110.911
35-49 jaar totaal	€ 17.573	€ 13.298	€ 30.871
50-64 jaar totaal	€ 1.268	€ 14.731	€ 15.999
65-79 jaar totaal	€ 0	€ 7.162	€ 7.162
80+ totaal	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 153.141	€ 100.859	€ 254.000

- Mannen/jongens vertegenwoordigen 60% van het gebruik (en dus budget) van de gemeentelijke squash- en tennisbanen op Kardinge.
- Vrouwen/meisjes vertegenwoordigen 40% van het gebruik (en dus budget) van de gemeentelijke squash- en tennisbanen op Kardinge.
- Allochtonen vertegenwoordigen 4% (!) van het gebruik. Het gehele gebruik is bijna volledig toe te schrijven naar autochtonen.
- De leeftijdscategorie 25-34 jaar is de belangrijkste gebruikersgroep van het racketcentrum op Kardinge.

Tabel 5.13 laat zien in hoeverre teveel of te weinig wordt besteed aan de racketsport per gebruikersgroep wanneer de bevolkingssamenstelling als verdelingsgrondslag zou gelden.

Tabel 5.13 Mate waarin de besteding voor de racketsport op Kardingse afwijkt indien men de bevolkingssamenstelling als verdeelsleutel zou hanteren

	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtoon	-€ 3.206	-€ 3.164	-€ 6.370
18-24 jaar allochtoon	-€ 4.386	-€ 3.598	-€ 7.984
25-34 jaar allochtoon	-€ 5.922	€ 3.037	-€ 2.885
35-49 jaar allochtoon	-€ 5.681	-€ 4.844	-€ 10.525
50-64 jaar allochtoon	-€ 3.081	-€ 2.729	-€ 5.810
65-79 jaar allochtoon	-€ 834	-€ 1.256	-€ 2.090
80+ allochtoon	-€ 94	-€ 351	-€ 446
Totaal allochtoon	-€ 23.205	-€ 12.905	-€ 36.111
6-17 jaar autochtoon	€ 13.298	-€ 8.661	€ 4.637
18-24 jaar autochtoon	€ 20.788	€ 1.235	€ 22.023
25-34 jaar autochtoon	€ 48.404	€ 13.079	€ 61.483
35-49 jaar autochtoon	-€ 4.787	-€ 8.370	-€ 13.157
50-64 jaar autochtoon	-€ 15.448	-€ 1.982	-€ 17.430
65-79 jaar autochtoon	-€ 8.585	-€ 4.003	-€ 12.588
80+ autochtoon	-€ 2.636	-€ 6.221	-€ 8.857
Totaal autochtoon	€ 51.035	-€ 14.925	€ 36.111
6-17 jaar totaal	€ 10.092	-€ 11.825	-€ 1.733
18-24 jaar totaal	€ 16.402	-€ 2.364	€ 14.039
25-34 jaar totaal	€ 42.482	€ 16.116	€ 58.598
35-49 jaar totaal	-€ 10.468	-€ 13.214	-€ 23.682
50-64 jaar totaal	-€ 18.529	-€ 4.711	-€ 23.240
65-79 jaar totaal	-€ 9.419	-€ 5.259	-€ 14.678
80+ totaal	-€ 2.730	-€ 6.572	-€ 9.302
Totaal	€ 27.830	-€ 27.830	€ 0

De verdeling naar geslacht is in het voordeel van de mannen, zij het dat het verschil niet zo groot is.

Aan autochtone gebruikers wordt € 36.000 teveel besteed (en aan allochtonen een zelfde bedrag te weinig) wanneer men de bevolkingsverdeling als verdeelsleutel zou hanteren.

Het centrum wordt naar verhouding vaak door oudere jeugd en inwoners tot 34 jaar bezocht: zij ontvangen iets meer ten nadele van andere leeftijdsgroepen.

5.5 uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

In tabel 5.14 is de verdeling van het huidige totale sportbudget uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en etniciteit. In de (vijfde) kolom is afgebeeld het budget als men dat zou verdelen volgens de werkelijke bevolkingssamenstelling.

Tabel 5.14 Verdeling totale sportbudget 2004 (exclusief sportstimulering) naar gebruikers

	Bedrag naar geslacht/leeftijd en etniciteit		
	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtonen	€ 158.577	€ 177.018	€ 335.595
18-24 jaar allochtonen	€ 213.789	€ 178.662	€ 392.450
25-34 jaar allochtonen	€ 309.821	€ 88.739	€ 398.560
35-49 jaar allochtonen	€ 71.848	€ 62.311	€ 134.159
50-64 jaar allochtonen	€ 114.494	€ 47.194	€ 161.689
65-79 jaar allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
80+ allochtonen	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal allochtonen	€ 868.529	€ 553.924	€ 1.422.453
6-17 jaar autochtoon	€ 1.364.580	€ 753.208	€ 2.117.788
18-24 jaar autochtoon	€ 1.344.367	€ 1.011.270	€ 2.355.638
25-34 jaar autochtoon	€ 962.191	€ 572.578	€ 1.534.770
35-49 jaar autochtoon	€ 754.192	€ 686.905	€ 1.441.097
50-64 jaar autochtoon	€ 476.604	€ 490.276	€ 966.880
65-79 jaar autochtoon	€ 125.276	€ 218.462	€ 343.738
80+ autochtoon	€ 13.674	€ 30.167	€ 43.841
Totaal autochtoon	€ 5.040.884	€ 3.762.867	€ 8.803.751
6-17 jaar totaal	€ 1.523.156	€ 930.227	€ 2.453.383
18-24 jaar totaal	€ 1.558.156	€ 1.189.932	€ 2.748.088
25-34 jaar totaal	€ 1.272.013	€ 661.317	€ 1.933.330
35-49 jaar totaal	€ 826.039	€ 749.217	€ 1.575.256
50-64 jaar totaal	€ 591.099	€ 537.470	€ 1.128.569
65-79 jaar totaal	€ 125.276	€ 218.462	€ 343.738
80+ totaal	€ 13.674	€ 30.167	€ 43.841
Totaal	€ 5.909.413	€ 4.316.791	€ 10.226.204

- Van de kosten die de gemeente besteedt aan de gemeentelijke sportaccommodaties, wordt 58% benut door mannen/jongens en 42% door vrouwen/meisjes.
- Allochtonen vertegenwoordigen 14% van het gebruik, 86% van het gebruik komt voor rekening van autochtonen.
- Vooral ouderen (65+) maken weinig gebruik van de sportaccommodaties.

Tabel 5.15 laat zien in hoeverre teveel of te weinig wordt besteed aan sportaccommodaties per gebruikersgroep wanneer de bevolkingssamenstelling als verdelingsgrondslag zou gelden.

Tabel 5.15 Mate waarin de besteding voor gemeentelijke sportaccommodaties afwijkt indien men de bevolkingssamenstelling als verdeelsleutel zou hanteren

	Man	Vrouw	Totaal
6-17 jaar allochtoon	€ 29.498	€ 49.625	€ 79.123
18-24 jaar allochtoon	€ 37.205	-€ 667	€ 36.539
25-34 jaar allochtoon	€ 71.395	-€ 117.303	-€ 45.908
35-49 jaar allochtoon	-€ 156.887	-€ 132.716	-€ 289.603
50-64 jaar allochtoon	-€ 9.564	-€ 62.659	-€ 72.223
65-79 jaar allochtoon	-€ 33.588	-€ 50.562	-€ 84.150
80+ allochtoon	-€ 3.792	-€ 14.145	-€ 17.938
Totaal allochtoon	-€ 65.734	-€ 328.428	-€ 394.161
6-17 jaar autochtoon	€ 965.942	€ 368.175	€ 1.334.117
18-24 jaar autochtoon	€ 544.914	€ 116.687	€ 661.602
25-34 jaar autochtoon	€ 74.338	-€ 201.269	-€ 126.931
35-49 jaar autochtoon	-€ 146.001	-€ 185.478	-€ 331.479
50-64 jaar autochtoon	-€ 196.359	-€ 182.627	-€ 378.985
65-79 jaar autochtoon	-€ 220.355	-€ 231.063	-€ 451.417
80+ autochtoon	-€ 92.447	-€ 220.298	-€ 312.745
Totaal autochtoon	€ 930.033	-€ 535.872	€ 394.161
6-17 jaar totaal	€ 995.440	€ 417.800	€ 1.413.240
18-24 jaar totaal	€ 582.119	€ 116.021	€ 698.140
25-34 jaar totaal	€ 145.733	-€ 318.572	-€ 172.839
35-49 jaar totaal	-€ 302.889	-€ 318.194	-€ 621.082
50-64 jaar totaal	-€ 205.923	-€ 245.285	-€ 451.208
65-79 jaar totaal	-€ 253.943	-€ 281.625	-€ 535.568
80+ totaal	-€ 96.239	-€ 234.443	-€ 330.683
Totaal	€ 864.299	-€ 864.299	€ 0

De verdeling van het budget voor sportaccommodaties naar geslacht is in het voordeel van de mannen, maar het verschil is op € 10 miljoen niet zo groot.

Aan autochtone gebruikers wordt bijna € 400.000 teveel besteed (en aan allochtonen een zelfde bedrag te weinig) wanneer men de bevolkingsverdeling als verdeelsleutel zou hanteren.

De bestedingen aan allochtone meisjes zijn in lijn met de bevolkingssamenstelling. Het is vooral de groep allochtone vrouwen van middelbare leeftijd (25-49) die weinig gebruik maken van de sportaccommodaties.

De sportaccommodaties worden naar verhouding vaak door jeugd (tot 24 jaar) bezocht.

5.6 Gehandicapten

In de enquête onder inwoners is gevraagd of men een handicap of chronische aandoening heeft. Van alle inwoners van 6 jaar en ouder heeft 13% een handicap of chronische aandoening (hier verder genoemd als de groep met handicap). Van de groep met handicap sport 32% regelmatig in een gemeentelijke accommodatie, dat wil zeggen tenminste 1 keer per maand. Van de groep zonder handicap ligt dat op 51%, dus aanzienlijk hoger.

Tabel 5.16 Gebruik gemeentelijke sportaccommodatie naar aanwezigheid van handicap of chronische aandoening

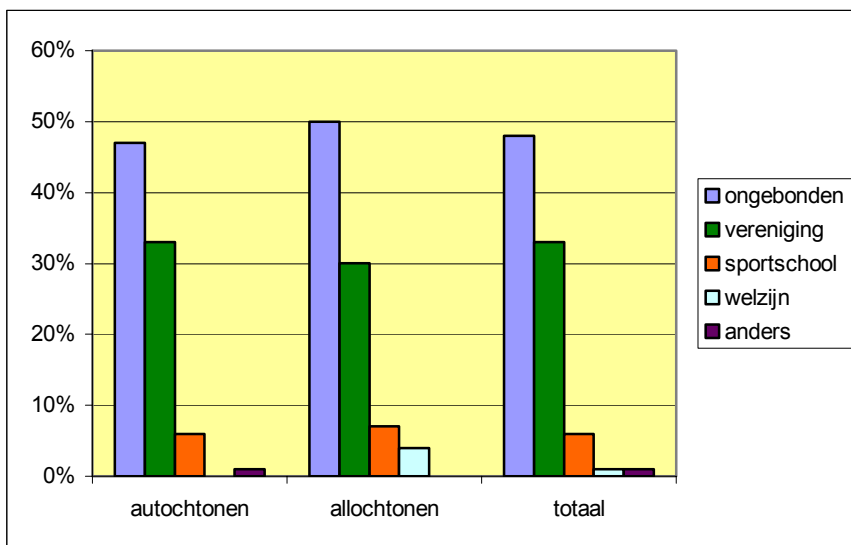
	Wel handicap	Geen handicap	Totaal
Nooit	55%	24%	28%
Minder dan 1x/maand	13%	25%	23%
Ten minste 1x/maand	32%	51%	49%
Totaal	100%	100%	100%
	n=125	n=827	n=952

Gehandicapten hebben dus minder profijt van de sportvoorzieningen dan niet-gehandicapten.

5.7 Wijze van sportbeoefening

Tot slot bekijken we de wijze waarop inwoners sporten. Aan alle respondenten is in de enquête gevraagd welke sporten men beoefend in Groningen en op welke wijze men dat doet. Eenderde van de Groningers van 6 jaar en ouder sport via een of meer sportverenigingen. De verschillen tussen autochtonen en allochtonen zijn klein (33% bij autochtonen en 30% bij allochtonen). Via een sportschool sport 6% van de Groningers. Het welzijnswork en sportbuurtwerk bereiken een kleine groep, wat overigens geen diskwalificatie inhoudt. Het welzijnswork richt zich bij voorkeur op bepaalde doelgroepen. Bijna de helft van de Groningers sport ongebonden. Dat is meer dan de georganiseerde sport.

Afbeelding 5.5 Op welke wijze sporten Groningers (6 jaar en ouder)

5.8 Conclusies

Beleid en omvang sportbudget

De gemeente Groningen wil goede randvoorwaarden scheppen voor persoonlijke sportbeleving. Die randvoorwaarden zijn: goede sportaccommodaties, maatwerk in ondersteuning van sporters en verregaande brede samenwerking op sportgebied waarbij het onderwijs (jeugd) centraal staat. De visie van de gemeente is dat de school de basis vormt voor een houding van levenslang actief bewegen. Naast het speerpunt onderwijs (en dus jeugd) hebben bepaalde groepen extra aandacht nodig. Dat zijn ouderen, minderheden en mensen met een beperking. Groningen ondersteunt zowel de breedtesport als topsport. De gemeente Groningen gaf in 2004 € 11,8 miljoen uit aan sport.

Gebruik

Buitensport

- Mannen/jongens vertegenwoordigen 81% van het gebruik van de gemeentelijke sportparken.
- Allochtonen vertegenwoordigen 13% van het gebruik van de gemeentelijke sportparken (autochtonen vertegenwoordigen 87% van het gebruik van de gemeentelijke sportparken).
- Allochtone meisjes/vrouwen gebruiken de gemeentelijke sportparken amper: deze groep vertegenwoordigt slechts 1% van het gebruik.
- Jongeren zijn een belangrijke groep gebruikers van de gemeentelijke sportparken, maar oudere jeugd (18-24 jaar) en sporters van middelbare leeftijd (25-34 jaar en 35-49 jaar) zijn ook sterk vertegenwoordigd.

Binnensport

Binnensportaccommodaties worden meer door vrouwen/meisjes gebruikt dan door mannen/jongens.

- Mannen/jongens vertegenwoordigen 41% van het gebruik van de binnensportaccommodaties en vrouwen/meisjes vertegenwoordigen 59% van het gebruik.
- Allochtonen vertegenwoordigen 7% van het gebruik van de sporthallen en gymlokalen. Autochtonen vertegenwoordigen 93% van het gebruik van de binnensportaccommodaties.
- Naar leeftijd valt op dat binnensportaccommodaties door zowel jong als oud(er) worden gebruikt. 17% van het gebruik is toe te rekenen aan de groep 50 jaar of ouder.

Zwembaden

- Vrouwen/meisjes vertegenwoordigen 60% van het gebruik van de gemeentelijke zwembaden.
- Allochtonen vertegenwoordigen 16% van het gebruik van de gemeentelijke zwembaden (autochtonen 84%).
- De zwembaden bereiken qua leeftijd een breed publiek: zowel jong als oud maakt gebruik van de zwembaden.

Overige voorzieningen

- Mannen/jongens gebruiken de ijsbaan iets meer dan vrouwen (57% om 43%). Allochtonen vertegenwoordigen 15% van het gebruik van de gemeentelijke ijsbaan. De ijsbaan trekt vooral jongeren, maar vrouwen tot 50 jaar en mannen tot 65 jaar maken ook veel gebruik van de voorziening.
- Het gemeentelijke fitnesscentrum wordt door meer vrouwen/meisjes dan door mannen/jongens bezocht. Opvallend is het (hoge) gebruik door allochtonen. Het fitnesscentrum Karding trekt vooral jongeren tot en met 34 jaar.

- De gemeentelijke squash- en tennisbanen op Kardingse worden iets meer door mannen dan door vrouwen gebruikt.
- Het gehele gebruik is bijna volledig toe te schrijven aan autochtonen. De leeftijdscategorie 25-34 jaar is de belangrijkste gebruikersgroep van het racketcentrum op Kardingse.

Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

Als je de bevolkingssamenstelling als uitgangspunt zou nemen voor de budgetverdeling en je vergelijkt dat met de werkelijke verdeling, dan zijn er groepen die “overbedeeld” worden en die “onderbedeeld” worden.

De verdeling van het budget voor sportaccommodaties naar geslacht is in het voordeel van de mannen, maar het verschil is op € 10 miljoen niet zo groot.

Aan autochtone gebruikers wordt bijna € 400.000 teveel besteed (en aan allochtonen een zelfde bedrag te weinig) wanneer men de bevolkingsverdeling als verdeelsleutel zou hanteren.

De bestedingen aan allochtone meisjes zijn in lijn met de bevolkingssamenstelling. Het is vooral de groep allochtone vrouwen van middelbare leeftijd (25-49 jaar) die weinig gebruik maken van de sportaccommodaties.

De sportaccommodaties worden naar verhouding vaak door jeugd (tot 24 jaar) bezocht. Vooral ouderen (65+) maken weinig gebruik van de sportaccommodaties.

Sporten met een beperking

Van alle inwoners van zes jaar en ouder heeft 13% een handicap of chronische aandoening. Van de groep met handicap sport 32% regelmatig in een gemeentelijke accommodatie, dat wil zeggen ten minste een keer per maand. Van de groep zonder handicap ligt dat op 51%, dus aanzienlijk hoger.

Aanbevelingen

Voor aanbevelingen verwijzen we naar het laatste hoofdstuk, omdat ze generiek zijn en gelden voor alle pilots.

6. Pilot Tiel

6.1 Sportbeleid

In het nog vast te stellen nieuwe Tielse sportbeleid staat beweging centraal. Het streven is zoveel mogelijk Tielenaren in beweging te krijgen. Gezien de gezondheidssituatie (onvoldoende beweging en overgewicht) is de relatie tussen voldoende bewegen en een goede gezondheid een belangrijk speerpunt van de gemeente. Deze regio heeft het hoogste aandeel inwoners met overgewicht en ernstig overgewicht.

Het belangrijkste instrumentarium voor de gemeente is het aanbieden en exploiteren van sportaccommodaties. Gezien de staat van vooral de binnensportaccommodaties is in de nabije toekomst een aanzienlijke vernieuwing van deze accommodaties noodzakelijk. Deze vernieuwing is een belangrijk onderdeel van het beleidsplan van de gemeente Tiel.

De gemeente verstrekt ook subsidies voor sportstimuleringsactiviteiten, maar dit is relatief een beperkt gedeelte van het budget¹⁷. Het grootste deel van het budget (94%) wordt besteed aan de accommodaties. De sportaccommodaties kosten de gemeente per saldo geld. In feite is het een indirecte vorm van subsidiëring.

Uit AVO onderzoek 2003¹⁸ blijkt dat ongeveer 35% van de Nederlandse bevolking lid was van een sportvereniging. In Tiel ligt deze deelname aanzienlijk lager, namelijk op 21%. Om meer inzicht te krijgen in de sportdeelname laat de gemeente een algemeen sportdeelname onderzoek uitvoeren aan de hand van de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO)-methodiek.

Sinds 1992 kent de gemeente waarderingssubsidie aan de sportverenigingen toe. Tot op heden werd deze subsidie verstrekt op basis van het aantal leden en het aantal betaalde trainers. In de toekomst zal de waarderingssubsidie worden verstrekt op basis van het aantal jeugdleden en oudere leden. Daarnaast wordt een subsidiemogelijkheid gecreëerd voor specifieke verenigingsactiviteiten. Het aanbieden van activiteiten van mensen met een beperking valt hieronder. In 2005 is door de gehandicaptenraad Tiel een onderzoek ingesteld naar de toegankelijkheid van gemeentelijke accommodaties voor mensen met een beperking. Een belangrijke conclusie is dat de toegankelijkheid verbeterd dient te worden.

De gemeente kent geen vastgesteld emancipatiebeleid, wel is er een beleidsdocument *Participatie en integratie etnische minderheden in Tiel 2005-2006*. De gemeente Tiel heeft hierbij de volgende doelstellingen:

- meedoen vanuit verscheidenheid door allochtone en autochtone Tielenaren;
- het stimuleren van participatie van alle bewoners;
- het toegankelijker maken van instellingen en voorzieningen.

6.2 Middelen sportbegroting

Op jaarbasis geeft Tiel € 1,6 miljoen uit aan sport. Dat bedrag is inclusief de exploitatiebijdrage aan het zwembad (de exploitatiebijdrage aan het zwembad maakt geen deel uit van de sportbegroting).

¹⁷ Het budget van 2005 bedraagt € 24.100.

¹⁸ Het AVO is een vierjaarlijks onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau om gegevens te verkrijgen over het gebruik van een groot aantal maatschappelijke en culturele voorzieningen door de Nederlandse bevolking.

Tabel 6.1 Begroting 2005

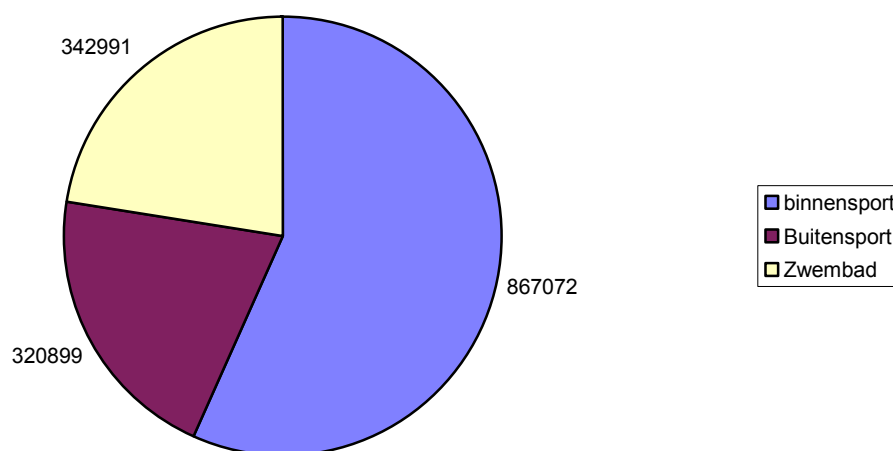
Totaal netto uitgaven (kosten min baten zoals pacht en huur)	€ 1.634.332
Aantal inwoners per 1 januari 2005	40.500
Bedrag per inwoner	€ 40,35 per inwoner

De gemeente beschikt over vijf gemeentelijke gymzalen en twee sporthallen en vijf sportparken. De gemeentelijke binnensportaccommodaties (inclusief zwembad Groenendaal) worden sinds 1997 beheerd door Sportfondsen Tiel. De gemeente Tiel verstrekt jaarlijks een exploitatiebedrag. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor groot onderhoud van de accommodaties. Gezien de verouderde staat van de accommodaties zullen de onderhoudskosten de komende jaren fors toenemen.

Verdeling budget

Tiel heeft drie typen sportaccommodaties: de buitensportcomplexen, de binnensportaccommodaties en het zwembad. Per onderdeel is bekeken wat het kost en wie er gebruik van maken.

Afbeelding 6.1 Verdeling sportbudget (begroting 2005)

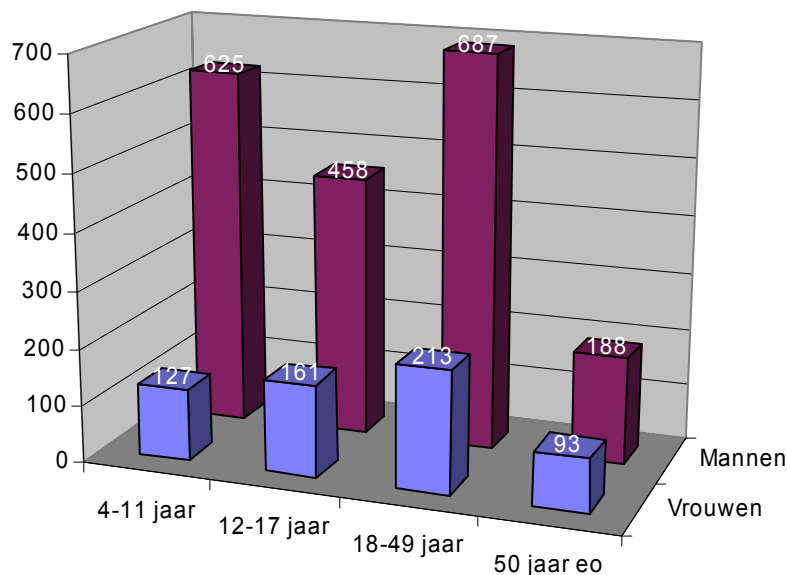
6.3 Wie gebruiken de accommodaties?

Via een enquête onder verenigingen en aangevuld met informatie van de sportbonden en verenigingswebsites is de samenstelling van de gebruikers geïnventariseerd. Van de 31 verenigingen hebben 9 verenigingen de enquête teruggestuurd.

6.3.1 Profiel gebruikers buitensport

De buitensport omvat atletiek, wielrennen, hockey, honk- en softbal, voetbal en jeu de boules. De tennisverenigingen, de schietsportvereniging, een turnvereniging en de tafeltennisvereniging zijn geprivatiseerd. Zij exploiteren zelf hun accommodatie (bijvoorbeeld de tennisbanen, de manege). Vooral de tennisverenigingen zijn groot met ruim 1600 leden in totaal. Zonder de tennisverenigingen, de schietsportvereniging en de paardrijvereniging zijn bij de buitensportverenigingen ongeveer 2600 leden aangesloten. De verdeling naar geslacht en leeftijd is weergegeven in afbeelding 6.2.

Afbeelding 6.2 Aantal leden buitensportverenigingen

De buitensport wordt vooral door mannen beoefend. Van de leden bij buitensportverenigingen (exclusief tennis, schieten en paardrijden) is 77% man en slechts 23% vrouw. Van de circa 2600 leden is 30% tot 12 jaar, 24% is 12-17 jaar en 35% (circa 900 leden) is 18-49 jaar. Het hoge aantal van 900 leden tussen 18-49 jaar is opvallend, omdat de sportdeelname landelijk lineair afneemt naarmate de leeftijd stijgt. Het aandeel 50+'ers in de buitensport is gering; dit komt doordat het buitensporten betreft in competitieverband.

Voetbal is in Tiel de populairste verenigingssport. De vier verenigingen hebben rond de 1400 leden. Het aandeel vrouwen onder de voetballers is in Tiel ligt onder het landelijk gemiddelde (9%). Landelijk is dat aandeel 14%.

De hockeyvereniging is de grootste buitensportvereniging (629 leden). Dit sluit aan bij het landelijke beeld, dat hockey de snelst groeiende teamsport is. De verhouding man/vrouw is daar evenredig.

Het bedrag dat de gemeente jaarlijks besteedt aan buitensport, slaan we om op basis van de ledensamenstelling.¹⁹

Tabel 6.2 Verdeling budget naar gebruikers buitensport

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 78.590	€ 57.591	€ 86.386	€ 23.640	€ 246.207
Vrouw	€ 15.970	€ 20.245	€ 26.783	€ 11.694	€ 74.692
Totaal	€ 94.560	€ 77.836	€ 113.170	€ 35.334	€ 320.899

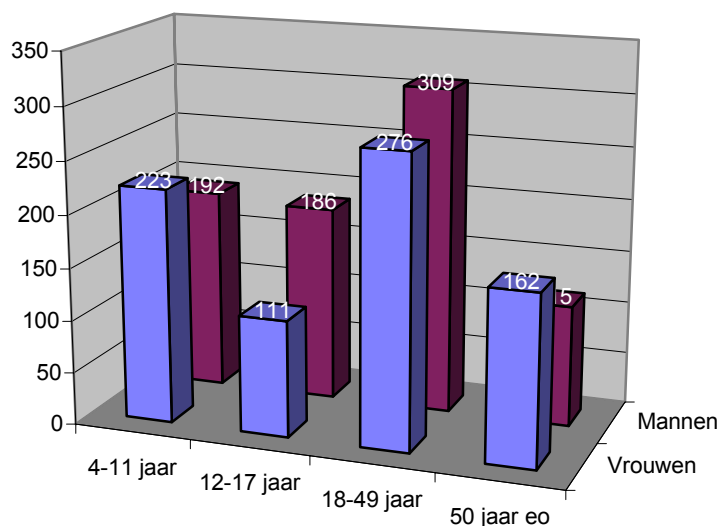
Bij de drie verenigingen waarover de kosten niet zijn verdeeld (tennis, schieten en paardrijden), is de verdeling man/vrouw in evenwicht (52% man/48% vrouw). Bovendien is de groep senioren sterker vertegenwoordigd dan de groep junioren (62%/38%). Dit komt doordat tennis populair is bij de senioren. Het aantal senioren dat paardrijdt, ligt ook aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde (78% versus 52%).

6.3.2 Profiel gebruikers binnensport

De binnensport in Tiel bestaat uit basketbal, turnen, taekwondo, badminton, volleybal, korfbal, schaken en omnisport. Bij deze binnensportverenigingen zijn bijna 1600 leden aangesloten. De verdeling naar geslacht en leeftijd is weergegeven in afbeelding 6.3.

¹⁹ Per sportpark en tussen de sporten en sporters zijn verschillen in kosten, maar het voert te ver om die verschillen te verdisconteren.

Afbeelding 6.3 Aantal leden binnensportverenigingen

De binnensport telt evenveel mannelijke als vrouwelijke deelnemers. Opvallend is dat bij de groep vrouwen van de categorie 12-17 jaar de deelname laag is. Bij de buitensport is die groep groter dan de leeftijdsgroep 4-11 jaar, maar bij binnensport is de groep oudere jeugd beduidend kleiner.

Het bedrag dat de gemeente jaarlijks besteedt aan binnensport slaan we om op basis van de ledensamenstelling.

Bij de binnensport is het aantal mannelijke en vrouwelijke sporters gelijk. De groepen 4-11 jaar (26%) en 18-49 jaar (38%) zijn de grootste groepen. Bij de jongste groep is turnen, badminton en korfbal zeer populair. Voor de groep 18-49 jaar is omnisport en volleybal populair. De 50+'ers hebben met 17 % het laagste aantal deelnemers. Het aantal vrouwen van 50+ dat binnensport beoefent is in vergelijking met de buitensport veel hoger. Zij beoefenen met name omnisport en turnen.

Tabel 6.3 Verdeling budget naar gebruikers binnensport

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 80.488	€ 77.973	€ 129.535	€ 48.209	€ 336.205
Vrouw	€ 93.483	€ 46.532	€ 115.702	€ 67.912	€ 323.629
Totaal	€ 173.971	€ 124.505	€ 245.237	€ 116.121	€ 659.834

Turnen is de meest populaire binnensport in Tiel. Opvallend is dat de verdeling man/vrouw meer in evenwicht is dan de landelijke verdeling. In Tiel is de verhouding man/vrouw 51% versus 49%. Landelijk is 83% vrouw. Naar leeftijd valt op dat gymnastiek ook een zeer sterke vertegenwoordiging kent van de jongste jeugd (4-12 jaar, maar ook nog jonger).

De korfbalvereniging is de grootste binnensportvereniging met 257 leden.

Basketbal spreekt jongens/mannen meer aan dan vrouwen/meisjes en is populair bij de jongeren van 12-17 jaar. Volleybal is populair bij de senioren.

Keep Fit is de grootste recreatieve binnensportvereniging van Tiel, die gebruik maakt van gemeentelijke accommodaties. Keep Fit is een omni-vereniging, die verschillende sport- en spelvormen aanbiedt. Zij heeft geen jeugdleden en bestaat voor een aanzienlijk deel uit ouderen.

6.3.3 Profiel zwembadgebruikers

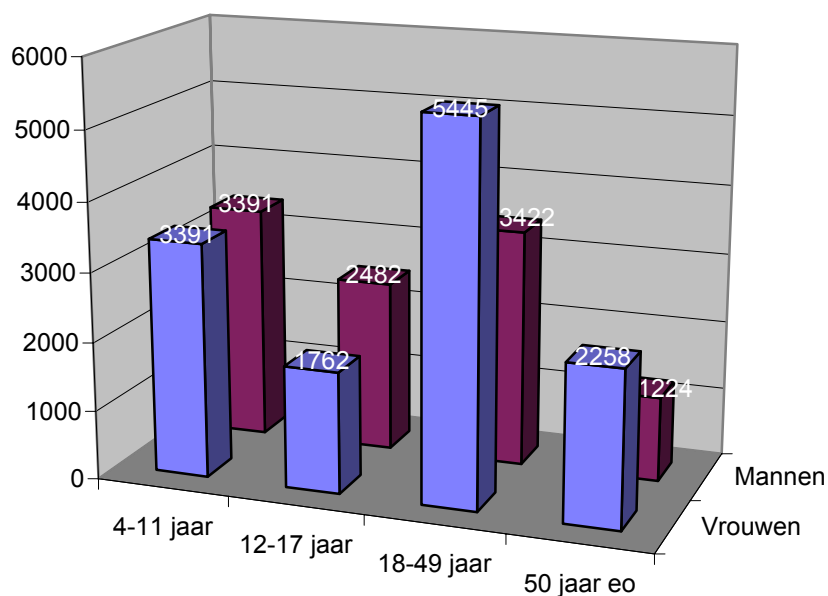
De gebruikers van binnen- en buitensportaccommodaties zijn meestal verenigingsleden. Bij het zwemmen is er naast een vereniging ook een grote groep niet verenigingsleden. Dit zijn bijvoorbeeld recreatieve gebruikers, zwemlesbezoekers, babyzwemmen en schoolzwemmen. Het aantal bezoeken per categorie is bekend.²⁰ Van de verenigingen die het zwembad benutzen is de verdeling naar geslacht en leeftijd gebaseerd op de cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Ook het profiel van de niet-verenigingsgebruikers is vastgesteld op basis van landelijke kengetallen.

Jaarlijks heeft het zwembad ongeveer 200.000 bezoeken. Omgerekend naar (verschillende) personen maken 23.375 mensen gebruik van het zwembad. Tiel heeft één zwembad. Dit zwembad trekt ook veel bezoekers uit de omliggende gemeenten. Het aantal bezoekers van Tielenaren is dus vertekend, aangezien het niet alleen de inwoners van Tiel zijn, die gebruik maken van het zwembad. Dit houdt ook in dat een gedeelte van de gemeentelijke bijdrage ten goede komt aan de omliggende dorpen.

Zwemmen behoort landelijk, samen met fitness tot de meest beoefende sporten. Voor Tiel is op basis van de huidige gegevens niet te achterhalen of dit de meest beoefende sport is. Zwemmen is populair onder brede groepen in de samenleving (tot 50 jaar).

²⁰ De gegevens zijn afkomstig uit het *Sportbeleidsplan Gemeente Tiel 2005*.

Afbeelding 6.4 Gebruikers zwembad (verenigingsleden en niet-leden zoals recreanten)

Het bedrag dat Tiel voor zwemmen aan de verschillende geslachtleeftijdsgroepen besteedt, is weergegeven in tabel 6.4.

Tabel 6.4 Verdeling budget naar gebruikers zwembad

	4-11 jaar	12-17 jaar	18-49 jaar	50+ jaar	Totaal
Man	€ 49.755	€ 36.424	€ 50.213	€ 17.967	€ 154.359
Vrouw	€ 49.755	€ 25.848	€ 79.891	€ 33.139	€ 188.632
Totaal	€ 99.509	€ 62.272	€ 130.105	€ 51.106	€ 342.991

6.3.4 Bijdrage per gebruiker en per bezoek vergeleken naar binnen-, buiten- en zwemsport

Een zwembad is in veel gemeenten een dure voorziening. Als we de bijdrage relateren naar gebruiker (kolom bijdrage/gebruiker), dan is het zwembad in Tiel het goedkoopst.

Tabel 6.5 Bijdrage gemeente (kosten) per gebruiker

	Bijdrage/jaar	Gebruikers (personen)	Bijdrage/gebruiker	Indicatie aantal bezoeken/jaar	Indicatie bijdrage per bezoek
Binnensport	€ 659.834	1574	€ 419	50	€ 8
Buitensport	€ 320.899	2552	€ 126	50	€ 3
Zwembad	€ 342.991	23375	€ 15	8,5	€ 2
Totaal	€ 1.323.724	27501	€ 187		

Een sporter bij een buiten- of binnensportvereniging benut naar schatting 50 keer de accommodatie voor training en competitie. Voor de meeste zwembadbezoekers is dit gemiddeld 8,5 keer per jaar. Als we ook de bijdrage per bezoek berekenen, dan is het verschil tussen de buitensport en de zwemsport niet groot. Wat betreft de binnensport is de bijdrage van de gemeente per bezoek het hoogst. Dit is te verklaren door het relatief klein aantal gebruikers.

Ten overvloede merken we op dat € 2 per (zwembad)bezoek niet betekent dat een kaartje dan ook € 2 moet kosten. De bedragen die hier genoemd staan zijn de uitgaven die de gemeente doet. Voor de exploitatie van het zwembad is de gemeentelijke bijdrage een inkomstenpost. Naast bijvoorbeeld entreegelden, reclame of horeca-inkomsten. De exploitatiekosten zijn dus veel hoger dan € 2 per bezoek.

6.4 Etniciteit

Met betrekking tot etniciteit heeft de gemeente Tiel tot beleid, het stimuleren van participatie van alle (groepen) bewoners. In het uitvoeringsprogramma *Participatie & integratie etnische minderheden in Tiel 2005-2006* is de rol van sport niet expliciet genoemd. Wel wordt benadrukt dat om het isolement van allochtonen jongeren te voorkomen, de activiteiten in de buurt toegankelijker en aantrekkelijker moeten zijn.

Volgens het CBS telt Tiel in 2005, 8.714 allochtone inwoners (21% van de bevolking). Dat wil zeggen: inwoners waarvan ten minste één ouder in het buitenland is geboren. In de enquête is gevraagd hoeveel allochtone leden men heeft. De vereniging heeft grote moeite om een indicatie van het aantal allochtonen te geven, omdat deze informatie ontbreekt en de definitie onduidelijk is. De informatie uit de enquête over etniciteit is niet gebruikt.

De verdeling autochtoon versus allochtoon is in Nederland 81% om 19%. In Tiel wijkt die verhouding daar niet veel van af (79% om 21%, bron: CBS 2005). Landelijk heeft het SCP informatie over de verdeling allochtone en autochtone sporters per tak van sport (atletiek, voetbal, et cetera). Omdat het aandeel allochtonen in Tiel niet veel afwijkt van de landelijke verdeling, hebben we de gegevens van het SCP gebruikt om de verdeling geslacht/leeftijd zoals die hiervoor is gepresenteerd, te verbijzonderen naar etniciteit. Dat levert de volgende budgetverdeling op.

Tabel 6.6 Buitensport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 69.935	€ 8.655	€ 78.590
Man 12-17	€ 50.028	€ 7.563	€ 57.591
Man 18-49	€ 76.499	€ 9.888	€ 86.386
Man 50+	€ 22.128	€ 1.512	€ 23.640
Vrouw 4-11	€ 14.998	€ 971	€ 15.970
Vrouw 12-17	€ 18.117	€ 2.128	€ 20.245
Vrouw 18-49	€ 25.385	€ 1.398	€ 26.783
Vrouw 50+	€ 11.269	€ 426	€ 11.694
Totaal	€ 288.359	€ 32.540	€ 320.899

Tabel 6.7 Binnensport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 69.369	€ 11.119	€ 80.488
Man 12-17	€ 65.059	€ 12.914	€ 77.973
Man 18-49	€ 116.944	€ 12.592	€ 129.535
Man 50+	€ 42.421	€ 5.788	€ 48.209
Vrouw 4-11	€ 84.202	€ 8.526	€ 93.483
Vrouw 12-17	€ 42.288	€ 3.514	€ 46.532
Vrouw 18-49	€ 106.964	€ 13.064	€ 115.702
Vrouw 50+	€ 60.244	€ 7.432	€ 67.912
Totaal	€ 587.490	€ 74.949	€ 659.834

Tabel 6.8 Zwemsport naar etniciteit

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 44.751	€ 5.003	€ 49.755
Man 12-17	€ 32.023	€ 4.401	€ 36.424
Man 18-49	€ 46.058	€ 4.156	€ 50.213
Man 50+	€ 16.785	€ 1.182	€ 17.967
Vrouw 4-11	€ 45.971	€ 3.784	€ 49.755
Vrouw 12-17	€ 23.888	€ 1.960	€ 25.848
Vrouw 18-49	€ 74.196	€ 5.695	€ 79.891
Vrouw 50+	€ 30.268	€ 2.871	€ 33.139
Totaal	€ 313.940	€ 29.051	€ 342.991

Ongeveer 10% van het budget wordt besteed aan allochtonen en 90% aan autochtone sporters. Gezien de bevolkingssamenstelling, waarbij 21% in Tiel tot de allochtone bevolking behoort, komt van de gemeentelijke uitgaven aan sport minder terecht bij de allochtonen dan autochtonen. Dit is te verklaren doordat de sportdeelname bij deze groep lager is.

6.5 Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

De vorige paragraaf geeft weer hoe de gemeentelijke sportuitgaven nu zijn verdeeld. In deze paragraaf bekijken we hoe de verdeling zou zijn, wanneer iedere inwoner een evenredig deel krijgt.

In tabel 6.9 is de verdeling van het huidige sportbudget (exclusief bedrag beleid/subsidies) uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en etniciteit. In de (vijfde) kolom is afgebeeld, het budget als men dat zou verdelen volgens de werkelijke bevolkingssamenstelling. In feite is het beleid om alle inwoners in de gelegenheid te stellen tot deelname aan sport. Iedereen heeft in beginsel ook die mogelijkheid, maar de uiteindelijke verdeling van het budget (het gebruik) wijkt wel af van de bevolkingssamenstelling.

Tabel 6.9 Totaal sportbudget naar etniciteit en verdeling vergeleken met bevolkingssamenstelling

Totaal	Autochtoon	Allochtoon	Huidige uitgaven (2005)	Budget indien naar rato bevolking	Bevolking (aantal inwoners)
Man 4-11	€ 184.056	€ 24.777	€ 208.833	€ 81.701	2.356
Man 12-17	€ 147.109	€ 24.879	€ 171.987	€ 56.282	1.623
Man 18-49	€ 239.500	€ 26.635	€ 266.135	€ 323.718	9.335
Man 50+	€ 81.334	€ 8.482	€ 89.816	€ 194.612	5.612
Vrouw 4-11	€ 145.171	€ 14.037	€ 159.208	€ 74.315	2.143
Vrouw 12-17	€ 84.293	€ 8.332	€ 92.625	€ 52.780	1.522
Vrouw 18-49	€ 206.546	€ 15.830	€ 222.376	€ 320.840	9.252
Vrouw 50+	€ 101.780	€ 10.964	€ 112.745	€ 219.476	6.329
Totaal	€ 1.189.789	€ 133.935	€ 1.323.724	€ 1.323.724	38.172

Op basis van de bevolkingssamenstelling (en niet op basis van het gebruik per accommodatie) ontvangen bepaalde groepen teveel financiële ondersteuning en bepaalde groepen te weinig ondersteuning. Tabel 6.10 laat dat verschil voor etniciteit, geslacht en leeftijd zien. Een positieve waarde wil zeggen dat er meer geld wordt uitgegeven in verhouding tot de bevolkingssamenstelling; een negatieve waarde wil zeggen te weinig geld. Voorbeeld: als men uitgaat van iedere inwoner een gelijk bedrag aan sport, dan besteedt de gemeente aan de groep autochtone mannen € 138.045 teveel (cursief in de tabel).

Tabel 6.10 Verschil tussen de werkelijke uitgave en de uitgaven als men die zou baseren op de bevolkingssamenstelling

	Autochtoon	Allochtoon	Totaal
Man 4-11	€ 124.466	€ 2.666	€ 127.132
Man 12-17	€ 104.933	€ 10.772	€ 115.705
Man 18-49	-€ 6.789	-€ 50.794	-€ 57.583
Man 50+	-€ 84.565	-€ 20.231	-€ 104.796
Mannen	€ 138.045	-€ 57.588	€ 80.457
Vrouw 4-11	€ 91.302	-€ 6.409	€ 84.893
Vrouw 12-17	€ 45.142	-€ 5.297	€ 39.845
Vrouw 18-49	-€ 38.460	-€ 60.003	-€ 98.464
Vrouw 50+	-€ 89.919	-€ 16.813	-€ 106.732
Vrouwen	€ 8.065	-€ 88.522	-€ 80.457
Totaal	€ 146.110	-€ 146.110	€ 0

Bovenstaand overzicht laat zien dat de senioren (vooral de 50+'ers) te weinig ontvangen en jongeren teveel. Het verschil tussen de werkelijke uitgaven en de uitgaven op basis van de bevolkingssamenstelling komt bij de allochtonen jongeren redelijk overeen. Het is echter niet het beleid van de gemeente dat iedereen een evenredig deel krijgt. Sportdeelname is een vrije keuze. Het is een indicatie om te laten zien hoe de inzet van de accommodaties ten goede komt aan de verschillende groepen.

6.6 Conclusies

Beleid en omvang sportbudget

In het nieuwe Tielse sportbeleid staat beweging centraal. Aangezien deze regio kampt met het hoogste aandeel inwoners met overgewicht is een belangrijk speerpunt van de gemeente om zoveel mogelijk Tielenaars in beweging te krijgen. De gemeente Tiel geeft € 1,4 miljoen uit aan sport (exclusief subsidies/beleid is dat € 1,3 miljoen). Het grootste deel van het budget (93%) wordt besteed aan de accommodaties.

Gebruik

Voetbal is in Tiel de populairste verenigingssport. De vier verenigingen hebben rond de 1.400 leden. Het aandeel vrouwen onder de voetballers in Tiel ligt onder het landelijk gemiddelde (9%). De hockeyvereniging is de grootste buitensportvereniging (629 leden). Dit sluit aan bij het landelijke beeld, dat hockey de snelst groeiende teamsport is. De verhouding man/vrouw is daar evenredig.

De tennisverenigingen, de schietsportvereniging, een turnvereniging en de tafeltennisvereniging zijn geprivatiseerd. De verdeling man/vrouw bij deze verenigingen is in evenwicht (52% man/48% vrouw). En verder is opvallend dat de groep senioren sterker vertegenwoordigd is dan de groep junioren (62%/38%). Dit is vooral te verklaren, doordat tennis populair is bij de senioren. Het aantal senioren dat paard rijdt ligt ook aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde (78% versus 52%).

Turnen is de meeste populaire binnensport in Tiel. Opvallend is dat de verdeling man/vrouw meer in evenwicht is dan de landelijke verdeling. In Tiel is de verhouding man/vrouw 51% versus 49%. Landelijk is 83% vrouw. Naar leeftijd valt op dat gymnastiek ook een zeer sterke vertegenwoordiging kent van de jongste jeugd (4-12 jaar, maar ook nog jonger). Keep Fit is de grootste recreatieve binnensportvereniging van Tiel, die gebruik maakt van gemeentelijke accommodaties. Keep Fit is een omnivereniging, die verschillende sport- en spelvormen aanbiedt. Zij heeft geen jeugdleden en bestaat voor een aanzienlijk deel uit ouderen.

Verdeling budget naar groepen

De verdeling van het sportbudget is afgeleid van het aantal gebruikers. Wanneer we de uitgaven relateren aan het gebruik, dan gaat 56% naar mannen en 44% naar vrouwen. De (landelijke) sportdeelname is weliswaar onder mannen en vrouwen bijna gelijk (mannen 1% hoger), maar vrouwen sporten meer via de sportschool en minder via verenigingen. Dat verklaart waarom een groot deel van het gemeentelijke sportbudget bij mannen terecht komt.

In tabel 6.10 zien we dat het grootste deel van het sportbudget aan jongeren wordt besteed en dat de uitgaven aan de senioren (vooral de 50+'ers) laag is. Dat is een landelijk beeld, want de sportdeelname onder jongeren is landelijk het hoogst en neemt af naarmate de leeftijd stijgt.

Kosten per gebruiker en per gebruik

Een zwembad is ten opzichte van binnensport- en buitensportaccommodaties een dure voorziening. Tiel heeft één zwembad. Naar schatting maken ruim 23.375 (verschillende) mensen gebruik van het zwembad (200.000 bezoeken op jaarbasis). Dit zwembad trekt ook veel bezoekers uit de omliggende gemeenten. Als we de kosten relateren naar gebruiker (kolom kosten/gebruiker), dan is het zwembad goedkoop.

Tabel 6.11 Bijdrage gemeente (kosten) per gebruiker

	Bijdrage/jaar	Gebruikers (personen)	Bijdrage/gebruiker	Indicatie aantal bezoeken/jaar	Indicatie bijdrage per bezoek
Binnensport	€ 659.834	1574	€ 419	50	€ 8
Buitensport	€ 320.899	2552	€ 126	50	€ 3
Zwembad	€ 342.991	23375	€ 15	8,5	€ 2
Totaal	€ 1.323.724	27501	€ 187		

Als we ook de bijdrage per bezoek berekenen, is het verschil tussen de buitensport en de zwemsport niet groot. De binnensport kost de gemeente wel het meest per bezoek. Dit is te verklaren door het relatief klein aantal gebruikers.

Uitgaven bij verdeling op basis van bevolkingssamenstelling

Op basis van de bevolkingssamenstelling (en niet op basis van het gebruik per accommodatie) ontvangen bepaalde groepen teveel financiële ondersteuning en bepaalde groepen te weinig ondersteuning.

- Vooral de categorie 50+ ontvangt te weinig. Dit geldt vooral voor de autochtone groep.
- Met betrekking tot de groepen 4-11 jaar en 12-17 jaar ontvangen de autochtone mannen en vrouwen en de allochtone mannen tot 12 jaar teveel. Alleen de jonge allochtone vrouwen ontvangen te weinig.
- Autochtone en allochtone mannen en vrouwen tussen 18 jaar en 49 jaar ontvangen te weinig.

Bij zowel de buitensport, de binnensport en de zwemsport wordt circa 10% van het budget besteed aan allochtone en 90% aan autochtone sporters. Kijken we naar de bevolkingssamenstelling, dan behoort 21% tot de allochtone bevolking. Allochtonen profiteren minder van de gemeentelijke uitgaven aan sport dan autochtonen en dat komt doordat de sportdeelname onder deze groep lager ligt.

Aanbevelingen

Voor aanbevelingen verwijzen we naar het laatste hoofdstuk, omdat ze generiek zijn en gelden voor alle pilots.

7. Pilot Tilburg

7.1 Inleiding

7.1.1 Aanleiding

Het ministerie van Sociale Zaken, de Directie Coördinatie Emancipatiebeleid (DCE) wil een instrument ontwikkelen waarmee een Gender Budget Analyse op lokaal niveau kan worden uitgevoerd. Gender Budget Analyse (GBA) is een instrument gericht op het vergroten van de transparantie van overheidsbestedingen vanuit een genderperspectief. Concreet biedt de toepassing van het instrument meer zicht op de verdeling van bestedingen naar man/vrouw. Met een Gender Budget Analyse kan worden bekeken hoe effectief de gemeentelijke budgetten worden ingezet. In de praktijk komt het vaak voor dat er discrepanties zijn tussen het geformuleerde beleid en de manier waarop de budgetten uiteindelijk worden besteed. Dit heeft mede te maken met het feit dat niet altijd rekening wordt gehouden met de verschillen tussen (groepen) burgers. De Gender Budget Analyse gaat na waar de overheidsgelden terecht komen en hoe dat zich verhoudt tot het daaraan ten grondslag liggende beleid. De overheid kan hierdoor nagaan of de bestedingen wel daar terecht komen waarvoor de gelden bedoeld zijn en krijgt daardoor meer zicht op oorzaken voor het al dan niet slagen van een bepaald beleid.

In 2005 heeft een aantal gemeenten deelgenomen aan een pilot waarin het instrument Gender Budget Analyse verder is ontwikkeld. In de pilot is niet alleen gekeken naar man/vrouw-verschillen, maar zijn ook etniciteit en leeftijd in beschouwing genomen. De Gender Budget Analyse is toegepast op de gemeentelijke sportbegroting. Voor het onderwerp sport is gekozen, omdat dit op het eerste gezicht een neutraal onderwerp lijkt, dat alle burgers op een gelijke manier treft. Toch is het in de praktijk zo dat mannen en vrouwen van verschillende afkomst verschillende wensen en behoeften hebben op sportgebied. Sommige sporten worden meer door vrouwen beoefend dan door mannen. Ook bestaan er als gevolg van een verschillende dagindeling en zorgverantwoordelijkheden verschillen in het tijdstip waarop en het verband waarin men wil sporten.

Bij de Gender Budget Analyse in Tilburg is gekeken naar geslacht, leeftijd en etniciteit. Het Sportbedrijf van de gemeente Tilburg heeft aangegeven vooral interesse te hebben voor de uitkomsten op het gebied van de allochtone jeugd. Verder is de gemeente Tilburg eind 2005 begonnen met het opstellen van de nieuwe sportnota. Het Sportbedrijf wil de uitkomsten van de Gender Budget Analyse meenemen in het nieuwe sportbeleid.

7.1.2 Vraagstelling

De vraagstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Komen de gemeentelijke bestedingen op sportgebied in de gemeente Tilburg op een evenredige manier ten goede aan vrouwen en mannen van verschillende etnische afkomst en verschillende leeftijden en tot welke inzichten voor het gemeentelijke sportbeleid leidt dit?

Deelvragen:

1. Maken mannen en vrouwen van verschillende etnische afkomst en verschillende leeftijden in de gemeente Tilburg evenredig gebruik van de publiek gefinancierde voorzieningen op het gebied van sport?
2. Hoe zijn de gemeentelijke bestedingen van de gemeente Tilburg verdeeld over de verschillende publiek gefinancierde sportvoorzieningen?
3. Welke aanknopingspunten bieden deze resultaten voor het sportbeleid van de gemeente Tilburg?

7.1.3 Aanpak en methode

E-Quality heeft voor de Gender Budget Analyse voor het Sportbedrijf Tilburg de volgende stappen ondernomen:

1. literatuuronderzoek/desk research;
2. gesprekken met beleidsambtenaren;
3. enquête onder sportverenigingen;
4. analyse van lokaal sportdeelname onderzoek Tilburg;
5. analyse van roosters;
6. analyse van begrotingen;
7. toerekening bestedingen aan verschillende groepen gebruikers;
8. analyse en aanbevelingen.

Toelichting:

1. Literatuuronderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek is eerst een grondig literatuuronderzoek verricht, waarbij de (inter)nationale ervaringen met Gender Budget Analyse in kaart zijn gebracht.

Hierna zijn de volgende documenten doorgenomen:

- Kadernota sportbeleid 2001-2006: *Sport daar draait het om*;
- Kaderstellende notitie Integratie en Participatie (2005): *Allemaal Tilburgers*;
- Lokaal gezondheidsbeleid Gemeente Tilburg (2004): *Gezondheid in beeld*;
- Jaarverslag Bedrijven (2004): *Hoofdstuk 5.1.3.10 Sportaccommodaties, pagina 64*;
- Jaarverslag Bedrijven (2004): *Sportbedrijf Tilburg, pagina 210*;
- Notitie "Sportsubsidies vanaf 2000", gemeente Tilburg;
- Deelrapport Burgeronderzoek Sport (2003), gemeente Tilburg;
- Dimensus beleidsonderzoek: *Sportbeoefening van 6 tot 11 jarigen in Tilburg 2004*;
- Dienst Beleidsontwikkeling: *Sportbeoefening van 12-18 jarigen in Tilburg 2004*;
- Stichting Bots Service Ondersteuning Sportstimulering, Jaarverslag 2003;
- Sportbedrijf Tilburg, Bedrijfsplan 2005.

2. Gesprekken met beleidsambtenaren

Er zijn inleidende gesprekken gevoerd met de volgende personen van gemeente Tilburg:

- Jan Bertens - directeur Sportbedrijf Tilburg;
- Jack de Wilde - directeur BOTS (Bureau Ondersteuning Tilburgse Sport);
- Liselot Godschalx - beleidsmedewerker Zorg gemeente Tilburg;
- Hans van Kroonenburg - controller Sportbedrijf Tilburg;
- Berrie Embregts - medewerker bedrijfsbureau Sportbedrijf;
- André Cornelissen - teamleider Buurtsport;
- Frank Leenders - directeur Topsport Opleiding Tilburg;
- Michiel de Haan - manager Sportbedrijf Tilburg.

3. Enquête onder sportverenigingen

De sportverenigingen in Tilburg die een prestatiesubsidie ontvangen van de gemeente, hebben een enquête ontvangen, om te achterhalen hoe het ledenbestand van de vereniging eruit ziet (hoeveel % van de leden is man/vrouw en hierbinnen een verdeling naar leeftijd en etniciteit).

Er zijn in totaal 103 enquêtes verzonden. Na een belronde om de respons te verhogen was deze redelijk: 41%. 42 verenigingen hebben de tabel ingevuld weer teruggestuurd in de antwoordenvelop.

In dit onderzoek is voor het begrip 'allochtoon' zo veel mogelijk uitgegaan van de definitie van het CBS. Er is geen onderscheid gemaakt naar westerse en niet-westerse allochtonen. De CBS-definitie van het begrip 'allochtoon' is echter niet door alle sportclubs gehanteerd bij het invullen van de enquête, aangezien deze definitie niet bij iedereen bekend is.

De geënuquêteerden hebben naar eigen maatstaven ingevuld wie zij rekenen tot leden van Nederlandse (autochtone) afkomst en wie zij rekenen tot leden van niet-Nederlandse (allochtone) afkomst.²¹

4. Analyse van lokaal sportdeelname onderzoek Tilburg

Met hulp van het Sportbedrijf heeft E-Quality de gegevensbestanden van de drie recente lokale onderzoeken naar sportdeelname in Tilburg toegestuurd gekregen. Het gaat om het *Burgeronderzoek Sport*, het onderzoek *Sportbeoefening van 6 tot 11 jarigen in Tilburg 2004* van Dimensus Beleidsonderzoek en het onderzoek *Sportbeoefening van 12-18 jarigen in Tilburg 2004* van de Dienst Beleidsontwikkeling. E-Quality heeft deze bestanden geanalyseerd, maar helaas bleek de omvang van de onderzoeken te gering te zijn om tot representatieve kengetallen per sport en per gebruikersgroep te komen. Daarom is besloten gebruik te maken van het grote landelijke Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) van het Sociaal en Cultureel Planbureau om de kengetallen te berekenen.

5. Analyse van roosters

Om precies te kunnen achterhalen welk deel van de gemeentelijke budgetten ten goede komt aan welke gebruikersgroepen, zijn de roosters van de binnensport, buitensport, zwembaden en het ijs sportcentrum geanalyseerd. Er is gekeken voor hoeveel uren een sportvereniging gebruik maakt van een publieke gefinancierde sportaccommodatie.

6. Analyse van de jaarrekening 2004

De jaarrekening van het Sportbedrijf van de gemeente Tilburg is geanalyseerd. De netto lasten van de vier groepen accommodaties (binnensport, buitensport, zwembaden en ijs sportcentrum) zijn berekend. Ook de jaarrekeningcijfers van de topsport- en de buurtsportactiviteiten in Tilburg zijn geanalyseerd. Bij de buurtsport is slechts een gedeelte van de jaarrekening in kaart gebracht, aangezien de benodigde informatie voor een volledige analyse ontbraken.

7. Toerekening bestedingen aan verschillende groepen gebruikers

Met de informatie over het ledenbestand van de sportverenigingen, de analyse van de sportroosters en de begroting van het Sportbedrijf, is berekend welk deel van de bestedingen ten goede komt aan mannen en vrouwen van verschillende etnische achtergrond en of zij evenredig gebruik maken van de publiek gefinancierde voorzieningen op het gebied van sport. Waar er informatie ontbreekt over de ledensamenstelling van de sportverenigingen, wordt gewerkt met landelijke kengetallen afkomstig uit het AVO-onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Er is verder voor gekozen om de kengetallen van de Tilburgse verenigingen niet te corrigeren voor de aantallen jeugdleden en ouderenleden. De ervaring leert dat alle extra gelden die verenigingen ontvangen voor ouderen of jeugdleden, vaak terecht komen in het verenigingsbudget, wat dan vervolgens wordt verdeeld over alle verenigingsleden. Bij de buurtsportactiviteiten heeft een andere wijze van toerekenen plaats gevonden. Zie voor verdere toelichting deelparagraaf 7.1.4 Afbakening onderzoek.

8. Vergelijking toegerekende percentages met percentages bevolking Tilburg

Om te bekijken of de bestedingen evenredig ten goede komen aan mannen en vrouwen van verschillende afkomst en verschillende leeftijden, worden de toegerekende percentages uit de analyses vergeleken met de percentages van de Tilburgse bevolking (zie tabel 7.1). Deze methode is niet toegepast bij de buurtsport, omdat de leeftijdscategorieën van de gegevens over de buurtsport en de gehanteerde leeftijdscategorieën in de rest van dit onderzoek te veel van elkaar afwijken.

²¹ Om de tweedeling die gepaard gaat met de termen allochtoon/autochtoon te vermijden, wordt door E-Quality normaliter de term zmv (zwarte- migranten en vluchtelingen) vrouwen en mannen gehanteerd. Om in dit verband zoveel mogelijk aan te sluiten bij de terminologie van de beleidsstukken uit Tilburg en de gegevensbestanden, zijn in dit rapport de termen allochtoon en autochtoon wel gebruikt.

7.1.4 Afbakening onderzoek

Het onderzoek in dit eindrapport omvat een Gender Budget Analyse op de sportbegroting van de gemeente Tilburg²². Hierbij zijn de sportstimulering, sportaccommodaties en de topsport aan bod gekomen. De analyse van de buurtsport beperkt zich tot de buurtsport in de wijk en diverse stedelijke activiteiten voor jongeren in de leeftijdscategorie 9 – 18 jaar. Overige buurtsportactiviteiten zijn buiten beschouwing gelaten, omdat de benodigde gegevens voor de analyse ontbraken. Ook sportgerelateerde activiteiten die vallen onder de begroting van de afdeling Welzijn zijn niet betrokken bij dit onderzoek.

7.2 Beleidskader van de gemeente Tilburg²³

7.2.1 Sportnota

De gemeente Tilburg voert een actief sportbeleid, met als leidraad de Kadernota sportbeleid 2002-2006. Het Sportbedrijf ontwikkelt en voert het sportbeleid van de gemeente uit, binnen de kaders die de gemeenteraad en het college daarvoor hebben gesteld. BOTS (Bureau Ondersteuning Tilburgse Sport) is een organisatie voor sportstimulering (breedtesport). BOTS is per 1 oktober 2005 samengegaan met het Sportbedrijf Tilburg. In het Tilburgse sportbeleid is aandacht voor zowel breedtesport als topsport. De breedtesport vormt echter de belangrijkste spil in het sportbeleid. De gemeente ziet breedtesport als één van de vele manieren om sociaal isolement te doorbreken en om de maatschappelijke participatie te vergroten. Er wordt specifieke aandacht besteed aan jongeren, ouderen en allochtonen.

7.2.2 Sport als maatschappelijk instrument

Volgens de gemeente Tilburg kan sport een belangrijke rol vervullen bij het bewerkstelligen van een 'gezonde samenleving'. Het kan de ontwikkeling van gemeenschappelijke waarden en normen stimuleren en biedt de mogelijkheid voor het opdoen van sociale contacten. Sport kan als instrument fungeren om mensen te motiveren contact te zoeken met de Tilburgse samenleving. Sporten is een vrij laagdrempelige activiteit. Iedere burger die wil, heeft de mogelijkheid eraan deel te nemen. Dit geldt ook voor kwetsbare jongeren, sociaal geïsoleerde ouderen en allochtone inwoners. Achterstandsbestrijding en versterking van sociale cohesie binnen wijken, kan tot stand worden gebracht door bijvoorbeeld buurtsportwerkers en sportconsulenten. De maatschappelijke functie van sport moet volgens de gemeente Tilburg worden erkend en meegenomen bij de gemeentelijke beleidsvorming en beleidsuitvoering.

7.2.3 Stimuleren van de sportdeelname

In Tilburg neemt ongeveer 15% van de burgers deel aan sport in verenigingsverband. Dit is iets lager dan het nationaal gemiddelde van 20%. Er is wel een stijging merkbaar en dat is volgens de gemeente te danken aan het sportstimuleringsbeleid van de afgelopen jaren. De gemeente Tilburg beoogt dat zoveel mogelijk inwoners uit alle groeperingen van de bevolking blijven sporten of gaan sporten.

²² De bijlagen zijn niet aan deze integrale rapportage van zes gemeenten toegevoegd maar op aanvraag bij E-Quality beschikbaar.

²³ De informatie in dit hoofdstuk is gebaseerd op de volgende documenten:

- Kadernota sportbeleid 2001-2006: Sport daar draait het om;
- Kaderstellende notitie Integratie en Participatie (2005): Allemaal Tilburgers;
- Lokaal gezondheidsbeleid Gemeente Tilburg (2004): Gezondheid in beeld;
- Stichting Bots Service Ondersteuning Sportstimulering, Jaarverslag 2003;
- Sportbedrijf Tilburg, Bedrijfsplan 2005.

Ook is informatie gehaald uit interviews met de volgende medewerkers van de gemeente Tilburg:

- Jan Bertens (directeur Sportbedrijf Tilburg);
- Jack de Wilde (directeur Bots Tilburg).

De centrale doelstelling van het sportbeleid is een groter en breder sportbereik. Het streven is om de sportdeelname met minimaal 10%-punt te verhogen. Het gaat hierbij om sporten in verenigingsverband, maar ook om individuele sporten (fitness, joggen in het park).

De gemeente Tilburg heeft ervoor gekozen om het accent te leggen op een aantal specifieke doelgroepen:

- jongeren;
- mensen ouder dan 55 jaar;
- allochtone inwoners;
- mensen met een handicap.

Instrumenten voor sportstimulering in de gemeente Tilburg:

Sportstimuleringsubsidies

Sinds 2000 beschikt Tilburg over een subsidiesysteem om de sportdeelname van de verschillende doelgroepen te stimuleren. Naast de verenigingssubsidie ontvangen sportverenigingen een plussubsidie voor jeugdleden, allochtone leden, oudere leden en leden met een handicap.

Breedtesportimpuls

De gemeente Tilburg verwacht in het kader van de sportstimulering veel van de breedtesportimpuls. Sinds 2001 is Tilburg één van de steden die participeert in Breedtesportimpuls van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Voor de jaren 2001 tot 2006 heeft Tilburg 0,8 miljoen euro ontvangen van het ministerie om de breedtesport op lokaal niveau te stimuleren. Hier heeft de gemeente Tilburg zelf nog 1,45 miljoen euro aan toegevoegd.

De Breedtesportimpuls, die de naam 'Tilburg Breed Sportief' draagt, omvat een aantal projecten:

- sportplekken en sportactiviteiten in de buurt → het doel is een goede kwaliteit van basisvoorzieningen en activiteiten dicht bij huis. Hiervoor mogen buurtbewoners, wijkorganisaties en sportverenigingen subsidies aanvragen;
- meer bewegen voor allochtone ouderen → het opstarten van een aantal bewegingsgroepen voor 50+ allochtonen;
- jeugd in beweging → analyseren en verbeteren van het bewegingsaanbod op basisscholen;
- Brede School en sport → Brede Scholen spelen een belangrijke rol bij achterstandsbestrijding. Het doel van dit programma is inspelen op de interesses van jonge individuen, zodat ze ook op een latere leeftijd zullen blijven sporten;
- vangnet schoolzwemmen → het doel hiervan is om leerlingen die na het schoolzwemmen geen zwemdiploma hebben behaald, toch te helpen aan minimaal een diploma A. Het Vangnet schoolzwemmen kan met een verhoging van het slagingspercentage van 18% naar 64% zeer succesvol worden genoemd;
- ondersteuning ongebonden sport → tegemoet proberen te komen aan de wensen van ongebonden sporters.

Doelgroepspecifieke projecten onder regie van BOTS

BOTS heeft de afgelopen jaren een aantal sportstimuleringsprojecten geleid:

- Jeugd in Beweging;
- Meer Bewegen voor Ouderen;
- Aangepast Sporten voor mensen met een Handicap.

Doelgroepspecifieke projecten voor allochtone inwoners ontbreken nog in het BOTS-programma, maar Buurtsportproject en 55+ project schenken wel aandacht aan de allochtone jeugd en ouderen. Ook wordt op kleinschalig niveau zwemles gegeven aan allochtone vrouwen.

De verschillende doelgroepspecifieke projecten hebben goede resultaten opgeleverd, maar voor een echt gericht doelgroepenbeleid is volgens de gemeente Tilburg meer nodig dan een vrijblijvende samenwerking met diverse organisaties, zoals tot nu toe het geval is. Volgens de gemeente Tilburg is voor effectief beleid een integrale aanpak noodzakelijk. Alle partijen moeten duidelijk omschreven verantwoordelijkheden en taken hebben.

De gemeente vindt dat er speciale aandacht nodig is om de sportdeelname onder de jeugd en allochtonen te verhogen in de komende jaren. Hierbij is het belangrijk dat sportverenigingen ook een allochtoon kader krijgen. Samen met de sportverenigingen en zelforganisaties zal geprobeerd worden via wervingsprogramma's allochtone inwoners te interesseren voor kaderfuncties. Ook bestaat de mogelijkheid hier eerst een opleiding voor te volgen. Recentelijk is er een intermediair allochtoon benoemd. Deze medewerker is belast met relatiebeheer sport en doelgroep. De werkzaamheden omvatten onder andere het verbeteren van de communicatie en de samenwerking tussen allochtone burgers en betrokken instellingen, en informatie verkrijgen over de wensen van allochtonen in relatie tot sportbeoefening en van de mogelijkheden van sportverenigingen.

Het werk van de intermediair allochtonen is grofweg verdeeld in drie delen:

- Verenigingsondersteuning: het verbeteren van de communicatie tussen de sportverenigingen en de ouders van de allochtone jeugd (stimuleren van de ouders om actief te worden);
- Sportontwikkeling: het opstarten van nieuwe activiteiten binnen sportverenigingen;
- Buurtsport: het doorverwijzen van de allochtone jeugd naar sportverenigingen.

Het zwaartepunt zal in 2006 vooral liggen bij verenigingsondersteuning. Daarnaast zal de intermediair allochtonen een brug vormen voor allochtonen die graag willen sporten (vraagbaak), maar niet weten waar en hoe ze lid kunnen worden.

Met een meer wijkgerichte werkwijze zal BOTS zich erop concentreren sportactiviteiten meer op 'maat' en dicht in de buurt van de mogelijke gebruiker aan te bieden. Het Buurtsportproject wordt gecontinueerd en uitgebreid naar andere groepen dan de jeugd. De buurtsportmedewerker zal hierbij een belangrijke rol spelen.

7.2.4 Ongebonden sporters

Het aantal ongebonden sporters in Tilburg bestaat uit ongeveer 25.000 personen. Velen hiervan maken gebruik van de commerciële sportinstellingen. De gemeente hoopt echter dat ook deze ongebonden sporters hun aansluiting zullen vinden bij de traditionele sportverenigingen.

In de beleidsstukken van het Sportbedrijf staat dat er een adequaat stimuleringsprogramma voor Tilburgse ongebonden sporters opgezet dient te worden. De tijd dat sportieve activiteiten alleen plaats vinden in verenigingsverband op vaste tijdstippen is voor mensen verleden tijd. Een belangrijk kenmerk van ongebonden sporters is dat zij zich niet houden aan de keurige tijdstippen zoals vaak opgesteld in verenigingsverband. Mensen willen het liefst gebruik maken van accommodaties wanneer dat hun het beste uitkomt. Een probleem dat zich aandient bij de organisatie van een goed aanbod voor ongebonden sporters, is dat deze mensen met hun uiteenlopende wensen en behoeften moeilijk in te kaderen zijn. Toch is het volgens de gemeente Tilburg mogelijk om ook het ongebonden sporten te stimuleren. Dit kan bijvoorbeeld bewerkstelligd worden door de organisatie van een (wandel-, fiets-) evenement. Aan sportverenigingen kan worden gevraagd ook voor deze groep sporters activiteiten op te zetten. Ook is het een mogelijkheid om binnen sportverenigingen aparte afdelingen in te richten waar kan worden gesport zonder de reguliere verenigingsverplichtingen. Ook zou ongebonden sporters de mogelijkheid kunnen worden geboden om in de gemeentelijke sportaccommodaties te sporten tijdens 'prime time'.

7.2.5 Instandhouding verenigingsstructuur

Tilburg beschikt over ruim 300 sportverenigingen, waarbij ongeveer 30.000 leden zijn aangesloten. De ruim 300 verenigingen in Tilburg zijn en blijven de prominente aanbieders op sportgebied. Ongeveer 125 van de 300 verenigingen doen een beroep op de sportstimuleringssubsidie van de gemeente. Van de 30.000 leden van de verenigingen, zijn ongeveer 17.000 gesubsidieerd lid. Verenigingen zonder leden van de beoogde doelgroepen (jeugdleden, allochtone leden, oudere leden, gehandicapte leden) kunnen wel aanspraak maken op de basissubsidie, maar geen aanspraak maken op de plussubsidie voor doelgroepen. Door diverse bezuinigingsrondes is het functioneren van sportverenigingen bemoeilijkt. De rijksoverheid en de gemeente Tilburg zijn echter van mening dat de sportverenigingen de belangrijkste spil vormen van de sportwereld op gemeentelijk niveau. Dit betekent dat altijd zal worden getracht verenigingen te ondersteunen. Gemeentelijke ondersteuning vindt plaats door:

- dienstverlening aan sportverenigingen door BOTS;
- sportstimuleringssubsidies;
- subsidie in het kader van de Breedtesportimpuls;
- duidelijk en betaalbaar tariefstelsel voor de huur van sportaccommodaties;
- een sportloket waar sportverenigingen met vragen en problemen terecht kunnen.

7.2.6 Sportinfrastructuur

Om de verschillende groepen aan het sporten te krijgen, is een goede infrastructuur erg belangrijk. Sportvoorzieningen moet in het kader van het bovengenoemde doel laagdrempelig, betaalbaar, en goed bereikbaar zijn. Ook moeten ze goed verspreid zijn over de stad.

Op dit moment is de overcapaciteit aan buitensportaccommodaties volgens het Sportbedrijf tot een acceptabel aantal teruggebracht. Verder moeten de binnensportaccommodaties worden uitgebreid om te kunnen voldoen aan de vraag van het stijgende aantal ongebonden sporters. Ook bij de topsport, die in de komende jaren zal worden uitgebreid, bestaat de behoefte aan meer trainingszalen. Verder is er in Tilburg vraag naar meer zwembaden en een extra ijsbaan. Met het oog op bovenstaande ontwikkelingen wordt medegebruik van wijkgebouwen en scholen bevorderd.

7.2.7 Integratie- en participatiebeleid Tilburg

Het rapport Integratie en Participatie in Tilburg, stand van zaken 2005 noemt een aantal knelpunten op het gebied van sport, die de integratie en participatie in de weg staan. De gemeente heeft geconcludeerd dat de pluriformiteit van de stad te weinig terugkomt in de sportwereld. Er zijn weinig allochtonen lid van verenigingen en als ze wel lid zijn (een aantal Tilburgse voetbalclubs), dan zijn er te weinig ouders die actief meehelpen. Daarnaast bereikt Buurtsport wel veel allochtone jongeren en kinderen, maar het lukt niet om ze lid te laten worden van de sportvereniging. Deze laatste ontwikkeling is trouwens bij alle jongeren zichtbaar. Ongeorganiseerd sporten is volgens de gemeente Tilburg prima, maar het zou voor de ontmoeting en continuïteit goed zijn om zoveel mogelijk jongeren lid te laten worden van een sportvereniging. Verder is het bekend dat vooral allochtone meisjes nauwelijks aan sport doen.

De ambitie van de gemeente Tilburg is:

Samen sporten verbindt mensen. Allochtonen en autochtonen, jongens en meisjes, moeten zoveel mogelijk gestimuleerd worden om samen te gaan sporten.

Samen met de Tilburgse sportwereld, jongeren en vertegenwoordigers van de verschillende allochtone organisaties bespreekt de gemeente met welke maatregelen de sportdeelname verhoogd kan worden. De gemeente zal hierbij in eerste instantie een regisserende rol vervullen.

7.2.8 Emancipatiebeleid Tilburg

De gemeente Tilburg voert geen apart emancipatiebeleid en kent geen aparte emancipatiedoelstellingen. Via het welzijnsbeleid en het gezondheidsbeleid wordt wel subsidie verleend aan verschillende instanties voor vrouwenopvang en een Centrum voor Buitenlandse vrouwen. Ook participeert de gemeente in het kader van het minderhedenbeleid in het Plan van Aanpak Emancipatie en Integratie. De beleidsmedewerker Zorg van de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling is verantwoordelijk voor emancipatiezaken en de contacten met de vrouwenorganisaties.

7.2.9 Bevolkingssamenstelling Tilburg

In dit onderzoek wordt een onderscheid gemaakt naar geslacht, leeftijd en etniciteit. De samenstelling van de bewoners van Tilburg, uitgesplitst naar deze drie achtergrondkenmerken, ziet er als volgt uit:

Tabel 7.1 De bevolkingssamenstelling van de gemeente Tilburg²⁴

Leeftijdscategorie	Mannen				Vrouwen				Totaal	
	Autochtoon		Allochtoon		Autochtoon		Allochtoon		#	%
	#	%	#	%	#	%	#	%		
4-11 jarigen	7.298	4%	2.058	1%	6.754	4%	1.905	1%	18.015	10%
12-17 jarigen	5.357	3%	1.511	1%	5.046	3%	1.423	1%	13.337	7%
18-49 jarigen	39.283	21%	11.080	6%	37.576	20%	10.598	6%	98.537	52%
50 jaar en ouder	21.350	11%	6.022	3%	23.989	13%	6.766	4%	58.127	31%
Totaal	73.288	39%	20.671	11%	73.365	39%	20.692	11%	188.016	100%

Bron: Gemeente Tilburg, 2005; bewerking E-Quality.

Uit tabel 7.1 kunnen we aflezen dat de Tilburgse bevolking voor 39% bestaat uit autochtone mannen, voor 39% uit autochtone vrouwen, voor 11% uit allochtone mannen en voor 11% uit allochtone vrouwen. 78% van de Tilburgse bevolking bestaat uit autochtonen, 22% uit allochtonen. 50% van de bevolking is mannelijk en 50% van de bevolking is vrouwelijk. Als we kijken naar leeftijd is 52% van de Tilburgse bevolking tussen de 18-49 jaar oud, 31% is 50 jaar en ouder, 10% valt in de leeftijdscategorie 4-11 jaar en 7% in de categorie 12-17 jaar.

²⁴ Alle tabellen in dit onderzoek zijn tot stand gekomen op basis van data afkomstig van het Sportbedrijf Tilburg (begrotingen), sportverenigingen in Tilburg (gegevens leden), gemeente Tilburg (bevolkingscijfers) en het AVO-onderzoek 2003 (kengetallen sport). Alle cijfers in de tabellen in dit rapport zijn afgerond op hele getallen.

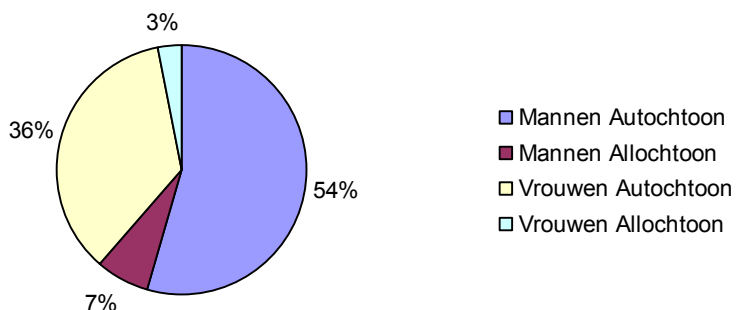
7.3 Sportstimulering en Buurtsport

7.3.1 Verdeling Subsidies voor Sportstimulering

Tabel 7 2 Verdeling sportstimuleringsgelden naar gebruikers o.b.v. geslacht, etniciteit en leeftijd

Leeftijdscategorie	Mannen		Vrouwen		Totaal sportstimulering	Totaal bevolking Tilburg %
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon		
4-11 jarigen	12%	2%	8%	1%	23%	10%
12-17 jarigen	13%	2%	9%	1%	25%	7%
18-49 jarigen	23%	2%	13%	1%	39%	52%
50 jaar en ouder	6%	0%	7%	0%	13%	31%
Totaal % sportstimulering	55%	7%	36%	3%	100 %	
Bevolking Tilburg %	39%	11%	39%	11%		
Totaal bedrag sportstimulering	€ 127.030	€ 15.326	€ 84.604	€ 5.895	€ 232.854	

Figuur 7.1 Verdeling sportstimuleringsbudget over groepen gebruikers

Als de toegerekende percentages van de sportstimuleringsgelden worden vergeleken met de percentages van de Tilburgse bevolkingssamenstelling, ontstaat het volgende beeld:

- meer dan de helft van de sportstimuleringssubsidies komt ten gunste van autochtone mannen (55%). Tilburg bestaat voor 39% uit autochtone mannen, dus er komt een meer dan evenredig bedrag terecht bij deze groep;
- de autochtone vrouwen ontvangen 36% van de stimuleringskosten. Dit is kleiner dan het bevolkingspercentage van deze groep (39%);
- de allochtone mannen ontvangen 7% van het budget. Net als bij de autochtone vrouwen, is dit kleiner dan het bevolkingspercentage van deze groep (11%);
- de allochtone vrouwen ontvangen slechts 3% van het budget, terwijl hun bevolkingsaantal 11% van het totaal bedraagt;
- van de stimuleringsgelden komt 90% ten goede aan de autochtone bevolking, terwijl zij 78% van de Tilburgse bevolking uitmaken;
- van de stimuleringsgelden komt 10% ten goede aan de allochtone bevolking, terwijl de Tilburgse bevolking voor 22% uit allochtonen bestaat;

- het grootste deel van de sportstimulering (39%) komt terecht bij de 18-49 jarigen. Deze leeftijdsgroep is het grootste (52%) in de gemeente Tilburg;
- van de stimuleringsgelden komt 25% terecht bij de 12-17 jarigen, en dat terwijl zij het kleinste inwonertal kennen (7%). Ook komt 23% van de sportstimulering bij de allerkleinsten terecht (4-11 jarigen), terwijl zij 10% van de gehele Tilburgse bevolking uitmaken;
- slechts 13% van de sportstimuleringsgelden terecht komt bij de inwoners van 50 jaar en ouder, terwijl de gemeente Tilburg voor 31% uit burgers van 50 jaar en ouder bestaat. De sportstimuleringsgelden in deze groep komen vrijwel niet ten goede aan allochtone mannen en vrouwen.

Met uitzondering van de (autochtone) jongeren lijkt de gemeente er op basis van deze gegevens niet in te slagen de beoogde doelgroepen van het sportstimuleringsbeleid (allochtonen, jongeren en ouderen) via de sportstimuleringsubsidies te bereiken. Het meeste geld van de sportstimulering komt terecht bij groepen gebruikers die op dit moment al relatief veel sporten. Het potentieel bij de andere groepen gebruikers wiens sportdeelname bij zou kunnen dragen aan de doelstelling om de sportdeelname 10%-punt te laten stijgen blijft hiermee grotendeels onbenut. Dit hangt voornamelijk samen met het feit dat de sportstimuleringsubsidies worden verdeeld over de verenigingen, die relatief weinig divers zijn in hun ledenbestand.

7.3.2 Buurtsport

Het buurtsportprogramma valt niet onder het sportbeleid, maar onder het jeugdbeleid van de gemeente. Bij de verschillende programma's van de Buurtsport valt de hoge participatiegraad van allochtone jongens op. Dit is mede het gevolg van het feit dat de activiteiten plaatsvinden in de wijken waar relatief gezien veel allochtonen wonen (vandaar de term Buurtsport). Meisjes (allochtoon en autochtoon) worden door de buurtsport veel minder goed bereikt. De verhouding meisjes/jongens op een aantal grote buurtsportevenementen meisjes/jongens op deze evenementen is volgens het Sportbedrijf ongeveer 20:80 (allochtoon + allochtoon samen).

Hieronder zijn de kosten van de buurtsport in de wijk en diverse stedelijke activiteiten geanalyseerd voor zover er deelnemersgegevens beschikbaar waren. De leeftijdscategorie 9 – 18 jaar is geanalyseerd, omdat alleen voor deze categorie gegevens beschikbaar waren. Het geanalyseerde bedrag is overigens slechts een fractie van het gehele budget voor de buurtsport (€ 300.000).

Tabel 7.3 Verdeling buurtsport jongeren 9 – 18 jaar

Buurtsport	Jongens		Meisjes		Totaal
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon	
Toereken naar doelgroep	€ 6.616	€ 13.242	€ 3.664	€ 4.478	€ 28.000
%	24%	47%	13%	16%	100%

- Uit tabel 7.3 kan worden afgelezen dat de allochtone jongens (47%) het best worden bereikt met de geanalyseerde buurtsportactiviteiten. Hierna volgen de autochtone jongens met 24%. Bij allochtone en autochtone meisjes komt ongeveer hetzelfde bedrag terecht, respectievelijk 16% en 13%.
- Als alleen wordt gekeken naar geslacht kan geconcludeerd worden dat het grootste deel van de buurtsportbestedingen terecht komt bij de jongens (71%) en een veel kleiner deel van het bedrag bij de meisjes (29%).

- Als alleen etniciteit in beschouwing wordt genomen, zien we dat het grootste deel van de buurtsportbestedingen terecht komt bij de allochtone bevolking. Een kleiner deel komt terecht bij de autochtone bevolking (37%).

Deze resultaten zijn waarschijnlijk het gevolg van het buurtsportbeleid van Tilburg. In overleg met de gemeente Tilburg en mensen uit diverse wijken van de stad, wordt bepaald welk stadsdeel extra aandacht kan gebruiken. Veelal zijn dit wijken met een meerderheid aan allochtone inwoners. Ook wordt buurtsport in de gemeente Tilburg extra gestimuleerd onder de allochtone bevolking, omdat deze groep weinig sport in verenigingsverband, in vergelijking met de autochtone bevolking. Het buurtsportprogramma lijkt de allochtone jeugd (met name de jongens) in elk geval beter te bereiken dan de sportstimulering. Voor de doelgroep ouderen geldt dit niet, deze groep wordt door zowel de sportstimulering als de buurtsport in zeer beperkte mate bereikt.

7.4 Accommodaties

De volgende typen accommodaties worden apart geanalyseerd in dit onderzoek:

- binnensport;
- buitensport;
- zwembaden;
- ijs sportcentrum.

Hiermee wordt de indeling van de begroting en de jaarrekening 2004 aangehouden. Op basis van de gegevens van de rekening 2004 zijn voor elk van deze vier typen accommodaties de netto lasten berekend. Met netto lasten bedoelen we de kosten die de gemeente heeft aan de accommodaties minus eventuele baten uit verhuur van de voorzieningen aan verenigingen en andere gebruikers plus de kapitaalkosten en salarissen. De netto lasten zijn dus in feite de **subsidies** naar de accommodaties toe.

7.4.1 Binnensport

De binnensportaccommodaties gymzalen en sporthallen zijn samengenomen in dit onderzoek. Tilburg beschikt over zeven sporthallen en zeventien gymzalen.

Tabel 7.4 Toerekening totale netto lasten binnenaccommodaties naar gebruikers o.b.v. geslacht, etniciteit en leeftijd

Leeftijdscategorie	Mannen		Vrouwen		Totaal	Totaal bevolking Tilburg %
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon		
4-11 jarigen	14%	4%	14%	3%	35%	10%
12-17 jarigen	14%	3%	13%	3%	33%	7%
18-49 jarigen	14%	2%	9%	1%	26%	52%
50 jaar en ouder	3%	0%	2%	0%	6%	31%
Totaal % binnensport	45%	9%	38%	8%	100 %	
Bevolking Tilburg %	39%	11%	39%	11%		
Totaal bedrag binnensport	€ 514.168	€ 104.753	€ 437.050	€ 87.614	€ 1.143.585,37	

- Uit tabel 7.4 kan worden afgelezen dat van het totale bedrag 45% terecht komt bij autochtone mannen. Zij maken 39% uit van de Tilburgse bevolking.
- Hierna volgt de vrouwelijke autochtone bevolking, die 38% van het totaalbedrag ontvangt. Dit is iets lager dan het inwonertal van deze doelgroep (39%).

- Van de netto lasten komt 9% ten gunste van allochtone mannen. Dit is lager dan het bevolkingsaandeel allochtone mannen van 11%.
- Bij allochtone vrouwen komt het kleinste deel van de netto lasten binnensport terecht (8%). Dit is lager dan het inwonertal (11%) allochtone vrouwen in de gemeente Tilburg.
- Van de netto lasten binnensport komt 83% ten gunste van de autochtone bevolking, terwijl zij 78% van de bevolking van Tilburg uitmaken. Er komt 17% terecht bij de allochtone bevolking, terwijl 22% van de bevolking van Tilburg uit allochtonen bestaat.
- Als ook leeftijd in beschouwing wordt genomen valt op dat het grootste bedrag terecht komt bij de 4-11 jarigen (35%), terwijl zij 10% van de Tilburgse bevolking uitmaken. Ook gaat er 33% naar de andere helft van de jeugd (12-17 jarigen), terwijl Tilburg voor 7% bestaat uit deze groep.
- Van de netto lasten komt 26% terecht bij de 18-49 jarigen. Op basis van hun inwonertal (52% van de Tilburgse bevolking) zou worden verwacht dat dit bedrag voor deze groep veel hoger zou zijn. Slechts 3% komt terecht bij de allochtone volwassenen.
- Het allerkleinste percentage van 5% komt terecht bij de groep 50 jaar en ouder, en dat terwijl Tilburg voor 31% bestaat uit deze groep. Van de netto lasten van de binnensport-accommodaties komt vrijwel niets ten gunste van allochtone mannen en vrouwen van 50 jaar en ouder.

7.4.2 Buitensport

De buitensportaccommodaties in de gemeente Tilburg bestaan uit alle sportvelden van de gemeente Tilburg. Deze zijn als één geheel genomen bij de uitvoering van deze analyse. Tilburg heeft 25 buitensportaccommodaties, verdeeld over tien sportparken.

Tabel 7.5 Toerekening totale netto lasten buitensportaccommodaties naar gebruikers o.b.v. geslacht, etniciteit en leeftijd

Leeftijdscategorie	Mannen		Vrouwen		Totaal netto lasten	Totaal bevolking Tilburg %
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon		
4-11 jarigen	14%	4%	5%	0%	23%	10%
12-17 jarigen	16%	4%	7%	1%	27%	7%
18-49 jarigen	33%	4%	7%	1%	45%	52%
50 jaar en ouder	4%	0%	2%	0%	6%	31%
Totaal % buitensport	66%	11%	21%	2%	100 %	
Bevolking Tilburg %	39%	11%	39%	11%		
Totaal bedrag buitensport	€ 1.689.512	€ 284.621	€ 527.263	€ 41.300	€ 2.542.697	

- Uit tabel 7.5 kan worden afgelezen dat net als bij de sportstimuleringsgelden en de netto lasten van de binnensport, het grootste deel van het totaal bedrag van de netto lasten buitensportaccommodaties terecht komt bij autochtone mannen. Er komt wel 66% van de netto lasten ten gunste van deze groep en dat terwijl zij 39% van de bevolking van Tilburg uitmaken.
- Van de netto lasten buitensport komt 21% ten goede aan autochtone vrouwen, terwijl zij 39% van de Tilburgse bevolking uitmaken.
- Bij de allochtone mannen is sprake van evenredigheid, aangezien 11% van de bestedingen terecht komt bij deze groep, die ook 11% van de Tilburgse bevolking uitmaken.
- Van het totaalbedrag netto lasten buitensportaccommodaties komt slechts 2% terecht bij de allochtone vrouwen, terwijl 11% van de gemeente Tilburg bestaat uit deze groep.
- Bij de autochtone bevolking komt 87% terecht en dat terwijl zij 78% van de totale Tilburgse bevolking uitmaken.

- Er komt 77% van de bestedingen terecht bij de mannen en slechts 23% bij de vrouwen. Een onevenredige verdeling aangezien Tilburg voor 50% uit mannen en voor 50% uit vrouwen bestaat.
- Het grootste deel (45%) van de netto lasten komt terecht bij de 18-49 jarigen. Tilburg bestaat voor 52% uit inwoners die vallen in deze leeftijdscategorie.
- Slechts 6% van de netto lasten komt terecht bij de groep 50 jaar en ouder. Een klein deel voor een groep die 31% van de Tilburgse bevolking uitmaakt. Bij de allochtone mannen en vrouwen ouder dan 50 jaar komt vrijwel niets terecht.

7.4.3 Zwembaden

De gemeente Tilburg heeft vijf gemeentelijke zwembaden (ZW Drieburcht, ZW Reeshof, ZW Stappegoo, ZW Rauwbraken en Groene Welle). Het zwembad Groene Welle wordt in deze analyse buiten beschouwing gelaten, omdat het Sportbedrijf hier niet verantwoordelijk voor is.

Tabel 7.6 Toerekening totale netto lasten zwembaden naar gebruikers o.b.v. geslacht, etniciteit en leeftijd

Leeftijdscategorie	Mannen		Vrouwen		Totaal netto lasten	Totaal bevolking Tilburg %
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon		
4-11 jarigen	10%	2%	10%	2%	24%	10%
12-17 jarigen	7%	1%	7%	1%	17%	7%
18-49 jarigen	15%	2%	22%	4%	43%	52%
50 jaar en ouder	5%	1%	9%	1%	17%	31%
Totaal % zwembaden	37%	7%	48%	8%	100 %	
Bevolking Tilburg %	39%	11%	39%	11%		
Totaal bedrag zwembaden	€ 1.711.146	€ 288.355	€ 2.222.677	€ 364.078	€ 4.586.257	

- Uit tabel 7.6 kan worden afgelezen dat het grootste deel van de netto lasten zwembaden (48%) ten goede komt aan autochtone vrouwen, die 39% van de Tilburgse bevolking uitmaken. Zwembaden zijn hierbij het eerste type accommodatie waarvan het grootste deel van de netto lasten ten gunste komt aan autochtone vrouwen.
- Ook is dit de eerste keer dat er meer geld terecht komt bij de allochtone vrouwen (8%) in vergelijking met het bedrag dat terecht komt bij allochtone mannen. Bij allochtone vrouwen is het bedrag dat terecht komt bij deze groep echter nog steeds kleiner dan hun bevolkingsaandeel in Tilburg (11%).
- Van de netto lasten komt 85% terecht bij de autochtone bevolking van Tilburg en 14% bij de allochtone bevolking van Tilburg. Dit is niet evenredig met hun bevolkingsaandeel (78% autochtoon en 22% allochtoon).
- Het grootste deel van de netto lasten (43%) komt terecht bij de grootste leeftijdscategorie, namelijk 18-49 jarigen (52%). Er komt 41% van de netto lasten terecht bij de jeugd tussen de 4 en 17 jaar, terwijl zij slechts 17% van de Tilburgse bevolking uitmaken.
- Voor het eerst in de analyse komt ook een redelijk groot percentage (16%) ten gunste van de groep 50 jaar en ouder. Weliswaar nog een klein bedrag vergeleken met hun inwonertal (31% van de gemeente Tilburg), maar toch hoger dan eerder in dit rapport is gezien. Ook komt er vergeleken met de sportstimulering en andere accommodaties iets meer geld terecht bij allochtone vrouwen en mannen van 50 jaar en ouder.

7.4.4 IJssportcentrum

Tabel 7.7 Toerekening totale netto lasten ijssportaccommodatie naar gebruikers o.b.v. geslacht, etniciteit en leeftijd

Leeftijdscategorie	Mannen		Vrouwen		Totaal netto lasten	Totaal bevolking Tilburg %
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon		
4-11 jarigen	15%	2%	7%	1%	25%	10%
12-17 jarigen	22%	1%	6%	1%	30%	7%
18-49 jarigen	22%	3%	12%	1%	38%	52%
50 jaar en ouder	5%	0%	2%	0%	7%	31%
Totaal % IJssportcentrum	64%	6%	26%	3%	100 %	
Bevolking Tilburg %	39%	11%	39%	11%		
Totaal netto lasten ijs-sportcentrum	€ 712.035	€ 72.239	€ 292.507	€ 36.216	€ 1.112.997	

- Uit tabel 7.7 kan worden afgelezen dat 64% van de netto lasten van het ijssportcentrum ten goede komt aan autochtone mannen en dat terwijl zij slechts 39% van de bevolking van Tilburg uitmaken.
- Er komt 6% van de netto lasten terecht bij allochtone mannen. Dit is minder dan hun aandeel in de gemeentelijke bevolking (11%).
- Het kleinste bedrag (3%) komt terecht bij de allochtone vrouwen, terwijl ook zij 11% van de Tilburgse bevolking uitmaken.
- Van de netto lasten komt 90% terecht bij de autochtone bevolking van Tilburg en slechts 10% komt terecht bij de allochtone bevolking van Tilburg. Vergeleken met het bevolkingsaandeel van deze twee groepen, kan dit onevenredig worden genoemd (78% autochtoon en 22% allochtoon).
- In totaal komt 70% terecht bij de mannelijke bevolking van Tilburg en 30% bij de vrouwelijke bevolking. Ook dit kan onevenredig worden genoemd, aangezien 50% van de gemeente Tilburg bestaat uit vrouwen en 50% uit mannen.
- Het grootste bedrag (38% van het totaal) komt terecht bij de leeftijdscategorie 18-49 jarigen). Het grootste deel van Tilburg bestaat uit 18-49 jarigen (52%).
- Van het totaalbedrag komt 55% terecht bij de jeugd, die slechts 17% uitmaakt van de Tilburgse bevolking. Van het totaal komt 38% terecht bij de 18-49 jarigen, die 52% van de Tilburgse bevolking uitmaken.
- Slechts 7% komt ten gunste van de groep 50 jaar en ouder. Een klein deel, aangezien de Tilburgse bevolking voor 31% bestaat uit de groep 50 jaar en ouder. Bij allochtone mannen en vrouwen ouder dan 50 jaar komt opnieuw vrijwel niets terecht.

7.5 Topsport

7.5.1 Topsportbeleid Tilburg

Hoewel de breedtesport speerpunt is van het Tilburgs sportbeleid, wordt vanaf 2001 structureel beleid ontwikkeld om de topsport in de stad te ondersteunen en ontwikkelen. De gedachte hierachter is dat breedtesport en topsport onlosmakelijk verbonden zijn en elkaar versterken. Actoren die betrokken zijn bij de Tilburgse topsport zijn onder andere Stichting Topsport Regio Tilburg en de Stichting Topsportopleiding Tilburg (de laatstgenoemde is onder andere verantwoordelijk voor de organisatie van topsportklassen). De organisatie van de topsport is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de topsporters zelf. De gemeente wordt actief als het gaat om bijvoorbeeld het creëren van een goede sportinfrastructuur en het van jongs af aan stimuleren van de sportdeelname onder de bevolking.

7.5.2 Verdeling subsidie

Het topsportprogramma van de gemeente Tilburg bestaat uit ijshockey, kunstrijden, voetbal (Willem II) en hockey. In de analyse van de jaarrekeningcijfers van de Topsport is het helaas niet mogelijk om de diverse sporten apart te analyseren, aangezien de gegevens daarvoor ontbreken. Het topsportprogramma maakt gebruik van de buitensportaccommodatie en het IJssportcentrum. De deelnemers van dit programma zijn tussen 12 en 18 jaar oud. Omdat het topsportprogramma alleen voor de leeftijdscategorie 12-17 jarigen is, zal bij de analyse alleen etniciteit en geslacht in beschouwing worden genomen.

De gemeente subsidieert het topsportprogramma met een bedrag van € 42.708; daarnaast ontvangt de topsport een aanzienlijk bedrag uit leerlingenbijdragen, schenking en sponsering en overige inkomsten. De cijfers zijn afkomstig van de Jaarrekening van 2004. In de tabel hieronder analyseren we alleen de gemeentesubsidie. We maken de veronderstelling dat aan iedere deelnemer van het topsportprogramma evenveel geld wordt besteed, ongeacht de sport die zij/hij beoefent.

Tabel 7.8 Deelnemers Tilburgse topsportprogramma

	Man	Vrouw
Autochtonen	97	20
Allochtonen	14	1

Bron: Sportbedrijf Tilburg, 2005.

Tabel 7.9 Toerekening topsportbesteding naar gebruikers o.b.v. geslacht en etniciteit (12-17 jaar)

	Man		Vrouw		Totaal
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon	
Topsport	74%	15%	11%	1%	100 %
Bevolking Tilburg van 12-17 jaar %	41%	11%	37%	11%	
Totaal netto lasten Topsport 12-17 jarige	€ 31.419	€ 6.435	€ 4.513	€ 340	

In tabel 7.9 is te zien dat het grootste deel van de topsportbestedingen (74%) terecht komt bij autochtone jongens, terwijl zij 41% van de Tilburgse jongeren (12-17) uitmaken. Er komt 11% terecht bij de autochtone meisjes. Dit is lager dan hun aandeel onder de Tilburgse jongeren van 12-17 (37%). 15% van de topsportbestedingen komt terecht bij de allochtone jongens. Ook dit is lager dan hun aandeel onder de jongeren (11%). Er komt slechts 1% terecht bij allochtone meisjes, terwijl ook zij 11% van de jongeren uitmaken. Een en ander is een direct gevolg van de samenstelling van de deelnemers van het topsportprogramma.

7.6 Conclusies en Aanbevelingen

7.6.1 Beantwoording eerste deelvraag

De eerste deelvraag van het onderzoek luidde als volgt:

Maken mannen en vrouwen van verschillende etnische afkomst en verschillende leeftijden in de gemeente Tilburg evenredig gebruik van de publiek gefinancierde voorzieningen op het gebied van sport?

Tabel 7.10 Totaal sport in Tilburg²⁵

Totaal sport Tilburg	Man		Vrouw		Totaal
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon	
4-11 jarigen	12%	3%	9%	2%	25%
12-17 jarigen	12%	2%	8%	2%	24%
18-49 jarigen	21%	3%	15%	2%	41%
50 jaar en ouder	5%	0%	6%	0%	11%
Totaal	49 %	8 %	37 %	6 %	100 %
	€ 4.788.975	€ 774.285	€ 3.577.153	€ 548.685	€ 9.689.098

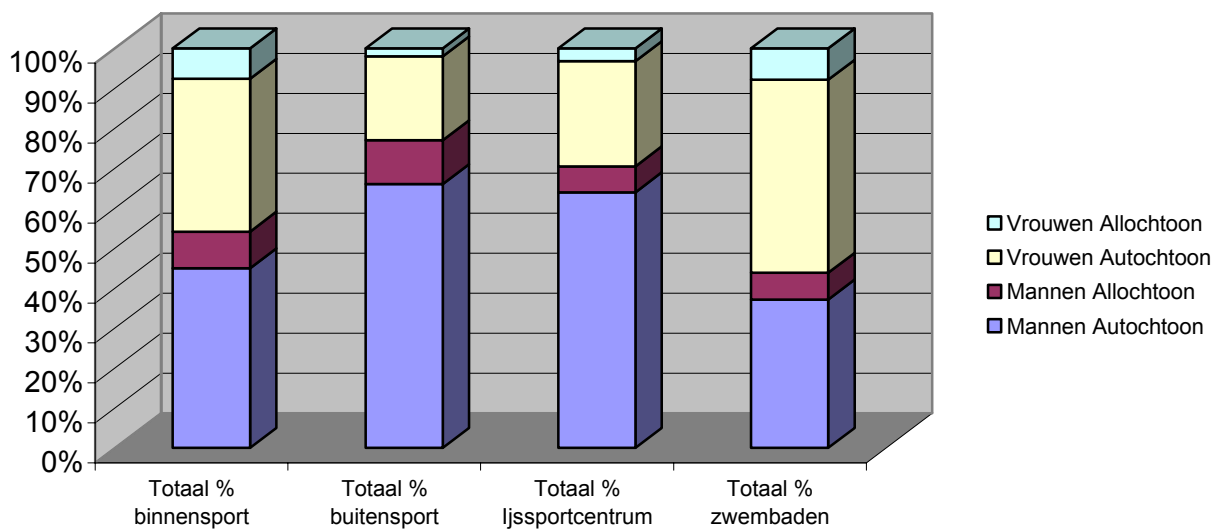
Op basis van de analyses, waarbij de toegerekende percentages van de deelonderwerpen sportstimulering, binnensportaccommodaties, buitensportaccommodaties, zwembaden, ijs-sportcentrum en de topsport, steeds zijn vergeleken met de percentages van de Tilburgse bevolking, kan het volgende geconcludeerd worden:

Gemeentelijke gelden op sportgebied in Tilburg komen het meest ten gunste van autochtone jongens en mannen in de leeftijd van 4 tot en met 49 jaar. Op de tweede plaats staan autochtone meisjes en vrouwen in de leeftijd van 4 - 49 jaar, gevolgd door allochtone jongens en mannen. Op de allerlaatste plaats komen allochtone meisjes en vrouwen. Bij hen komt bijna altijd minder geld terecht (met uitzondering van de zwembaden) dan dat je op basis van hun inwonertal in de gemeente Tilburg zou verwachten. Ook bij de groep ouderen dan 50 jaar komen veel minder bestedingen terecht dan dat je op basis van hun inwonertal in de gemeente Tilburg zou verwachten. Bij allochtone mannen en vrouwen ouder dan 50 jaar komt vaak vrijwel niets terecht. De onevenredigheden zijn het opvallendst bij de buitensportaccommodaties en het ijs-sportcentrum. Het zwembad is de enige accommodatie waarvan meer gebruik wordt gemaakt door vrouwen (autochtoon en allochtoon) en ouderen. In totaal komen er structureel meer overheidsbestedingen terecht bij mannen in vergelijking met vrouwen; bij autochtonen in vergelijking met allochtonen, en bij jongeren (4 - 17 jarigen) en volwassenen (18 - 49 jarigen) in vergelijking met ouderen (50 jaar en ouder).

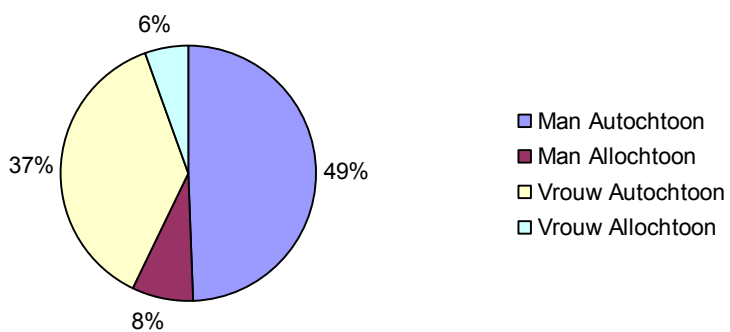
²⁵ Omdat in de buurtsport- en de topsportactiviteiten van Tilburg afwijkende leeftijdscategorieën worden gehanteerd in vergelijking met de gehanteerde leeftijdscategorieën in dit onderzoek, is in tabel 7.10 het volgende gedaan:

- Buurtsport in de leeftijd 9-18 jaar is in zijn geheel ondergebracht in de categorie 12-17 jaar;
- Topsport is tot en met 18 jaar en deze is eveneens in zijn geheel ondergebracht in de categorie 12-17 jaar.

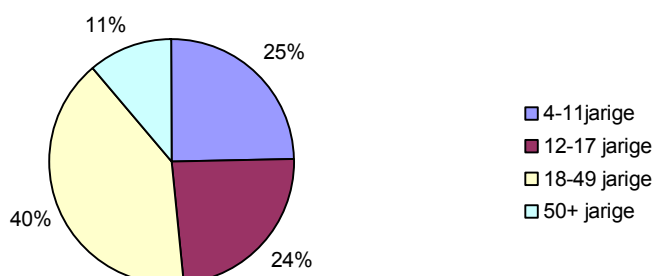
Figuur 7.2 Vergelijking van het gebruik van de accommodaties tussen de verschillende doelgroepen

Figuur 7.3 Verdeling totaal budget sport Tilburg

Figuur 7.4 Totaal budget sport Tilburg naar leeftijdscategorieën

Mannen en vrouwen van verschillende etnische afkomst en verschillende leeftijden in de gemeente Tilburg maken geen evenredig gebruik van de publiek gefinancierde voorzieningen op het gebied van sport. Deze conclusie wordt nog versterkt doordat het gebruik van de AVO-cijfers als basis voor de kengetallen voor de verenigingsleden waarschijnlijk tot een lichte overschatting van het aandeel allochtonen in het gebruik van de publiek gefinancierde voorzieningen leidt (zie ook 1.3 aanpak en methode).

Een belangrijke beperking van dit onderzoek is dat het volume van het gebruik per gebruiker (oftewel de intensiteit waarmee men gebruikt maakt van een bepaalde accommodatie) niet bekend is en niet is meegewogen in de analyse.

7.6.2 Beantwoording tweede deelvraag

De tweede deelvraag luidde als volgt:

Hoe zijn de gemeentelijke bestedingen van de gemeente Tilburg verdeeld over de verschillende publiek gefinancierde sportvoorzieningen?

Tabel 7.11 Verdeling sportbedrag

Sportstimulering	€ 232.854	2%
Binnensportaccommodaties	€ 1.143.585	12%
Buitensportaccommodaties	€ 2.542.697	26%
Zwembaden	€ 4.586.257	47%
IJssportcentrum	€ 1.112.997	12%
Topsport	€ 42.708	0%
Totaal	€ 9.661.098	100%

Als wordt gekeken naar de verdeling van de gemeentelijke bestedingen over de verschillende publiek gefinancierde sportvoorzieningen, wordt duidelijk dat bijna al het geld naar de sportaccommodaties gaat. Van de sportaccommodaties maken voornamelijk de Tilburgse sportverenigingen gebruik. Sportstimulering vormt maar een klein deel van het totaal.

Uit de enquêtes die in het kader van dit onderzoek zijn uitgezet onder Tilburgse sportverenigingen is duidelijk geworden dat het vooral autochtone mannen in de leeftijdscategorie 4 - 49 jaar zijn die lid zijn van een sportvereniging. Het aandeel van autochtone vrouwen in dezelfde leeftijdscategorie is kleiner in vergelijking met autochtone mannen en het aandeel allochtone mannen en vrouwen is helemaal klein. Ook ouderen dan 50 jaar (autochtoon en allochtoon) zijn niet vaak lid van een sportvereniging. Sportstimuleringsgelden worden in Tilburg ingezet om onder andere de sportdeelname van allochtone mannen en vrouwen en ouderen dan 50 jaar te verhogen. Maar aangezien 96,87% van het totale budget terecht komt bij de sportaccommodaties (waarvan voornamelijk verenigingen gebruik maken) is het niet verwonderlijk dat van het totale sportbudget slechts een beperkt gedeelte terecht komt bij de beoogde doelgroepen van het stimuleringsbeleid.

7.6.3 Beantwoording derde deelvraag

De derde deelvraag van het onderzoek luidde als volgt:

Welke aanknopingspunten bieden deze resultaten voor het sportbeleid van de gemeente Tilburg?

7.6.4 Financieringsstructuur

In de beleidsstukken van het Sportbedrijf staat dat beoogd wordt dat vooral de sportdeelname van jongeren, ouderen, allochtonen en gehandicapten gestimuleerd zal worden in de komende jaren. Over de groep gehandicapten kan op dit moment geen uitspraak worden gedaan, aangezien deze groep niet is meegenomen in dit onderzoek. De andere genoemde groepen zijn wel geanalyseerd in dit onderzoek. Opvallend was dat bij de analyse van de sportstimulering duidelijk werd dat de meeste sportstimuleringsgelden terecht komen bij autochtone mannen in de leeftijd van 4 tot en met 49 jaar. Dit is de groep die eigenlijk het minst gestimuleerd hoeft te worden, omdat uit landelijke cijfers blijkt dat autochtone mannen en jongens een ruime voorsprong hebben als het gaat om sportdeelname, vergeleken met andere groepen. Bij allochtone mannen komt een klein percentage van de sportstimuleringsgelden terecht en bij allochtone vrouwen is dit helemaal miniem. Bij de jeugd (leeftijd 4 -17 jaar) komen wel veel sportstimuleringsgelden terecht, zelfs veel meer dan dat je op basis van inwonersaantallen zou verwachten. Dit in tegenstelling tot de ouderen (50+), waar maar een klein deel van het totaal aan sportstimuleringsgelden terecht komt. Bij allochtone mannen en vrouwen ouder dan 50 jaar vrijwel helemaal niets.

Omdat bijna alle financieringen op sportgebied via de verenigingen lopen is het raadzaam na te denken over een andere financieringsstructuur. De praktijk laat vaak zien dat de stimuleringsgelden die binnenkomen bij een sportvereniging, terecht komen in één gezamenlijke pot, die dan vervolgens gewoon verdeeld wordt over alle verenigingsleden. Dit zou geen probleem zijn als alle sportverenigingen rijk zijn aan diversiteit onder de leden. De enquêtes die zijn gehouden onder Tilburgse sportverenigingen laten echter zien dat dit niet bepaald het geval is. Het lijkt dan ook zinvol om na te denken over een financieringsstructuur die niet geheel via de verenigingen loopt. De cijfers van de zwembaden en de buurtsport hebben laten zien hoe gunstig het kan uitvallen door met doelgroepspecifieke activiteiten te werken. Dit zou in de toekomst uitgebreid kunnen worden naar de andere accommodaties.

Mogelijke opties voor een andere financieringswijze:

- sportstimuleringsgelden alleen verschaffen op projectbasis (projecten voor de beoogde doelgroepen) en niet als los bedrag aan de sportverenigingen (omdat in de huidige situatie niet duidelijk is wat hiermee gebeurt). Bij de projecten moet goed worden gekeken naar de resultaten die tot stand worden gebracht met behulp van de stimuleringsgelden. Regelmatige evaluatie is uitermate belangrijk, zodat duidelijk wordt of de gewenste groepen wel of niet worden bereikt;

- toekomstige stimuleringsgelden alleen verstrekken aan verenigingen die zich inspannen voor meer diversiteit in het ledenbestand. Op deze manier worden verenigingen ook echt gestimuleerd om voor meer diversiteit onder de verenigingsleden te zorgen. Met de verenigingen kunnen afspraken gemaakt worden over het vergroten van de diversiteit in de komende subsidieperiode zodat de verenigingen enkele jaren hebben om hieraan te werken;
- ook zou kunnen worden gedacht aan een vouchersysteem, waarbij iedere Tilburgse inwoner een bepaald bedrag ontvangt om te gaan sporten, of dat er bepaalde dagen of tijden worden ingesteld dat sportaccommodaties gratis gebruikt mogen worden. Hierbij wordt wellicht voor veel burgers een 'drempel' overwonnen, waarbij zij kunnen deelnemen en kennismaken met de sport. Na een plezierige kennismaking zou hieruit eventueel een lidmaatschap voor verenigingen kunnen volgen. Wat hier is beschreven lijkt eigenlijk op 'Try out sports', wat door BOTS wordt aangeboden voor basisscholieren, met het verschil dat dit dan voor alle Tilburgse inwoners zou zijn. Een ander voordeel van het vouchersysteem is dat op deze manier goed duidelijk wordt voor burgers hoeveel waarde de gemeente hecht aan een gezonde sportende samenleving. Een nadeel zou kunnen zijn dat juist de mensen die al van zichzelf sportief zijn aangelegd, gebruik maken van dit vouchersysteem en de beoogde doelgroepen niet.

Ongeacht welk financieringssysteem ook gehanteerd zal worden in de toekomst, het is belangrijk dat er regelmatig terugkoppelingen en evaluaties plaatsvinden. Zo kan steeds weer worden bekeken of het huidige systeem nog goed werkt, of de bestedingen op de juiste plek terecht komen en of de beoogde resultaten worden geboekt.

7.6.5 Diversiteitsbeleid verenigingen

Uit de enquêtes die in het kader van dit onderzoek zijn gehouden onder de Tilburgse sportverenigingen, is duidelijk geworden dat het aandeel van allochtonen die sporten in verenigingsverband erg laag is. Vooral allochtone vrouwen zijn erg miniem vertegenwoordigd in de sportverenigingen.

Uit onderzoek van Agnes Elling onder jongeren in Tilburg en Amsterdam blijkt dat sommige allochtone jongeren (14-20 jaar) het liefst in 'eigen kring' sporten. Zij sluiten zich aan bij etnisch categorale verenigingen omdat ze negatieve ervaringen hebben met discriminatie of zich niet 'thuis' voelen in een reguliere sportvereniging met alleen autochtone leden. Uit interviews onder jongeren in de leeftijd 14-20 jaar kwam naar voren dat sommige allochtone jongens wel lid waren geweest van een vereniging, maar om diverse redenen waren gestopt en nu voornamelijk sporten in het park (Elling, 2002).

Het kan dus heel gunstig zijn verenigingen te helpen en stimuleren bij de toegankelijkheid voor allochtone jongens, mannen, meisjes en vrouwen. Dit zou bewerkstelligd kunnen worden op de volgende manieren:

- kennismakingsprogramma's organiseren om sportverenigingen meer bekendheid te geven. Dit kan bijvoorbeeld door open dagen, die breed aangekondigd worden via scholen, buurthuizen, buurtsportwerkers, zelforganisaties van etnische minderheden, et cetera;
- diversiteitstraining voor besturen van sportverenigingen over het omgaan met verschillende culturen en meer diversiteit in de vereniging;
- streven naar een afspiegeling van de bevolking in de bestuursfuncties van de sportverenigingen. Op deze manier voelen vrouwen en mannen van verschillende afkomst en leeftijden zich meer 'thuis' in de sportvereniging en zouden ook de ouders van allochtone leden zich wellicht meer geroepen voelen om actief mee helpen. De intermediair allochtonen die recentelijk is aangesteld, zou ook een rol kunnen spelen;
- nadenken over de manier waarop ouders worden gevraagd om vrijwillig actief te zijn in een vereniging. Een oproep in het clubblad wordt al snel over het hoofd gezien. Bij de jongste kinderen staan de moeder en vader nog langs de zijlijn.

Die moeten op dat moment meteen persoonlijk worden benaderd, want als de kinderen wat ouder zijn, staan de ouders er niet altijd meer. Ook kan het helpen om de ouders te wijzen op het belang van hun aanwezigheid en participatie in het kader van de opvoeding, en ouders niet alleen te vragen om een keer te rijden of shirtjes te wassen (Velthuis, 2006);

- stimuleren van verenigingsvorming onder doelgroepen. Interactie met andere verenigingen kan vervolgens gestimuleerd worden door gezamenlijke activiteiten en toernooien;
- een anoniem meldpunt of vertrouwenspersoon voor discriminatie bij sportverenigingen. Het spreekt vanzelf dat serieus met meldingen dient te worden omgesprongen.

7.6.6 Input voor beleidsvorming

Ook ligt er een aantal aanknopingspunten in de beleidsvorming:

- Regulier overleg met verschillende doelgroepen van sportbeleid.
Naast het reguliere overleg met de verenigingen zou nagedacht kunnen worden over een 'Inspraakorgaan Sport', waarin leden van alle doelgroepen vertegenwoordigd zijn. Op deze manier krijg je een afspiegeling van de Tilburgse bevolking. Dit inspraakorgaan kan de beleidsmakers feedback geven op de huidige praktijk en nieuwe beleidsvoornemens. Dit zou ook het draagvlak en de implementatie van het sportbeleid ten goede komen.
- Lessen uit de buurtsport toepassen in regulier sportbeleid.
Uit de analyse is gebleken dat de buurtsportactiviteiten er beter in slagen om een divers publiek te bereiken dan bijvoorbeeld de verenigingen. De sportstimulering zou effectiever kunnen worden als de lessen en de aanpak van de buurtsportactiviteiten toegepast kunnen worden in de rest van het sportbeleid.
- Koppeling beleidsmedewerkers sport met beleidsmedewerkers emancipatie en integratie.
Op deze manier kan de beleidsmedewerker sport het beleid aanpassen na overleg met de beleidsmedewerkers emancipatie en integratie en vice versa. Ook kunnen activiteiten en beleidsinitiatieven op deze manier op elkaar afgestemd worden.

7.6.7 Gegevensverzameling sportdeelname

Dit onderzoek heeft veel duidelijk gemaakt over waar de sportbestedingen uiteindelijk terecht zijn gekomen, en of de beoogde doelgroepen wel of niet zijn bereikt. Om een dergelijke evaluatie in de toekomst op een minder arbeidsintensieve manier te herhalen is gegevensverzameling over sportdeelname naar geslacht, etniciteit en leeftijd van groot belang. In de praktijk zou dit op de volgende manieren uitvoering kunnen krijgen:

- Uitbreiding van bestaande lokale onderzoeken naar sportdeelname.
E-Quality heeft in dit onderzoek de bestanden van bestaande sportdeelname onderzoeken geanalyseerd, maar helaas bleek de omvang van de onderzoeken te gering om tot representatieve kengetallen per sport en per gebruikersgroep te komen. In de toekomst zouden deze onderzoeken grootschaliger kunnen worden opgezet met meer respondenten uit alle doelgroepen (mannen en vrouwen van verschillende leeftijden en etniciteit). Een steekproef van 1000 respondenten is hierbij een minimum, rond de 2000 respondenten is ideaal.
- Verenigingen vragen om informatie ledenbestand.
De gemeente zou verenigingen bij hun subsidie-aanvraag kunnen vragen informatie te verstrekken over de samenstelling van hun ledenbestand. Deze gegevens kunnen door het sportbedrijf vervolgens jaarlijks worden bijgehouden.

7.6.8 Sportdeelname meisjes en vrouwen

Ten slotte zijn er een aantal specifieke aandachtspunten om de sportdeelname onder meisjes en vrouwen (van autochtone en allochtone afkomst) verder te verhogen:

- Rekening houden met dagindeling en zorgtaken.
Uit onderzoek is gebleken dat vrouwen vaker kiezen voor sporten buiten verenigingsverband. Dit kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van de combinatie van een parttime baan en de zorg voor het gezin. Parttime werkende vrouwen kunnen geïnteresseerd zijn in een sportactiviteit overdag wanneer de kinderen op school zijn (Decalf, 2003).

De meeste sportlessen in verenigingsverband voor volwassenen beginnen echter meestal in de vroege avonduren. Een andere mogelijke reden waarom vrouwen niet snel zullen sporten in verenigingsverband is het gebrek aan kinderopvang. Verenigingen zouden kunnen overwegen ook overdag lessen te geven die bestemd zijn voor volwassenen en niet alleen in de avonduren, en de mogelijkheden voor kinderopvang te verbeteren. Ook kan worden gedacht aan sportactiviteiten voor volwassenen, die gekoppeld zijn aan (sport)activiteiten voor kinderen. Zo wordt een creatieve oplossing bedacht voor de kinderopvang en is tegelijkertijd iedereen bezig met sporten.

- Binnen buurtsport aandacht besteden aan allochtone vrouwen en meisjes.
Uit dit onderzoek is gebleken dat vooral allochtone jongens in Tilburg goed worden bereikt met de buurtsportactiviteiten. Omdat juist de sportdeelname van allochtone meisjes achterblijft verdient deze groep specifieke aandacht in het beleid, onder andere door ervoor te zorgen dat het aanbod in kennismakingsprogramma's voor sport voldoende aansluit op de behoeften van (allochtone) meisjes.
- Mogelijkheden om eventueel gescheiden te sporten.
Bij sommige groepen vrouwen en meisjes kan er behoefte bestaan om gescheiden van mannen te sporten. Het is van belang deze mogelijkheid aan te bieden als hier behoefte aan is en na te gaan hoe ook de verenigingen en de buurtsport hierop in kunnen spelen.
- Leren van praktijkvoorbeelden elders in het land.
Er zijn verschillende initiatieven ontwikkeld om de sportdeelname van vrouwen en meisjes uit etnische minderheidsgroepen te verhogen, zoals bijvoorbeeld het project 'Sportmaatjes' in de gemeente Helmond en 'Sporten op recept' in Den Haag. Zie voor meer informatie over deze initiatieven de E-Quality-factsheet over dit onderwerp, beschikbaar op www.e-quality.nl.
- Aandacht voor m/v-verschillen binnen andere doelgroepen.
Uit de analyse blijkt dat het gelijktijdig analyseren van de achtergrondkenmerken geslacht, etniciteit en leeftijd aanvullende beleidsinformatie oplevert. Zo blijken vooral allochtone vrouwen van boven de 50 zeer weinig gebruik te maken van publiek gefinancierde sportfaciliteiten. Dit geeft aan dat het van belang is om ook binnen specifieke doelgroepen (ouderen, allochtonen) aandacht te besteden aan mogelijke verschillen naar geslacht.
- Aandacht voor meisjes binnen de topsport.
Uit de analyse blijkt dat er veel meer jongens dan meisjes meedoen aan het topsportprogramma van de gemeente Tilburg. Het zou nuttig zijn om na te gaan waar dit aan ligt en of dit door specifieke beleidsaandacht veranderd kan worden.

7.6.9 Geraadpleegde literatuur pilot Tilburg

Elling, A. (2002). *'Ze zijn er niet voor gebouwd'. In- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit.* Nieuwegein: Arko Sports Media.

Decalf, L. (2003). Gender en Lokaal Sportbeleid, *Vrouwenraad*, 1, 31-35, België.

Deelrapport Burgeronderzoek Sport (2003), gemeente Tilburg.

Dienst Beleidsontwikkeling (2005). *Sportbeoefening van 12-18 jarigen in Tilburg 2004*, Gemeente Tilburg.

Dimensus beleidsonderzoek (2005). *Sportbeoefening van 6 tot 11 jarigen in Tilburg 2004*, Tilburg.

Gemeente Tilburg (2001). *Kadernota sportbeleid 2001-2006: Sport daar draait het om*, Tilburg.

Gemeente Tilburg (2005). *Kaderstellende notitie Integratie en Participatie: Allemaal Tilburgers*, Tilburg.

Gemeente Tilburg (2004). *Lokaal gezondheidsbeleid Gemeente Tilburg: Gezondheid in beeld*, Tilburg.

Gemeente Tilburg (2000). Notitie *"Sportsubsidies vanaf 2000"*, Tilburg.

Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Aanvullend Voorzieningengebruik 2003 – AVO'03 [computer file], Amsterdam, Steinmetz-archief (P1660).

Stichting Bots Service Ondersteuning Sportstimulering, Jaarverslag 2003, Gemeente Tilburg.

Sportbedrijf Tilburg, Bedrijfsplan 2005, Gemeente Tilburg.

Sportbedrijf Tilburg (2005), *Jaarverslag Bedrijven 2004*, Gemeente Tilburg.

Velthuis, R. (2006). 'Problemen te lijf met onorthodoxe aanpak' in *Trouw*, 14 januari 2006.

Wit, M. de (2005). *Jongens en meisjes in de schijnwerpers – pilot gender mainstreaming en gender budgeting in het jeugdbeleid in de gemeente Rotterdam*, Rotterdam: GGD Rotterdam en Omstreken.

Geraadpleegde websites:

<http://tilburg-stadsmonitor.buurtmonitor.nl/sol.net/> (Gemeente Tilburg)

8. Algemene conclusies en aanbevelingen

8.1 Achtergrond project

Het emancipatiebeleid van de Rijksoverheid is gestoeld op twee poten. De eerste poot betreft specifiek beleid gericht op het verkleinen van de achterstanden van verschillende groepen in de samenleving. De tweede poot van het emancipatiebeleid richt zich op gender mainstreaming. Kort gezegd betekent dit het integreren van genderperspectief binnen de reguliere beleidsvorming.

Rondom gender mainstreaming zijn in de afgelopen jaren verschillende instrumenten ontwikkeld. De ex-ante evaluatie van beleid door middel van de Emancipatie Effect Rapportage (EER) is het belangrijkste en ook bekendste instrument. De overheid is van plan het instrumentarium uit te breiden. Een aanzet voor deze uitbreiding is gegeven door de 'Werkgroep financieel overzicht emancipatiegelden' door de uitvoering van drie pilots (2001 en 2002) bij de ministeries van Financiën, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu. In deze pilots op rijksniveau is bekeken welke groepen (in het bijzonder man/vrouw) gebruik maken van overheidsmiddelen. Een dergelijke analyse wordt aangeduid met de term 'gender budget analyse'. Het ministerie van SZW wil het instrument budget analyse verder ontwikkelen en uittesten op gemeentelijk niveau. Gekozen is voor een onderzoek onder zes gemeenten waarbij de sportbegroting centraal staat, omdat sport qua beoefening nauwelijks verschil kent tussen beide geslachten.

8.2 Doel onderzoek

Het onderzoek heeft een drieledig doel:

1. het onderzoek moet inzicht geven in hoeverre de gemeentelijke bestedingen op sportgebied ten goede komen aan zowel vrouwen als mannen;
2. het onderzoek is daarnaast bedoeld om het instrument 'Gender Budget Analyse' verder te ontwikkelen en op praktische toepasbaarheid te toetsten;
3. het overdragen van de kennis en expertise richting andere gemeenten, zodat meerdere gemeenten gebruik kunnen maken van het instrument.

In dit onderzoek is de invalshoek gender (geslacht) maar één van de mogelijke invalshoeken. Nadrukkelijk is ook gekeken in hoeverre de bestedingen verdeeld worden naar leeftijd en etniciteit. In enkele pilots is daarnaast ook de groep gehandicapten meegenomen. In die zin spreken we in het vervolg over budgetanalyse of gebruikersanalyse van overheidsmiddelen.

8.3 Pilotgemeenten

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de volgende zes gemeenten. De eerste vijf pilots zijn uitgevoerd door Marktplan. De pilot van Tilburg is uitgevoerd door E-quality.

- Alkmaar
- Almere
- Groningen
- Heerhugowaard
- Tiel
- Tilburg

8.4 Methode van onderzoek

In dit verslag zijn vijf pilots geanalyseerd op basis van de maximale variant van het GBA-instrument waarbij men de verenigingen enquêteert wat betreft hun samenstelling van de leden naar geslacht en leeftijd. Dat geldt voor Alkmaar, Almere, Heerhugowaard en Tiel. Ook Tilburg is op deze wijze geïnventariseerd. Via websites wordt de non-respons achterhaald. Dat levert een behoorlijk compleet beeld op, maar tegelijk is deze dataverzameling redelijk arbeidsintensief. De gebruikers (geslacht x leeftijd) van de binnen- en buitensport zijn op deze wijze in kaart te brengen en daarmee zijn ook de gemeentelijke uitgaven te verdisconteren. Bij het zwembad heeft men te maken met verenigingen, recreatief bezoek en verschillende doelgroepen die het zwembad gebruiken. Het achterhalen van de samenstelling van de recreanten is lastiger. Bepaalde landelijke kengetallen (SCP AVO) moeten dan uitkomst bieden. Wat betreft doelgroepen ligt het eenvoudiger, omdat de doelgroep vaak een indicatie geeft van de samenstelling (schoolzwemmen, leswemmen, kind-ouderzwemmen). De opmerking voor het zwembad, geldt ook voor een sportvoorziening zoals de ijsbaan. Bij de pilot in Groningen is het gebruik niet geïnventariseerd via een enquête onder de verenigingen, maar via een enquête onder de bevolking.

Etniciteit

In de pilotgemeenten (exclusief Groningen) is aan bestuursleden van sportverenigingen (veelal de secretaris) gevraagd om een inschatting te maken van de etniciteit van hun leden. In de meeste gevallen kon men hier geen antwoord op geven. Etniciteit wordt niet geregistreerd in het ledenbestand. In Alkmaar, Almere, Heerhugowaard en Tiel zijn om die reden kengetallen gebruikt (verdeling autochtonen/allochtonen per tak van sport) om de verdeling naar etniciteit te maken. In Tilburg zijn de resultaten uit de enquête onder de verenigingen aangevuld met landelijke kengetallen. In Groningen is een (telefonische) enquête uitgevoerd onder inwoners en is via drie vragen (geboorteland, respondent en ouders) de etniciteit betrouwbaar vastgesteld.

In alle gemeenten worden de sportaccommodaties overdag gebruikt voor het bewegingsonderwijs van basisscholen en het voortgezet onderwijs. Deze groep gebruikers is niet meegenomen in de doorrekening van de sportbegroting, behalve bij het gebruik van zwembaden door basisscholen. In de meeste gevallen worden de kosten voor dit gebruik binnen een gemeente intern verrekend via de onderwijsbegroting ('vestzak-broekzak-principe'). De gemeente ontvangt voor het onderwijsgebruik een vergoeding van het Rijk via de uitkering in het gemeentefonds. Wel kunnen we over dit gebruik zeggen dat de middelen uit de gemeentebegroting (sport of onderwijs) vooral ten goede komen aan jeugd van 6 tot en met 16 jaar. Wij kunnen er hierbij van uitgaan dat er bij deze middelen sprake is van een gelijke verdeling tussen jongens en meisjes.

8.5 Sportbegrotingen via budgetanalyse niet vergelijken

Wanneer we de zes sportbegrotingen van de pilotgemeenten vergelijken, blijkt dat we in de analyse rekening dienen te houden met de opzet en omvang van de begroting. Met andere woorden: wat valt wel en wat valt niet binnen de sportbegroting? De belangrijkste verschillen ontstaan, wat betreft het sportaccommodatiebudget, in de doorrekening van kapitaallasten of kosten voor groot onderhoud. In een totale gemeentebegroting kunnen deze kosten ondergebracht zijn in een algemene accommodatievoorziening. Ook komt het voor dat investeringen in één keer worden gefinancierd uit bijvoorbeeld grondopbrengsten, waardoor geen kapitaallasten op de begroting drukken.

Bij de meeste pilots in deze gemeenten is uitgegaan van de begrotingsgegevens en niet van de rekening (feitelijk besteed). Dat had vooral een praktische overweging omdat de begrotingsgegevens makkelijker voorhanden waren.

Deze bestedingen wijken in de pilots weinig af van de werkelijke bestedingen (behoudens Groningen). Alleen in Tilburg en Groningen is gewerkt met gegevens van de rekening. Bij verdere implementatie van het instrument heeft het wel de voorkeur om uit te gaan van de werkelijke uitgaven (rekening) wanneer die beschikbaar zijn. In Tilburg is tevens getracht een gedeelte van het buurtsportbudget te analyseren, dat onder de begroting van welzijn valt. Bijvoorbeeld: in de sportbegroting van Heerhugowaard is een post voor één (nieuw) zwembad opgenomen van ongeveer € 1.300.000. In Almere is voor drie zwembaden een totale begrotingspost van € 619.500 opgenomen. Wanneer we dit omslaan per hoofd van de bevolking komt Heerhugowaard uit op bijna € 30 per persoon; Almere geeft per hoofd van de bevolking 'slechts' € 3,50 uit. Een budgetanalyse is, zoals hier toegepast, niet geschikt om gemeenten onderling te vergelijken met betrekking tot de uitgaven van sport per hoofd van de bevolking. Het onderzoek is bedoeld om voor de individuele gemeenten het gebruik van het sportbudget inzichtelijk te maken en om de toepassing van het instrument budgetanalyse te testen en verder te ontwikkelen.

8.6 Verschillen in gebruik en gebruikers van sportaccommodaties

Op de centrale vraag in hoeverre gemeentelijke bestedingen op sportgebied ten goede komen aan zowel vrouwen als mannen, luidt het antwoord dat de middelen iets meer ten goede komen aan mannen dan aan vrouwen. We zien dat de buitensport een zeer grote oververtegenwoordiging kent van mannen (soms 80%-90% mannen). De binnensportaccommodaties en de zwembaden worden in de regel iets meer door vrouwen dan door mannen gebruikt. De bijdrage van gemeenten aan zwemaccommodaties is veel hoger dan aan de buitensport. Daar profiteren vrouwen (bij zwembaden) weer meer van dan mannen. Maar in totaliteit maken mannen iets meer gebruik van de gemeentelijke sportaccommodaties dan vrouwen.

In de volgende tabel zijn de belangrijkste resultaten samengevat. De conclusie is dat geslacht niet de grootste discriminerende factor is. Er is vooral een groot verschil wat betreft leeftijd. Ouderen gebruiken (consumeren) veel minder van het sportbudget als we hun aandeel in de bevolking als verdeelsleutel zouden hanteren. Ook allochtonen ontvangen minder dan autochtonen, maar dat verschil speelt vooral bij oudere allochtonen.

Tabel 8.1 Belangrijkste uitkomsten budget-analyse sportuitgaven gemeenten

	Almere	Heerhugowaard	Alkmaar	Groningen	Tiel	Tilburg
Verdeling sportbudget	64% man 36% vrouw	55% man 45% vrouw	54% man 46% vrouw	58% man 42% vrouw	56% man 44% vrouw	57% man, 43% vrouw
Groepen die minder krijgen dan hun aandeel in bevolking	Vrouwen 18 jaar en ouder	Vrouwen 18 jaar en ouder	Vrouwen 18 jaar en ouder	Vrouwen 25 jaar en ouder	Vrouwen 18 jaar en ouder	Vrouwen 18 jaar en ouder
	Volwassenen 18+ (uitgezonderd mannen 18-49)	Volwassenen (18+)	Volwassenen (18+)	Volwassenen (25+)	Volwassenen (18+)	Oudere volwassenen (50+)
	Allochtonen 18 jaar en ouder	Allochtonen, met name 18 jaar en ouder	Allochtonen, met name 18 jaar en ouder	Allochtone mannen 35+, allochtone vrouwen 18+	Allochtonen, met name 18 jaar en ouder	Allochtonen, met name allochtone vrouwen 18+ en allochtone ouderen (50+) (vrouwen en mannen)

Bij voorzieningen als zwembad en ijsbaan speelt mee dat de gemeentelijke bijdrage ook wordt benut door inwoners van buiten de gemeenten. In deze studie is dat niet verder achterhaald, maar het is een gegeven, zeker bij een ijsbaan, omdat de regionale spreiding daarvan beperkt is.

8.7 Terugkoppeling naar beleidsdoelen

Gemeenten hebben meestal als beleidsdoel dat ze iedereen in de gelegenheid willen stellen tot sportbeoefening. Dat wil niet zeggen dat iedereen ook hetzelfde (gemeente)budget moet krijgen. Jeugd, maar ook allochtonen en gehandicapten, zijn doelgroepen die binnen het sportbeleid van veel gemeenten worden aangemerkt als groepen die extra aandacht verdienen. Meestal gebeurt dat via het sportstimuleringsbeleid, jeugdsubsidies en gehandicapten-subsidies. Vaak rekenen gemeenten ouderen ook tot die groep, omdat de sportdeelname onder ouderen duidelijk achterblijft (en beweegarmoede toeneemt). Omdat ouderen relatief weinig gebruik maken van gemeentelijke sportaccommodaties blijft het budget sterk achter.

8.8 Toepasbaarheid van het instrument budget-analyse

Het uitvoeren van een analyse van de gemeentelijke bestedingen om vast te stellen wie gebruik maakt van de overheidsmiddelen is nog nauwelijks gedaan in Nederland. Door middel van het GBA-instrument is duidelijk geworden dat sportaccommodaties zeer verschillend door bevolkingsgroepen worden gebruikt. In geen van de pilots was er sprake van een bewuste verdeelsleutel. Dat is begrijpelijk, want zonder die analyse is het gebruik ook tamelijk onzichtbaar. Het interessante is dus dat het gebruikelijk is om via subsidies en sportstimuleringsbeleid (onder andere projecten) invloed uit te oefenen op het gebruik van (sport)voorzieningen voor bepaalde groepen én met een relatief beperkt budget (5% tot hooguit 10% van de sportbegroting), terwijl het accommodatiebeleid een veel grotere invloed uitoefent op het gebruik van voorzieningen en gemiddeld 85% van het sportbudget beslaat.

Voor gemeenten is de midden variant (enquête onder de bevolking zoals uitgevoerd bij de pilot in Groningen) een interessante optie. Etniciteit en handicap kunnen worden meegenomen en een dergelijke enquête (zie bijlage) is ook uit te breiden met vragen over bezoek aan de buurthuizen, de bibliotheek, het theater, kortom alle accommodaties (of voorzieningen) waarin (waaraan) de gemeente financieel bijdraagt. Vanwege het arbeidsintensieve karakter is een deze midden variant een analysetechniek die men eens in bijvoorbeeld vier jaar uitvoert.

8.9 Inhoudelijke aanbevelingen voor versterken positie doelgroepen

Onder bepaalde groepen blijft de sportdeelname achter. De huidige budgetanalyse geeft inzicht welke groepen profijt hebben van het sportbudget. Om de sportdeelname onder bepaalde groepen te verhogen kan de gemeente er voor kiezen bepaalde takken van sport extra te ondersteunen die populair zijn onder de bewuste doelgroep. Groningen heeft bijvoorbeeld als gemeente een eigen fitnesscentrum. Dat blijkt een goede voorziening om allochtonen te bereiken.

Tabel 8.2 Sporten met een groter bereik onder bepaalde groepen

Sporten met een hoog of hoger aandeel vrouwen	Sporten met een hoog of hoger aandeel senioren (ook 50+)	Sporten met een hoger aandeel allochtonen
gymnastiek dans/dansvormen handbal zwemmen atletiek korfbal volleybal	atletiek tennis gymnastiek (vrouwen) jeu de boules (met name senioren+) bowls (met name senioren+) toerfietsen (met name senioren+) wandelen en nordic walking (met name senioren+) zwemmen omni-verenigingen en recreatieverenigingen	zaalvoetbal squash basketbal honkbal en softbal dans (allochtone meisjes) fitness krachtsport

Die extra ondersteuning kan (naast het sportstimuleringsbeleid) via het subsidiebeleid, maar ook door extra steun te geven als het gaat om investeringssubsidies, tarievenbeleid of voorrang bij inroosting van accommodaties.

Wat betreft het stimuleren van de sportdeelname van mensen met een handicap, is het landelijke beleid: gewoon wat gewoon kan en aangepast als het niet gewoon kan. In feite stimuleert men geïntegreerd sporten. De praktijk is wat dat betreft weerbarstiger want onder mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking blijft de sportdeelname ver achter. Voor reguliere verenigingen blijkt het niet eenvoudig hun sportaanbod uit te breiden voor mensen met een beperking (aangepast dan wel geïntegreerd in het bestaande sportaanbod). Het advies is om daar ruimhartig budget voor beschikbaar te stellen, via gewone sportverenigingen en via verenigingen voor aangepaste sporten (tweesparenbeleid).

8.10 Aanvullende conclusies en aanbevelingen pilot Tilburg

Uit de pilot in Tilburg die is uitgevoerd door E-Quality, komen nog twee aanvullende punten naar voren:

- juist in de sportstimulering komt veel geld terecht bij gebruikersgroepen die momenteel al relatief veel sporten en worden de doelgroepen hiermee niet bereikt. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat de sportstimulering vrijwel geheel via de verenigingen loopt, die weinig divers zijn wat de samenstelling van hun leden betreft. De aanbeveling is hier dan ook om binnen de sportstimulering meer te werken met projectsubsidies (en minder met verenigingssubsidies) en lessen te trekken uit de ervaringen van de buursportactiviteiten die er beter in slagen allochtone groepen (met name jongens) te bereiken. Allochtone meisjes en vrouwen verdienen in de sportstimulering aparte aandacht.²⁶
- een intersectionele of kruisanalyse (waarbij tegelijkertijd gekeken wordt naar gender, etniciteit en leeftijd) biedt een duidelijke meerwaarde bij het uitvoeren van een Gender Budget Analyse. Met name de positie van allochtone (oudere) vrouwen kan hiermee goed in beeld worden gebracht en levert belangrijke beleidsinformatie op.

²⁶ Zie voor meer informatie hierover de factsheet 'Vergroten sportdeelname van vrouwen en meisjes uit etnische minderheidsgroepen' beschikbaar op www.e-quality.nl.

Bijlage 1 Begrippenlijst

Begroting en rekening: Bij de meeste pilots in deze gemeenten is uitgegaan van de begrotingsgegevens en niet van de rekening (werkelijke uitgaven). Dat heeft vooral een praktische overweging omdat de begrotingsgegevens makkelijker voorhanden zijn. In de meeste gevallen wijkt de begroting weinig af van de werkelijke bestedingen. Alleen in Tilburg en Groningen is gewerkt met gegevens van de rekening. Bij verdere implementatie van het instrument heeft het wel de voorkeur om uit te gaan van de werkelijke uitgaven (rekening) wanneer die beschikbaar zijn.

Gender Budget Analyse: Om reguliere bestedingen vanuit een gender perspectief te analyseren is de overheid bezig het instrumentarium uit te breiden. Het doel van een dergelijke analyse is om inzicht te krijgen of overheidsbestedingen adequaat worden besteed aan zowel vrouwen als mannen. Een dergelijke analyse c.q. instrument wordt ook wel 'Gender Budget Analyse (GBA)' genoemd.

Het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek: Het AVO is een vierjaarlijks onderzoek met een zeer grote streekproef van het Sociaal Cultureel Planbureau om gegevens te verkrijgen over het gebruik van een groot aantal maatschappelijke en culturele voorzieningen door de Nederlandse bevolking. Dit onderzoek bevat een onderdeel sport waarbij per tak van sport de samenstelling van de deelnemers (leeftijd, geslacht, etniciteit) is onderzocht.

Volgens het CBS luidt de definitie van een allochtoon als volgt: *persoon die woonachtig is in Nederland en van wie tenminste één ouder is geboren in het buitenland. Wie zelf in het buitenland is geboren hoort tot de eerste generatie, wie in Nederland is geboren hoort tot de tweede generatie. Ook maakt het CBS in statistieken onderscheid tussen twee categorieën allochtonen: westers en niet-westers. Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië, met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend.*

Bijlage 2 Enquête onder verenigingen

Onderzoek naar achtergrond verenigingsleden

Naam vereniging:.....

Naam contactpersoon:..... / *telefoon:*.....

Wij vragen u vriendelijk onderstaande tabellen in te vullen. Als de gevraagde gegevens niet uit het ledenbestand te halen zijn, vragen wij u een inschatting te maken.

Toelichting

In tabel A vult u de gegevens in die betrekking hebben op de leden van Nederlandse (autochtone) afkomst. In tabel B vult u de gegevens in die betrekking hebben op de leden van niet-Nederlandse (allochtone) afkomst. In kolom 1 van de tabellen vult u het *aantal* verenigingsleden in, dat binnen de gevraagde leeftijdscategorieën valt. In de kolommen 2 en 3 vragen we u een inschatting te maken van het *percentage* mannen en vrouwen binnen de gevraagde leeftijdscategorieën; dus bijvoorbeeld het percentage jongens en meisjes in de leeftijdscategorie 4 t/m 11 jaar van autochtone afkomst (tabel A) en van allochtone afkomst (tabel B). Indien uw vereniging geen leden van niet-Nederlandse (allochtone) afkomst heeft, hoeft u tabel B uiteraard niet in te vullen. Om het geheel duidelijker te maken is een voorbeeld uitgewerkt op de volgende pagina.

Tabel A → Leden van Nederlandse (autochtone) afkomst

	Kolom 1 aantal leden (inschatting)	Kolom 2 % mannen (inschatting)	Kolom 3 % vrouwen (inschatting)
4 t/m 11 jaar			
12 t/m 17 jaar			
18 t/m 49 jaar			
50 jaar en ouder			

Tabel B → Leden van niet-Nederlandse (allochtone) afkomst

	Kolom 1 aantal leden (inschatting)	Kolom 2 % mannen (inschatting)	Kolom 3 % vrouwen (inschatting)
4 t/m 11 jaar			
12 t/m 17 jaar			
18 t/m 49 jaar			
50 jaar en ouder			

Tot slot, heeft de vereniging één of meer leden met een handicap en/of chronische aandoening? Zo ja hoeveel? (zie toelichting hieronder)

ja, namelijk.....leden

nee ☐ 0

Onder gehandicapten worden hier verstaan mensen met een lichamelijke handicap (al dan niet rolstoelgebonden), een verstandelijke handicap of een zintuiglijke handicap (blind, slechtziend, doof of slechthorend). Bij chronische aandoeningen gaat het o.m. om diabetes, epilepsie, astma en (ex)hartpatiënten.

Vriendelijk dank voor uw medewerking. U kunt de tabel in bijgevoegde portovrije antwoordenveloppe sturen naar: Marktplan Adviesgroep, Antwoordnummer 557, 1400 VB BUSSUM. Als u vragen heeft kunt u contact opnemen met Rob de Vries (035-6926666 of robbert@marktplan.nl)

Voorbeeld

Een sportvereniging heeft 200 leden. De meeste leden (120) zijn van Nederlandse afkomst. Er zijn ongeveer 80 leden van niet-Nederlandse afkomst.

De meeste leden van Nederlandse (autochtone) afkomst zijn jonger dan 18 jaar. Onder de 12 jaar is de verhouding jongens/ meisjes ongeveer gelijk, maar tussen de 12-17 zijn er meer jongens en is de verhouding 75:25. Bij de volwassenen zijn er net zo veel vrouwen als mannen, maar bij de veteranen (50+) zijn er juist meer vrouwen.

De meeste leden van niet-Nederlandse (allochtone) afkomst zijn basisschoolleerlingen. Bij hen is de verhouding jongens/ meisjes ongeveer gelijk. Tussen de 12-17 jaar is het aantal jongens groter dan de meisjes (verhouding 80:20). Ook bij de volwassenen tref je meer mannen aan, en bij de veteranen zijn er geen leden van niet-Nederlandse afkomst.

De secretaris van de sportvereniging vult de tabel als volgt in:

Tabel A → Leden van Nederlandse (autochtone) afkomst

	Kolom 1 aantal leden (inschatting)	Kolom 2 % mannen (inschatting)	Kolom 3 % vrouwen (inschatting)
4 t/ m 11 jaar	35	50%	50%
12 t/ m 17 jaar	40	75%	25%
18 t/ m 49 jaar	30	50%	50%
50 jaar en ouder	15	40%	60%
	Totaal= 120		

Tabel B → Leden van niet-Nederlandse (allochtone) afkomst

	Kolom 1 aantal leden (inschatting)	Kolom 2 % mannen (inschatting)	Kolom 3 % vrouwen (inschatting)
4 t / m 11 jaar	40	50%	50%
12 t / m 17 jaar	15	80%	20%
18 t / m 49 jaar	25	60%	40%
50 jaar en ouder	0	nvt	nvt
Totaal= 80			

Bijlage 3 Enquête variant Groningen

Goedemorgen, middag, avond. U spreekt met Wij doen momenteel een onderzoek naar voorzieningen in de gemeente Groningen. Mag ik u daarover enkele vragen stellen aan de persoon in uw huishouden die vanaf nu gerekend het eerst jarig is en tenminste 6 jaar of ouder is (kinderen via de ouder vragen afnemen)?

Screening

- S1. In hoeverre heeft u (heb je) de afgelopen 12 maanden gebruik gemaakt van een gemeentelijke sportaccommodatie, dus het sportcentrum Karding (zwembad/ijsbaan/tennis/squash en fitness), een ander zwembad in Groningen, een sport hal of gymzaal of sportvelden (voetbal, korfbal, handbal, rugby, hockey bij GHBS) of de atletiek of wielersbaan?
- Nooit (ook niet 1x) Stel S2/S3 en beëindig gesprek1
Incidenteel2
Regelmatig3
- S2. Noteer geslacht zonder te vragen
- man1
vrouw2
- S3. Wat is uw/je leeftijd?
-jaar
1. Heeft u de afgelopen 12 maanden gebruik gemaakt van een gemeentelijk zwembad in Groningen, dus Karding, de Parrel, Helperzwembad of de Papiermolen? Zo ja hoe vaak heeft u de afgelopen 12 maanden zelf gezwommen in een van deze 4 zwembaden? (0= nooit)
- Aantal keer/12 maanden
- Zwembad Karding
- De Parrel
- Helperzwembad
- De Papiermolen

2. Sportcentrum Kardinghe heeft naast een zwembad ook een ijsbaan/ijshal, tennis en squashbanen en een fitnesscentrum. Heeft u in de afgelopen 12 maanden van deze andere voorzieningen op Kardinghe gebruik gemaakt en hoe vaak?

.....aantal keer ijsbaan/ijshal of skeelerbaan

.....aantal keer tennis/squashbaan Kardinghe

.....aantal keer fitness bij Kardinghe

3. De gemeente heeft sporthallen en gymnastieklokalen. Heeft u in de afgelopen 12 maanden van gemeentelijke sporthallen of gymnastieklokalen gebruik gemaakt? We bedoelen als lid van een vereniging of via een club en dus niet via gymles tijdens school. Hoe vaak de afgelopen 12 maanden?

.....aantal keer sporthal/sportzaal of gymzaal

4. Voor de buitensport heeft de gemeente sportparken met velden voor voetbal, hockey, korfbal, rugby, honk- en softbal en een wielervedbaan en atletiekbaan. Hoe vaak heeft u van deze sportparken de afgelopen 12 maanden gebruik gemaakt

.....aantal keer gebruik sportpark

5. Welke sporten beoefent u regelmatig in de gemeente Groningen (buiten gymles) en is dat via een vereniging, een sportschool of ongebonden? **(ZIE KODES ONDER)**
vereniging sportschool welzijnswerk anders ongebonden

Nummer.....

Nummer

Nummer.....

Nee (0)	handbal (18)	Schermen (36)
aerobics/steps (1)	hardlopen/joggen/trimmen (19)	schietsport (37)
atletiek (2)	hockey GHBS(20)	skeeleren/skaten (38)
american football (3)	hockey Studs/GHHC (21)	skiën/langlauf/snowboard (39)
badminton (4)	honkbal/softbal (22)	squash (40)
basketbal (5)	Ijshockey (23)	tafeltennis (41)
biljart/poolbiljart/snooker (6)	jeu de boules (24)	tennis (42)
bowling (7)	kano (25)	vecht-/verdedigingssport (43)
bridge (8)	karting (26)	veldvoetbal (44)
cricket (9)	klisport/bergwandelen (27)	volleybal (45)
dammen (10)	korfbal (28)	wandelsport (46)
danssport (11)	midgetgolf (29)	watersport/zeilen/surfen (47)
darts (12)	motorsport (30)	wielrennen/mountainbike (48)
duiksport (13)	paardensport (31)	toerfietsen (49)
fitness conditie (14)	roeien (32)	toerfietsen (50)
fitness kracht (15)	Rugby (33)	zaalvoetbal (51)
golf (16)	schaatsen (34)	zwemsport (52)
gymnastiek/turnen (17)	schaken (35)	anders, nl:

6. Wat is het geboorteland van uzelf en uw ouders

	respondent	vader	Moeder
Nederland	1	1	1
Suriname	2	2	2
Ned. Antillen/Aruba	3	3	3
Indonesië	4	4	4
Marokko	5	5	5
Turkije	6	6	6
Duitsland	7	7	7
België	8	8	8
Verenigd Koninkrijk	9	9	9
Anders namelijk			

7. Tot slot, heeft u een handicap en/of chronische aandoening?
(zie toelichting hieronder)

ja, namelijk.....leden

nee ☐ 0

Onder gehandicapten worden hier verstaan mensen met een lichamelijke handicap (al dan niet rolstoelgebonden), een verstandelijke handicap of een zintuiglijke handicap (blind, slechthorend, doof of slechthorend). Bij chronische aandoeningen gaat het o.m. om diabetes, epilepsie, astma en (ex)hartpatiënten.

Vriendelijk dank voor uw medewerking.